

संविधानसभा सदस्य

निर्वाचन पर्यवेक्षण २०६८

नेवारी प्रतिवेदन

आम निर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल
GENERAL ELECTION OBSERVATION COMMITTEE, NEPAL (GEOC)

आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल

कार्यसमिति

श्री हिमालय शम्शेर ज.ब.राणा
अध्यक्ष
चुनाव पर्यवेक्षण प्रतिष्ठान (चुप) – अध्यक्ष

श्री कुसुम श्रेष्ठ,
सदस्य
नेपाल कानून समाज – अध्यक्ष

श्री गोकुल पोखरेल
सदस्य
नेपाल प्रेस इन्स्टिट्युट – अध्यक्ष

श्री उदय नेपाली श्रेष्ठ
सदस्य
ICJ/Nepal – कार्यकारी सदस्य

श्री खगेन्द्रप्रसाद पौडेल
सदस्य
पूर्व कर्मचारी सेवा परिषद् – महासचिव

श्री तीर्थनारायण सुवेदी
सदस्य
नेपाल नागरिक मञ्च – महासचिव

श्री सुनीता रेग्मी
सदस्य
ग्रामीण विकास प्रतिष्ठान – कोषाध्यक्ष

श्री कृष्णमान प्रधान
सदस्य सचिव
नेपाल कानून समाज – कार्यकारी प्रबन्धक

संविधानसभा सदस्य

निर्वाचन पर्यवेक्षण २०६८

नेवारी प्रतिवेदन

आम निर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल
GENERAL ELECTION OBSERVATION COMMITTEE, NEPAL (GEOC)

चवसा पुचः

- भाजु शशीकुमार उपाध्याय
- भाजु भेषनाथ सापकोटा
- भाजु रवीन्द्रनाथ भट्टराई
- भाजु विकास घिमिरे

भाय् ह्युमी

- भाजु सुवर्ण शाक्य

नेपाली जनतां थीथी चरणय् यायां वैचवंगु संघर्ष, क्रान्ति व २०६२/६३ या ऐतिहासिक जनआन्दोलनया परिणामस्वरूप सार्वभौमसत्ता व राजकीयसत्ता पूर्णरूपं नेपाली जनताय् निहित जूवन् । जनताय् अन्तर्निहित सार्वभौमसत्ता प्रत्याभूत यायेगु छगू सर्वमान्य माध्यम संविधानसभाया ल्यज्या हे खः । नेपाःया राजनैतिक इतिहासय् न्हापांखुसी क्वचाःगु संविधानसभा सदस्यया ल्यज्यां युगान्तकारी महत्त्व क्यनी । थ्व चिरपरिचित अवस्था हयेगु असंख्य पूर्वजपिं, ज्ञात अज्ञात सहिदत व जनआन्दोलनया योद्धातय्गु योगदान ल्वःममनीकथं च्वनीगु ज्वी ।

स्वतन्त्र, अखण्ड, सार्वभौमसत्तासम्पन्न, धर्मनिरपेक्ष समावेशी चरित्रया संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र कार्यान्वयन यायेगु थुगु संविधानसभाया ऐतिहासिक भाला दु । झी नेपाःमि थम्हं तुं थःगु हे लागी संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाःया भावी संविधान निर्माण यानाच्चनागु दु । थुगु संविधानया स्वामित्व नेपाःमि जनतायाके निहित ज्वीमाः, सकल नेपाःमिया आत्माया सः थ्वःगु ज्वीमाः । थुपिं आधारभूत मान्यतायात मूर्तरूप बीगु दायित्व क्वबीगु संविधानसभाया पर्यवेक्षण यायेगु भालायात आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपालं छगू सुनौलो अवसरया रूपय् नालाकाल व पर्यवेक्षण यायेगु क्वःछित ।

नेपाल कानून समाज, इन्टरनेशनल कमिशन अफ् जुरिस्ट/नेपाल, पूर्वकर्मचारी सेवा परिषद्, चुनाव पर्यवेक्षण प्रतिष्ठान, नेपाल प्रेस इन्स्टिच्युट, नेपाल नागरिक मञ्च व ग्रामीण विकास प्रतिष्ठान यानाः न्हयगू प्रतिष्ठित थीथी गैरसरकारी संस्थाया सञ्जालपाखें ३५ म्ह राष्ट्रिय, ३५ म्ह जिल्लास्तरीय, ७० म्ह निर्वाचन क्षेत्रस्तरीय, ४० म्ह नगरस्तरीय व ७०० गाविसस्तरीय पर्यवेक्षकपिनिपाखें ३५ जिल्लाया ७० निर्वाचनक्षेत्रय् पर्यवेक्षण यानाः पर्यवेक्षणया निष्कर्ष व सुझाव समाहित थुगु अन्तिम प्रतिवेदन पिदंगु दु । थुगु प्रतिवेदनय् नेपालय् संविधानसभाया बीजारोपण व संविधानसभाया लागी जूगु आन्दोलनया विकासक्रम, संविधानसभा सदस्यया निर्वाचनया प्रयोजनार्थ नेपाःया अन्तरिम संविधान, २०६३ स जूगु संवैधानिक प्रावधान, ल्यज्यानाप सरोकार दुगु मेगु ऐन, कानून, नियम व आचारसंहिताथेंयाःगु ल्यज्या पूर्वकेबलय् माःकथंया सामग्रीया चिकिचा धंगु जानकारी न्हचथनेगु कुतः यानागु दु ।

परिच्छेद ४ स जिमिसं पर्यवेक्षण यानागु स्वीन्यागुलिं जिल्लापाखें वःगु थीथी विवरण न्हचव्वैगु दु । उगु हे परिच्छेदया अन्तय् उगु हे जिल्लाया ल्यज्या लकस सारांश तालिका न्हचव्वैगु दु । समग्रय् साधारण सभा सदस्य ल्यज्या दिं शान्तिमय जूसां न्हापाया आमनिर्वाचनतय् तुलनाय् शान्तिसुरक्षाया स्थिति फ्यासुगु, राजनैतिक हिंसा अप्वः जूगु, आचारसंहिताया उल्लंघन अप्वः जूगु व अधिकांश निर्वाचनक्षेत्रय् गुगुं छगू दलया प्रभाव हावी जूगु यथार्थ उजागर ज्वी । थुज्वःगु अवाञ्छनीय प्रवृत्तिप्रति दक्वं सरोकारवालात सचेत ज्वी माःगु खनेदु ।

संविधानसभा सदस्यया ल्यज्या पर्यवेक्षण यायेगु जिमिगु अभियानय् थुगु समितिया सदस्य-सचिव भाजु कृष्णमान प्रधान, कार्यक्रम संयोजक भाजु विकास घिमिरे, कार्यकारिणी समितिया दक्वं सदस्य भाजुपिं व दक्वं तहया पर्यवेक्षकतय् विशेष सुभाय् बियाचवना । थुगु प्रतिवेदन व प्रारम्भिक प्रतिवेदन च्वयेगु ज्याय् च्वछायेबहःकथंया मेहनत यायेगुली लगय्जूपिं, उपप्राध्यापकपिं निम्ह भाजु भेषनाथ सापकोटा, भाजु रवीन्द्रनाथ भट्टराई, अधिवक्ता भाजु शशीकुमार उपाध्याय, भाषा सम्पादनया ज्याय् लगय् जूमह उपप्राध्यापक भाजु फणीन्द्र निरौलासहितं कंप्यूटर टाइप यानाः प्रतिवेदन डिजाइन याःम्ह

भाजू भवानी कायस्थयात नं सुभाय् च्छायाचवना । प्यक्वःगू खुसी थीथी तहया पर्यवेक्षक सहकर्मीतनाप
व्वहलय् व्वहः मिलय् यानाः ल्यज्याया दक्वं चरणय् सहभागी जूगु क्षण जिं लुमंकाचवने । उमेरं यानाः
आगामी ल्यज्याय् सक्रियकथं सहभागी ज्वीत सायद जिगुलागी संभव ज्वी फैमखु ।

जिमिगु संजालयात निर्वाचन पर्यवेक्षण यायेगु अनुमति बियाः माःकथंया जानकारी उपलब्ध याकाः
ग्वाहाली याःम्ह निर्वाचन आयोग, गृहप्रशासन, जिल्ला निर्वाचन अधिकृत, राजनैतिक दल, उम्मेदवार,
पर्यवेक्षक, पत्रकार व नागरिकसमाज लगायत सकसितं आभारसहित सुभाय् च्छायाचवना ।

निर्वाचन पर्यवेक्षणया ज्या व प्रतिवेदन पिथनेत आर्थिक ग्वाहालि ब्यूपिं क्यानेडियन सहयोग नियोग,
नर्वेजियन राजदूतावास व डेनिस राजदूतावासयात संस्थागतरूपय् आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपालया
पाखें दुनुगलं सुभाय् च्छायाचवना । आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति (GEOC) या सचिवालय स्थापनार्थ
ग्वाहालि उपलब्ध याकूगु नेपाल कानुन समाजया अध्यक्ष वरिष्ठ अधिवक्ता भाजू सुभाष पौडेल, लेखाअधिकृत
भाजू गणेशमान प्रधानयात नं सुभाय् बियाचवना । थुगु सचिवालयया कर्मचारी भाजू सञ्जय श्रेष्ठ, मय्जु
कविता शाह, मय्जु सरिता रिजाल व मय्जु माया थापाया ग्वाहालि नं च्छायेवहः जू । जिमिगु थुगु
भिंज्याय् खनेदयेक, खनेमदयेककथं, मन, वचन व कर्म ग्वाहालि यायेगुली भिंतुपिं सकल स्वदेशी एवं विदेशी
महानुभावपित नं दुनुगलं कृतज्ञता प्वंकागु जुल ।

२०६५ असार

हिमालय शम्शेर ज.ब.रा.

अध्यक्ष

आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल

आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल (GEOC) न्हयगू थीथी गैरसरकारी संस्थाया सञ्जाल खः, गुकी नेपाल कानुन समाज, इन्टरनेशनल कमिसन अफ् जुरिस्ट/नेपाल, पूर्वकर्मचारी सेवा परिषद्, चुनाव पर्यवेक्षण प्रतिष्ठान, नेपाल प्रेस इन्स्टिच्युट, नेपाल नागरिक मञ्च व ग्रामीण विकास प्रतिष्ठान संस्थागत सदस्य दु । थुगु सञ्जालं २०४८, २०५१ व २०५६ या प्रतिनिधिसभा सदस्य ल्यज्या व २०४९ व २०५४ या स्थानीय ल्यज्या नं पर्यवेक्षण याःगु खः ।

२०६४ चैत २८ गतेया संविधानसभा सदस्य ल्यज्या पर्यवेक्षणया ज्याय् स्वतन्त्र बुद्धिजीवी, प्राध्यापक कानुनविद्, समाजसेवी, पूर्वराजदूत, संयुक्तराष्ट्रसंघीय संगठनतय् पूर्वप्रतिनिधि व मानववादीअधिकारवादीया सहभागिता दुगु जुल ।

सञ्जालया उद्देश्य तथा पर्यवेक्षण वितरण

संविधानसभा सदस्य निर्वाचन स्वतन्त्र, निष्पक्ष व धाँधलीरहित जूगु दु/मदु धैगु खँय् स्वतन्त्र प्रतिवेदन सार्वजनिक यायेगु थुगु सञ्जालया मूगु उद्देश्य खः । थुगु सञ्जालय् च्याम्हसिया कार्यसमिति, ५ सदस्यीय सचिवालय, ३५ सदस्यीय जिल्ला पर्यवेक्षक, ७० निर्वाचनक्षेत्र पर्यवेक्षक, ४० नगरस्तरीय पर्यवेक्षक व ७०० गाविसस्तरीय पर्यवेक्षक यानाः मुकं ८८० म्हया सांगठनिक संरचना दुगु जुल ।

प्रत्येक जिल्लाया २०/२० गू गाविस/नगर पर्यवेक्षकतय्त निर्वाचनक्षेत्रस्तरीय निम्ह पर्यवेक्षक अन्तर्गत च्वनीगु व्यवस्था जूगु खः । केन्द्रय् च्वंपिं २५म्ह राष्ट्रिय पर्यवेक्षकयात ३५ जिल्लाय् १/१ म्हया दरं छुवःगु खः । थुकथं जियोकया सञ्जालयात मन्दिरशैलिइ छचलाः संरचनागत संगठन निर्माण जूगु खः ।

पर्यवेक्षकतय्त तालिमया व्यवस्था

जियोकया राष्ट्रिय व जिल्ला पर्यवेक्षकतय्गु लागी केन्द्रय् तालिमया व्यवस्था जूगु खः । तालिमय् निर्वाचन आयोगया विशेषज्ञत, संविधानविद्, निर्वाचनकानुनया ज्ञाता व राजनीतिशास्त्रया प्राध्यापकपिं समावेश याःगु खः । तालिमकार्यक्रमय् संविधानसभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण निर्देशिका, २०६४ प्रशिक्षण सामग्रीया रूपय् इंगु खः । जिल्लाया स्थानीय पर्यवेक्षकत निर्वाचनक्षेत्र पर्यवेक्षक व गाविस/नगर पर्यवेक्षकतय्त जिल्ला सदरमुकामय् तालिमया व्यवस्था याःगु खः ।

प्रश्नावलीपाखें पर्यवेक्षण वितरण संकलन

पर्यवेक्षण ज्याया अभिलेख प्रश्नावलीया रूपय् छचलाः जिल्लाय् जुगु घटनातय्गु टिपोट यानाः तयार याःगु खः । अन्तर्वाताय् क्वय् न्हचथनाकथंया प्रश्नावली छचःगु खः । (१) मतदातापिके न्यनेगु प्रश्नावली, (२) मतदान अधिकृतपिके न्यनेगु प्रश्नावली, (३) मतदानधुंकाः राजनैतिक कार्यकर्तातय्के न्यनेगु प्रश्नावली, (४) मतगणना पर्यवेक्षक फाराम व (५) ल्यज्याया बारय् पर्यवेक्षकं भरय्यायेगु प्रश्नावली ।

मतदाताया चेतनास्तर

पर्यवेक्षण जूगु अप्वःधैथें जिल्लाया (६०%)या मतदातातय्गु चेतनाया स्तर च्वन्हचाः । गुलिं जिल्लात (२७%) कथं मतदातातय्गु चेतनाया स्तर मध्यमप्रकारयागु दु धाःसा म्हो जिल्लात (१२%) कथं मतदातातय्गु चेतनाया स्तर म्हो जू ।

मतदाताया प्रतिबद्धता

पर्यवेक्षण जूगु ३५ जिल्लातय्मध्यय् अप्वःधैथें (७३%) जिल्लाय् मतदातातय्गु ल्यज्याप्रतिया प्रतिबद्धता च्वन्हचाः । गुलिं जिल्ला (१४%) या कथं मतदातातय्गु प्रतिबद्धताया स्तर मध्यम खालयागु जू ।

मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापन

अप्वःधैथें जिल्लाया (३०%) मतदानकेन्द्रया च्वन्हचाःकथंया व्यवस्थापन जूगु खः । छुं (२०%) मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापनप्रति मतदातातय् गुनासो दु मतदानया लागी तापाक वनेमाःगु, ज्याथः जिथि, अपांग व अशक्तपितं मतदानया लागी प्राथमिकता मब्यूगु गुनासोत नं वःगु खः ।

आचारसंहिता पालना

अधिकांश (९२%) थासय् आचारसंहिताया पूर्ण पालना जूगु मदु । भित्तेलेखन, प्रवेशद्वार निर्माण, दलतय् लोगोसहितया पोशाकया प्रयोग, सवारीसाधनया दुरुपयोग, क्वःछिनातःगुसिबय् अप्वः खर्च यायेगुथें याःगु खँत आचारसंहिता उल्लंघनया मूगु हुनि खः ।

शान्तिसुरक्षाया स्थिति

संविधानसभा सदस्य ल्यज्याय् शान्तिसुरक्षाया स्थिति दलतय् समझदारी व ल्यज्याप्रतिया प्रतिबद्धताया हुनिं स्थापित जूवंगु खः । तराइस संघर्षरत सशस्त्र समूहयात सुरक्षाकर्मीया उपस्थिति सांकेतिक व मनोवैज्ञानिक असर च्वनीगुकथंया जक दु । तर, निर्वाचनविपरीत गुगुं घटना जुलधाःसा घुम्तीटोली समेतया सुरक्षाकर्मी छ्चलाः शान्तिसुरक्षा दयेकूगु खः ।

राजनैतिक हिंसाया अवस्था

राजनैतिक दलया ज्यासनामितय् बिचय् विवाद, सामान्य झडप, ल्हाःवायेगु, ल्वाभःया छ्चला व मानवहत्या (क्षति) तकया घटनात जूगु खः । मतदानया बाकस वांछ्वयेगु, मतपत्र लखंल्वीगु, बाकसय् अप्पां कयेकेगु व ल्यज्या स्थिति यायेगुतकया गतिविधित छुं (०.९९%) थासय् जूगु दु । राजनैतिक दलतय् प्रभावक्षेत्रय् थःथःगु प्रभाव खनेदुसां ल्यज्या क्वचाःगु खः ।

तराईलय् मधेसवादी दलतय् प्रभाव हावी ल्यज्या जूगु खः । मेगु दलया प्रतिनिधि, पर्यवेक्षकत, उम्मे दवारत, प्रभावदुपिं दलया न्हयःने छ्चक्वछ्चवीगु व प्रभावहीन खनेदु नेकपा (माओवादी) थुगु मामलाय् न्हयनेलाः । संविधानसभा ल्यज्याया एजेन्डा माओवादी १२ दँतक संघर्ष यानाः स्थापित याःगु, मतदातातय् थुलं च्वनीगु शान्तिसुरक्षा माःगु, माओवादीया हचूपाःपाखेया आसा बुयावःगु जूगुलिं अप्वःयानाः (७३%) जिल्लातय् ल्यज्याय् माओवादी प्रभावहावी व धाँधलीरहित ल्यज्या जूगु खः ।

मतदातासंबन्धी प्रश्नावलिइ मुकं ४५१४ म्हं लिखः ब्यूगु खः । मतदान अधिकृतसंबन्धी प्रश्नावलिइ २६०७ म्ह मतदान अधिकृतं लिसः ब्यूगु खः । मतदान धुंकाः राजनैतिक कार्यकर्तासम्बन्धी प्रश्नावलिइ ३१२० म्हं लिसः ब्यूगु खः । पर्यवेक्षकपाखें प्राप्त विवरणसम्बन्धी प्रश्नावलीया १०३४ म्हं लिसः ब्यूगु खः । थुकथं मुकं ११,२७५ म्ह उत्तरदातापिनिपाखें पर्यवेक्षण विवरण मुंगु खः । प्रश्नावलीपाखें प्राप्त जूगु विवरणयात कोडिंग यानाः एक्सेल कंप्यूटरविधि छचलाः तथ्यांक विश्लेषण जूगु दु । विश्लेषण जूगु तथ्यांकमयात थीथी तालिका व रेखाचित्रय् न्हचब्वयेगु जूगु दु ।

स्थानीय पर्यवेक्षकपाखें प्राप्त विश्लेषणात्मक विवरणयात फरक - फरक जिल्ला प्रतिवेदनया रूपय् प्रस्तुत जूगु दु ।

मतदातासंबन्धी विवरण

मतदातासंबन्धी विवरण ४५१४ मतदातातय्पाखें बहुउत्तर प्रश्नावलीयात छचलाः जूगु खः । दक्वसिबय् अप्वः उत्तरदाता कैलाली जिल्लाय् २४७ म्ह (५.५%) दु धाःसा दक्वसिबय् म्हो ६१ म्ह (१.४%) सिराहा जिल्लाय् दु । उत्तरदातापित सहर व गामय् वर्गीकरण यानाबलय् ५.२ प्रतिशत उत्तरदाता ग्रामीण बस्तीया व १२.१ प्रतिशत सहरी बस्तीया मतदातात दु । अप्वःयानाः मतदाता (९६.९%) तसें मतदानया प्रक्रियाबारय् जानकारी दु धाःगु दुसा गुलिं (२.२%) पाखें थःत मतदानप्रक्रियाबारय् गुगुं कथंया जानकारी मदुगु धाःगु दु । यक्वं मतदाता (४९.२३%) तसें संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याया जानकारी संचारमाध्यमपाखें प्राप्त जूगु धाःगु दु । दलतय्पाखें जानकारी काःपिंगु ल्याः नं न्हचथनेबहः (३५.८४%) कथं दु ।

विगतया निर्वाचन व वर्तमान निर्वाचनय् फरक

मतदातातय् विगतया प्रतिनिधिसभा सदस्य ल्यज्यात, स्थानीय ल्यज्या व संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याया दथुइ छु-छु फरक दु धकाः अन्तर्वार्ता काःगु जुल । अप्वःधैथें मतदाता (४०.१६%) तसें थुपालिया मतदानप्रक्रिया पाःगु खँ कंगु जुल । अनलि मतपत्र न्हापास्वयाः पाःगु धाःपिं (३५.५५%) दु । राजनैतिक दलतय् प्रचारप्रसारया शैली फरक-फरक जूगु धाःपिं नं न्हचथनेबहःकथं (१३.१५%) दु । मतदातातय् संविधानसभा सदस्य ल्यज्यां छु-छु प्रभाव लाकी धकाः न्हचसः तःबलय् बहुमत उत्तरदाता (५७.४८%) तसें जनताया अधिकार सुरक्षित यायेगु खँ कंगु खः । अनलि २८.१५ प्रतिशतं राजनैतिक द्वन्द्वया अन्त्य ज्वीगु धाःगु खः । गुलिं मतदात (१०.४६%) तसें थुगु ल्यज्यां देसय् आर्थिक उन्नति ज्वीगु धाःगु दु ।

निर्वाचनया निष्पक्षता

अधिकांश (७५%) मतदातातसें ल्यज्या निष्पक्ष ज्वी धाःगु खः । म्होजक मतदात (६.३३%) तसें ल्यज्या निष्पक्ष ज्वीमखु धाःगु खः धाःसा गुलिं (१७.३२%) सिनं मस्यु धकाः लिसः ब्यूगु खः ।

निर्वाचन डर, त्रास एवं लोभ-लालच

अधिकांश मतदाता (९२.४९%) तसें संविधानसभा सदस्य ल्यज्याय् मतदातातयेत गनं सुनानं डर, त्रास, लोभ-लालच क्यंगु मदु धाःगु दु । गुलिं (५.८९%) मतदातातसें थःत राजनैतिक दलतय्पाखें डर, त्रास, लोभ-लालच क्यंगु धकाः धाःगु दु ।

निर्वाचनप्रतिष्ठा प्रेरणा

मतदातातयत् संविधानसभा सदस्य ल्यज्याय् भोट बीत छुकिं प्रेरणा कैदिया धैगु न्हचसःया लिसलय् संचारमाध्यम (३४.५४%) धाइपिं न्हापांगु तँय् दु । अनंलिपा छसीकथं राजनैतिक कार्यकर्ता (२८.५७%), प्रचारप्रसारसामग्री (१९.९२%) परिवारपाखें (१३.१६%) व गैरसरकारी संस्था (४.२२%) पाखें ल्यज्याय् प्रेरणाया स्रोत धाःगु दु । म्हो मतदाता (०.४१%) तसें थ्वबाहेकं मेगु स्रोतपाखें ल्यज्याय् मतदान यायेत प्रेरणा दुगु धाल ।

मतदान अधिकृतसंबन्धी वितरण

संविधानसभा सदस्य ल्यज्याय् छचलातःपिं ३५ जिल्लाया मतदान अधिकृततयत् निर्वाचनसंबन्धी अन्तर्वार्ता काःगु खः, गुकी मुकं २,६०७ अधिकृत दुथ्याःगु खः । दक्कसिबय् अप्वः (६.३%) कैलाली जिल्लाय् मतदान अधिकृतपाखें काःगु जुल धाःसा म्हो अन्तर्वार्ता (०.५%) मुगु जिल्लाया मतदान अधिकृतपाखें काःगु खः । अन्तर्वार्तामध्यय् (८४%) गामं व (१४.८%) सहरी क्षेत्रं मुंकूगु खः ।

मतदान अधिकृतयाके मतदान संचालनया अनुभवबारय् न्हचसः तःबलय् अधिकांश (८६.४५%) पाखें अःपु धाःगु दु । मतदानया ज्या मजगुया हुनिया बारय् न्हचसः तःबलय् म्हो अधिकृत (२१.१४%) तसें मतदाता धलखय् नां, उमेर व मेगु खँ मिलय् मजगुया हुनिं मतदानया ज्या अःपु मजगु धाःगु खः । अनंलि छसीकथं मतदातातयत् मत बीगु प्रक्रियाप्रति ज्ञानया अभाव (१३.०८%), मतदाताया बिचय् थवंथवय् कचवं (११.७४%), प्रशिक्षित कर्मचारीया कमी (७.०४%), लय्ताःच्यःपाखें असहयोग (६.७१%) व मसलन्दया कमी (४.६९%) मुख्य खः ।

अधिकांश (७४.६५%) मतदान अधिकृततसें ल्यज्या बांलाःगु अनुभव कंगु खः धाःसा म्हो (२२.१७%) सिनं निर्वाचनकार्य सन्तोषप्रद मजगु धाःगु दु । छुं (१.८४%) सिनं निर्वाचनकार्य न्हापायें सामान्य जूगु कंगु दु । मतदान अधिकृततयत् राजनैतिक दलतय्पाखें गुज्वःगु ग्वाहालि दुगु खः धकाः न्हचसः तःबलय् अधिकांश (६४.२७%) तसें दक्कं दलपाखें बांलाक ग्वाहालि दुगु कंगु खः धाःसा १७.५६ प्रतिशतं सर्वपक्षीय ग्वाहालि प्रभावकारी जूगु धाःगु दु । मतदानकार्य सरल व सहज जूगुली ल्यज्याय् छ्वैतःपिं कर्मचारीया नेतृत्वय् राजनैतिक दलतय् लय्ताःच्यः व प्रतिनिधितसें ल्यज्या न्हचवःहे मुंज्या च्वनाः सहमतिया लिधंसाय् मतदान धलखय् दुगु कमी, कमजोरीबारय् सहलह यानाः समाधानया पहिचान याःगु खः । निर्वाचन कार्यालयं मतदाताया नां नंबर न्हापाहे उपलब्ध याकूगुलिं मतदानया ज्याय् सरलता वःगु खः । म्हो (८.०८%) सिनं शान्तिसुरक्षाया व्यवस्थां ग्वाहालि वःगु खँ धाःगु खः ।

अधिकांश मतदान अधिकृत (५२.३३%) तसें दलतयेपाखें आचारसंहिता उल्लंघन जूगु धाःगु खः । गुलिं (१५.८८%) सिनं उम्मेदवारपाखें आचारसंहिता उल्लंघन जूगु धाःगु दु धाःसा म्हो (४.६७%) सिनं पर्यवेक्षमतय्पाखें आचारसंहिता उल्लंघन जूगु खँ अन्तर्वार्ताया इवलय् कंगु खः ।

राजनैतिक कार्यकर्तासंबन्धी वितरण

३५ जिल्लाया मुकं ३१२० राजनैतिक कार्यकर्तापिंके अन्तर्वार्ता काःगु खः गुकी दक्कल्य् अप्वः सुखेंत जिल्लाय् ७.४% दु धाःसा दक्कसिबय् म्हो मुगु जिल्लाय् ०.४% राजनैतिक कार्यकर्ता अन्तर्वार्ताय् उदार ताकथं संलग्न दु । अप्वःधैथें राजनैतिक कार्यकर्ता (९९.९८%) तसें निर्वाचनप्रक्रियाबारय् थःत जानकारी दुगु खँ धाःगु खःसा तसकं हे म्हो (१.१८%) सिनं थःत समग्र निर्वाचनप्रक्रियाबारय् जानकारी मदुगु खँ

धा:गु ख: । अप्ठःधैथें राजनैतिक कार्यकर्ता (८७.६२%) तसें निर्वाचन निष्पक्ष, स्वतन्त्र व भयरहित जूगु खँ धा:गु दु धा:सा गुलिं (२२.९७%) सिनं मतदातधल: तयार यायेगु ज्या पूमवंगुलिं ल्यज्या निष्पक्ष मजुल धा:गु दु । म्हो (१६.४८%) सिनं सीमास्वया: अप्ठः रकम खर्च जूगुलिं ल्यज्या निष्पक्ष मजुगु ख: धाल । यक्व (३३.९९%) उत्तरदातातसें राजनैतिक दलत धाँधलीया जिम्मेवार ख: धाल धा:सा गुलिं (२३.१२%) सिनं उम्मेदवार व इमि समर्थकत धाँधलीया जिम्मेवारपक्ष ख: धा:गु दु । गुलिं (१५.८१%) सिनं सरकार व सुरक्षानिकायया हुनिं धाँधली जूगु धा:गु दु । संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याय् ब्वति कासेलि थीथी राजनैतिक दलया ज्यासनामितयत य:गु खास खास खँत न्हचथनादिसँ धका: जानकारी का:गु जुल । शान्तिपूर्ण ल्यज्या जूगु, उत्साहजनक सोचय्या:गु स्वया: बांलाक सहभागिता दुगु, सर्वदलीय सहमतिं थवंथवय् सहमति कायम जूगु थुगु ल्यज्याया बांला:गु पक्षत जूगु धा:गु दु ।

आमनिर्वाचनसमिति (जियोक) पाखें परिचालन जूपिं पर्यवेक्षकतसें १०३४ गू प्रश्नावली भरय् याना: विवरण छ्वैह:गु ख: । जिल्लागत विवरणअनुसार अधिकांश गां (८६.८%) पाखें विवरण प्राप्त जूगु ख: ।

मतदानकेन्द्रया पायक अपायक स्थिति

मतदानकेन्द्र पायक जू मजुगु थाय्या बारय् नं पर्यवेक्षकतयत जानकारी कायेत धा:गु ख:, गुगुमध्यय् थ्वंमथ्यं ९२ प्रतिशतं पायक जूगु थासय् जूगु धाल धा:सा ७ प्रतिशतं पर्यवेक्षकयात मतदानकेन्द्र थ:पित पायक मजुगु थासय् ला:गु खँ मतदातातसें धाल । मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापनया लागी सुरक्षाव्यवस्था, तारबार बाय् प:खा:ग्व:गु सम्बन्धय् नं पर्यवेक्षकतसें जानकारी कायेत स्व:गु ख: गुकी मध्यय् थ्यंमथ्यं ८३ प्रतिशतं मतदानकेन्द्रया सुरक्षा प्रबन्ध मिलय् या:गु धाल धा:सा १५ प्रतिशतं मतदानकेन्द्रया सुरक्षाया लागी तारबार, प:खा: बाय् मेगु गुगुं व्यवस्था मजुगु खँ कन । अप्ठःधैथें पर्यवेक्षक (९४%) तसें उगु क्षेत्रदुने आचारसंहिताया पालना मजुगु खँ कन । थ्यंमथ्यं ३० प्रतिशत पर्यवेक्षकतसें सन्तोषजनक जूगु खँ धालधा:सा २४ प्रतिशत पर्यवेक्षकतसें सामान्य जूगु धाल व छगू प्रतिशतति पर्यवेक्षकं थ:पित सुरक्षाकर्मीया व्यवस्था बांमला:गु धाल ।

मतदानया दिनय् मतदाता वये वनेयायेत यानात:गु सुरक्षाव्यवस्था पाय्छि जू धका: थ्यंमथ्यं ८६ प्रतिशत पर्यवेक्षकतसें कन । थ्यंमथ्यं १३ प्रतिशतं उति बांला: मजुगु खँ धाल । अधिकांश मतदाता (९२.६२%) तसें निर्वाचनस्थलदुने थ्यंकेत गुगुंकथं थाकु मजुगु धाल धा:सा थ्यंमथ्यं निगू प्रतिशत पर्यवेक्षकतसें दुहाँवनेत पंगु खँ धाल । उकथं हे ३.२९ प्रतिशत पर्यवेक्षकं थ:त लिपाजक दुहाँ वनेगु उजं ब्यूगु खँ कन ।

अप्ठःयान (९७.१०%) केन्द्रत ७ ता:इलय् हे चा:गु खनेदत धा:सा १३ (१.२६%) मतदानकेन्द्र ८ ता: इलय् जक चा:गु खनेदत ।

मतदानप्रक्रियाया विवरण

अधिकांश (८५%) पर्यवेक्षकतसें निर्वाचनप्रक्रियाया आरम्भ व मतदान बाकसया अवलोकन या:गु खँ कन धा:सा ९ प्रतिशतति पर्यवेक्षकं अवलोकन मजुगु खँ धाल । थ्यंमथ्यं ६ प्रतिशत पर्यवेक्षकं धा:सा गुगुं लिस: मब्यूगु खनेदत । मतपेटिकाय् तैत:गु सुरक्षा सीलया अवलोकन व सील नम्बर प्रदान यायेगु बारय् नं पर्यवेक्षकतसें जानकारी का:गु ख:, गुकी मध्यय् अधिकांश पर्यवेक्षक (८७.०४%) तसें

अवलोकन तथा सीलनम्बर ब्यूगु खँ धालधाःसा अवलोकन मयाःपिं ८.३२ प्रतिशत पर्यवेक्षक दु धाःसा थ्यंमथ्यं ४.६४ % पर्यवेक्षकं गुगुं खँ न्हचमथंगु धाल । गुलिं मतदातात मतदाता धलखय् नां मदयाः लिहाँवंगु खः । गुलिं अपांग व अशक्ततसें प्राथमिकताकथं मतदानय् ब्वति काःगु खः धाःसा गुलिसिनं प्राथमिकता काये मखन ।

अधिकांश उत्तरदाता (९५.८४%) तसें मतपत्र बीसाथ पतिनय् मसि तयेगु याःगु धाल । थ्यंमथ्यं ९७% उत्तरदातां मतपत्रय् मतदान अधिकृतया ल्हाःचिं दुगु धाल धाःसा २.९० % उत्तरदातां छुं नं न्हचमथंगु खनेदत । थ्यंमथ्यं ९८% मतदातां मतदान याःबलय् गोप्यतवरं छाप तयेगु स्थिति दुगु कन धाःसा २.५२ प्रतिशतं मतदानप्रक्रियाय् गोप्यतवरं छाप तयेगु स्थिति मदुगु धाल । उकथं हे २.७ प्रतिशतं धाःसा छुं न्हचमथंगु खनेदत ।

अधिकांश (९३.२३%) पर्यवेक्षकं मतदान क्वथादुने अनधिकृत मनूतय् पुचःया उपस्थिति मदुगु धाल धाःसा २.६१ प्रतिशतं अनधिकृत व्यक्ति बाय् पुचःया उपस्थिति दुगु धाल । लगभग ८.८ प्रतिशतं थःगु नां मदुसां मतदानय् ब्वति काःगु खँ धाःगु जुल । गुलिं मतदातां मतदानया प्रक्रियाय् इवल्य् च्वंगु, नां मिलय् मजूगु, मतपत्र काःगु तर गोप्य मतदानकेन्द्रय् छाप मेम्हसिनं हे तयेगु याःगु खँ कंगु जुल ।

छम्हसिगु नामय् मेम्हसिया हे (प्रोक्सी) मत

मुकं १०३४ उत्तरदातातमध्यय् २२४ (२१.६६%) मतदाता धलखय् दुगु थःगु नामय् मेम्हसिनं हे भोट कुर्कूगु धाल । लगभग ५२ म्ह अर्थात् ५ प्रतिशत उत्तरदातातसें ५ ताः ईलिपा नं मतदान प्रक्रियाय् ब्वति कायेत इवःछुनाच्वंगु खः । अधिकांश उत्तरदाता (८६%) तसें बाकस सीलबन्दी याःबलय् अवलोकन याकूगु व सील नम्बर उपलब्ध याकूगु खँ धाल । ■

परिच्छेद १ सञ्जालया संरचना व कार्यक्रम

१.१ परिचय	१
१.२ सञ्जालया उद्देश्य	२
१.३ सञ्जालया सांगठनिक स्वरूप	२
१.४ सञ्जालया दायित्व	२
१.५ सञ्जालया सचिवालय	३
१.६ सञ्जालया कार्यक्रमत	३

परिच्छेद २ पर्यवेक्षण विधि

२.१ पर्यवेक्षणया आवश्यकता व महत्त्व	५
२.२ पर्यवेक्षकया विवरण व कार्यक्षेत्र	५
२.३ पर्यवेक्षण प्रतिवेदन तयारी पद्धति	६

परिच्छेद ३ जिल्ला पर्यवेक्षण प्रतिवेदन विश्लेषण

३.१ झापा	७
३.२ मोरङ	८
३.३ सुनसरी	८
३.४ धनकुटा	९
३.५ उदयपुर	११
३.६ संखुवासभा	१२
३.७ सप्तरी	१३
३.८ सिराहा	१४
३.९ धनुषा	१५
३.१० दोलखा	१६
३.११ चितवन	१७
३.१२ मकवानपुर	१९
३.१३ ललितपुर	२०
३.१४ काभ्रे	२०
३.१५ धादिङ	२१
३.१६ सिन्धुपाल्चोक	२२
३.१७ नुवाकोट	२३
३.१८ तनहुँ	२३
३.१९ गोरखा	२४
३.२० स्याङ्जा	२५

३.२१	कास्की	२८
३.२२	नवलपरासी	२८
३.२३	रूपन्देही	२९
३.२४	पाल्पा	३०
३.२५	अर्घाखाँची	३१
३.२६	बागलुङ	३१
३.२७	दाङ	३२
३.२८	बाँके	३४
३.२९	सुर्खेत	३४
३.३०	जुम्ला	३५
३.३१	मुगु	३६
३.३२	कैलाली	३७
३.३३	बझाङ	३७
३.३४	कंचनपुर	३८
३.३५	डडेल्धुरा	३५
	पर्यवेक्षित जिल्लातय् निर्वाचन वातावरण सारांश धल	४१

परिच्छेद ४ निष्कर्ष तथा सुझाव

४.१	निष्कर्ष	४७
४.२	सुझाव	४८
	४.२.१ राजनैतिक दल, उम्मेदवार	४८
	४.२.२ निर्वाचन आयोग	४८
	४.२.३ राज्य	४९
	४.२.४ नागरिक समाज	५०
	४.२.५ संचारजगत्	५०
	४.२.५ पर्यवेक्षण संस्था व पर्यवेक्षक	५०

सञ्जालया संरचना व कार्यक्रम

१.१ परिचय

नेपालय् सम्पन्न ज्वीगु निर्वाचनयात स्वतन्त्र, निष्पक्ष, धाँधलीरहित वातावरणय् क्वचायेकेत ग्वाहालि बीगु व वहेअनुरूप जू, मज्जूगु पर्यवेक्षण यायेगु उद्देश्यं स्वंगु आमनिर्वाचनपर्यवेक्षण समिति, नेपाल [General Election Observation Committee Nepal (GEOC)] नेपालय् सक्रिय जुयाच्वंगु थीथी गैरसरकारी संस्थाया सञ्जाल खः । थुकी नेपाल कानून समाज, इन्टरनेशनल कमिसन अफ् जुरिस्ट/नेपाल, पूर्वकर्मचारी सेवा परिषद्, चुनाव पर्यवेक्षण प्रतिष्ठान, नेपाल प्रेस इन्स्टिच्युट, नेपाल नागरिक मञ्च व ग्रामीण विकास प्रतिष्ठान संस्थागत सदस्य दु । थुगु सञ्जाल व थुकीया सदस्य संस्थातसें २०४७ साललिपा क्वचाःगु प्रतिनिधिसभा सदस्यया ल्यज्या २०४८, २०५१ व २०५६ या नापं स्थानीय निकाय ल्यज्या २०५९ व २०५४ या राष्ट्रिय, जिल्ला व स्थानीय स्तरय् पर्यवेक्षण यानाः संबन्धित निकाययात सुझावसहितया प्रतिवेदन सार्वजनिक जूगु खः । संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याया लागि माःकथंया कानून निर्माणया इवलय् जियोकय् विगतया निर्वाचन पर्यवेक्षण प्रतिवेदनय् न्हचथनातःगु सुझावयात तकं समावेश यानातःगु दु ।

थुगु संस्थापाखें ज्वीगु पर्यवेक्षणया ज्याय् स्वतन्त्र बुद्धिजीवी, प्राध्यापक, कानूनविद्, समाजसेवी, पूर्वराजदूत, संयुक्त राष्ट्र संघया पूर्वप्रतिनिधि, मानवअधिकारवादीतय्गु संलग्नता दयां वःगु व भविष्य्यु नं दैचवनी ।

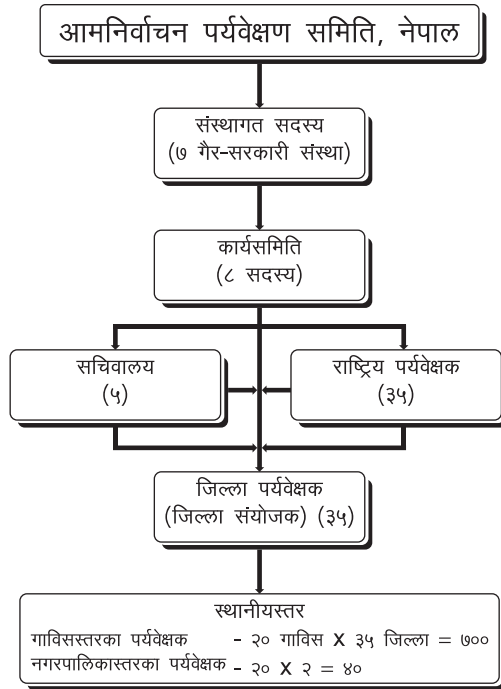

१.२ सञ्जालया उद्देश्य

निर्वाचन आयोगपाखें संचालन ज्वीत्यंगु संविधानसभा सदस्यया ल्यज्या स्वतन्त्र, निष्पक्ष, भयरहित व धाँधलीरहित जूगु दु/मदु धैगु खँय् स्वतन्त्र प्रतिवेदन सार्वजनिक यायेगु थुगु सञ्जालया मूगु उद्देश्य जूगु दु । थुगु सञ्जालं निर्वाचन आयोगं सार्वजनिक या:गु निर्वाचन ज्याइव:कथं ल्यज्याया थीथी चरणत (मतदाताया नां दुतिनेगु, मतदान, मतगणना व परिणाम घोषणा समेत) या घटनातय्गु पर्यवेक्षण याना: प्रतिवेदन तयार याना: सार्वजनिक याइ ।

१.३ सञ्जालया सांगठनिक स्वरूप

थुगु सञ्जालया संगठनात्मक स्वरूपयात तहगत रूपय् स्वयेबलय् थ्व न्यागू तहया खनेदु, गुगु अनुसार दकसिबय् च्वय् ८ सदस्यीय कार्यसमिति च्वंगु दु । थुकीया मातहतय् ५ सदस्यीय सचिवालय व ३५ राष्ट्रिय पर्यवेक्षकतय्गु राष्ट्रिय परिषद् च्वंगु दु । ३५ जिल्ला पर्यवेक्षकत, ७० निर्वाचनक्षेत्र पर्यवेक्षकत, ४० नगरपालिकास्तर पर्यवेक्षकत व ७०० गाविस स्तरया पर्यवेक्षकत दैगु याना: मुकं ८८० पर्यवेक्षकत तयेगु याना: थुगु संस्थाया संरचना निर्माण जूगु दु । राष्ट्रिय व जिल्ला पर्यवेक्षकया नांघल: अनुसूची १ स बियात:गु दु ।

१.४ सञ्जालया दायित्व

संविधानसभा निर्वाचन, २०६४ यात सफल यायेत जियोकं थ:गु ल्यज्या पर्यवेक्षण स्वतन्त्र, निष्पक्ष, तटस्थ पर्यवेक्षकपनिपाखें याकेगु दायित्व क्वब्यूगु दु । जियोकं थ:गु दायित्व पूर्वकेगु इवलय् पर्यवेक्षकया लागी मा:कथंया ग्वाहालि यायेत छ्गु सचिवालयया स्थापना याना: ज्या यानावैच्वंगु दु । थुकिं संविधानसभा निर्वाचन पर्यवेक्षणया लागी राष्ट्रिय, जिल्ला, निर्वाचनक्षेत्र व गां व नगरस्तरीय पर्यवेक्षक ल्ययेगु ज्या या:गु ख: । थुकथं हे जियोकं निर्वाचनया पर्यवेक्षण यायेधुंका: थ:गु गतिविधि व प्रतिवेदनत निर्वाचन

आयोगलगायत राजनैतिक दल व मेगु सम्बन्धित निकायतयत् बुझय्यायेगु व सार्वजनिक यायेगु जूगु दु । थुलिजक मखसे थुकिं थःगु दक्वं गतिविधियात निष्पक्ष, स्वतन्त्र व पारदर्शी धंगं क्वचायेकेगु मुख्यभाला क्वबियाच्चंगु दु । थुगु हे इवल्य् संविधानसभा सदस्य निर्वाचनया न्हचवः व निर्वाचनया लिपा प्रारम्भिक ज्याइवः व आर्थिक प्रतिवेदन पत्रकार सम्मेलन यानाः सार्वजनिक याये धुंकूगु दु । न्हचव्वःगु अन्तिम प्रतिवेद नयात आः सार्वजनिक याःगु दु ।

१.५ सञ्जालया सचिवालय

निर्वाचन परीक्षणया ज्याया लागी दैनिक कार्य न्हचाकेत व मेगु माःकथंया ग्वाहालि यायेत जियोक्या केन्द्रीय सचिवालय नेपाल कानून समाज, अनामनगर, काठमाडौंस च्वंगु दु । पर्यवेक्षणया ज्यायात ग्वाहालि बीगु व सहज यायेगु उद्देश्यं माःकथंया जनशक्तिया व्यवस्था यायेगुया नापं ३५ राष्ट्रिय पर्यवेक्षकतय्गु छगू परिषद् स्वंगु दु । प्रत्येक सदस्य संस्थातयत् प्रतिनिधित्व यायेगु यानाः भाजु हिमालय शम्सेश ज.ब.रा.या अध्यक्षताय् कार्यसमिति स्वंगु दु ।

१.६ सञ्जालया कार्यक्रमत

क) निर्वाचन पर्यवेक्षणया तयारी चरण

१. निर्वाचन परीक्षण ज्यायात व्यवस्थित यायेत केन्द्रीय सचिवालयया स्थापना व आवश्यक जनशक्तिया व्यवस्था याःगु खः ।
२. पर्यवेक्षकया सञ्जाल निर्माणया लागी राष्ट्रिय स्तरया ३५ म्ह व जिल्ला स्तरया ३५ म्ह पर्यवेक्षक यानाः अभिमुखीकरण गोष्ठी क्वचायेकूगु जुल ।
३. प्रत्येक जिल्लाय् जिल्लाया प्रतिनिधित्व यायेगु यानाः २० गाउँ विकास समितिया चयन यानाः प्रत्येक गाविसस्तरय् छम्ह पर्यवेक्षकया, प्रत्येक जिल्लाय् च्वंगु नगरपालिकाय् निम्ह निर्वाचन पर्यवेक्षकया व्यवस्था जुल ।
४. पर्यवेक्षण ज्यायात प्रभावकारी व सहज यायेत इलय् ब्यलय् सचिवालयपाखें जिल्लातय्गु अनुगमन नं याःगु जुल ।
५. निर्वाचन आयोगद्वारा निर्वाचन पर्यवेक्षण यायेत अनुमति दुपिं सञ्जालतय्गु समन्वय यानाः विषयवस्तु व अनुभव जानकारी व अनुभव कालबिल जुल ।
६. राष्ट्रिय व जिल्लास्तरया पर्यवेक्षकतयत् प्रशिक्षकया रूपय् ज्या यायेत केन्द्रय् प्रशिक्षण ज्याइवःया ग्वासाः ग्वायाः संविधानसभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण निर्देशिका २०६४ तयार यानाः दक्वं तहया पर्यवेक्षकतयत् उपलब्ध याकल ।
७. राजनैतिक दल, नागरिक समाज व सरकारनाप इलय् ब्यलय् अन्तर्क्रिया यायां निर्वाचन आयोगनाप तूजं सम्पर्कयूनं च्वनेगु ज्या जुल ।
८. राष्ट्रिय व जिल्ला पर्यवेक्षक मार्फत् स्थानीयस्तरया पर्यवेक्षकतयत् सम्बन्धित जिल्लाय् प्रशिक्षण प्रदान जुल ।

ख) निर्वाचन पर्यवेक्षण

१. जियोकया सञ्जाल राष्ट्रिय, जिल्ला, निर्वाचनक्षेत्र, गां व नगरया निर्वाचन पर्यवेक्षण याकेगु ज्या क्वचाल ।
२. निर्वाचनया न्हि कुन्हु स्थानीयस्तरया पर्यवेक्षकतसें पर्यवेक्षण या:गु ज्यायात प्रभावकारी यायेत राष्ट्रिय व जिल्लास्तरया पर्यवेक्षकपिनिपाखें निरीक्षण यायेगु ज्या जुल ।

ग) निर्वाचन प्रतिवेदन

१. निर्वाचन आयोगं निर्वाचन मतदान कार्यक्रम क्वचायेकुसेलि मतगणनाया पर्यवेक्षण जुल ।
२. मतदान व मतगणनाया पर्यवेक्षण सम्पन्न जुसेलि दक्वं पर्यवेक्षकतयगु फाराम मुना: तथ्यांक विशलेषण यायेगु ज्या सम्पन्न जुया: उकीया विवरण थुगु हे प्रतिवेदनय् समावेश जूगु दु ।
३. ल्यज्या क्वचा:गु १५ न्हुया दुने संक्षिप्त प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाययात बुझय् यायेगु व सार्वजनिक यात ।
४. अन्तिम प्रतिवेदन विशेषज्ञतयगु टोलीं तयार याना: कार्यसमितिं विस्तृत अध्ययन याना: प्राप्त सुझावया लिधंसाय् प्रकाशित या:गु दु । थुगु प्रतिवेदन निर्वाचन आयोग, सरकार नागरिक समाज व राजनैतिक दलतय्त इनी । ■

पर्यवेक्षण विधि

१.१ पर्यवेक्षणया आवश्यकता व महत्त्व

विश्वया मेगु देय्तय् अनुभव व भीगु हे देय्या नं विगतया अनुभवयात लिफः स्वयेबलय् थुगु संजालं २०५६ सालय् क्वचाःगु आमनिर्वाचनया पर्यवेक्षण धुंकाः सार्वजनिक याःगु पर्यवेक्षण प्रतिवेदनतय्पाखें विगतया ल्यज्याय् जूगु धाँधली, त्रुटि व हाँथ्यातय्त तरय् यायेत व स्वच्छ, निष्पक्ष, भयरहित लकसय् ल्यज्या क्वचायेकेत संबन्धित संवैधानिक व्यवस्था व कानुनय् समयसामयिक सुधार यायेत ब्यूगु सुभावात कार्यान्वयन जूगु खनेदु । समाज गतिशील जू । न्हून्हूगु प्रवृत्ति व विकृतित ल्यज्याय् खनेदु, दुहाँ नं वःगु दु । उकिं, निर्वाचनयात दूषित यायेगु प्रवृत्तिपाखें पिदनीगु मगाःमचाः, गलत विकृतितय्त हतोत्साहित स्वच्छ, निष्पक्ष व भयरहित वातावरणय् निर्वाचन क्वचायेकेत पर्यवेक्षणया आवश्यकता जू । नेपाःया राजनैतिक इतिहासय् संविधानसभा सदस्यया ल्यज्या न्हापांगु जूगु जूगुलिं थुगु ल्यज्याय् पर्यवेक्षण तसकं मदयेक मगाःगु खः । थुगु ल्यज्याय् जियोकर्थें याःगु स्थापित संजालतय्गु पर्यवेक्षणपाखें पेस याःगु सुभावात व खनेदुगु त्रुटित सार्क क्षेत्रस्तरय् जक मखसे विश्वय् मेमेगु देसय् नं लिपा ज्वीगु थुज्वःगु ल्यज्याया लागी शिक्षाप्रद ज्वीगु जूगुलिं थुखुसीया नेपाःया पर्यवेक्षण अनुभवया न्हचथनेबहःकथं महत्त्व दु ।

१.२ पर्यवेक्षणया विवरण व कार्यक्षेत्र

आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति (जियोकर्क) तहाःगु अवधिया लागी ३५० राष्ट्रिय पर्यवेक्षकत, ३५ जिल्ला पर्यवेक्षकत व चिहाःगु अवधिया लागी ७० निर्वाचन क्षेत्रस्तरीय पर्यवेक्षकत ४० नगरपालिका स्तरीय व ७०० गाविस स्तरीय पर्यवेक्षकत यानाः ८०० म्ह पर्यवेक्षकत संविधानसभा सदस्य ल्यज्याय् प्रत्यक्षरूपय् संलग्न याकाः पर्यवेक्षणया ज्या पूर्वकूगु खः । प्रतिजिल्ला २० गाविस ल्ययाः ३५ जिल्लाया ७०० गाविसस्तरीय पर्यवेक्षकतय्त व प्रतिजिल्ला निगू निर्वाचन क्षेत्र यानाः मुकं ७० पर्यवेक्षकतय्त पर्यवेक्षणया यायेत जिल्लास्तरीय पर्यवेक्षण तालिम ब्यूगु खः । दक्वं पर्यवेक्षकतय्त संविधानसभा सदस्य निर्वाचसंबन्धी संवैधानिक व कानुनी ज्ञानसहितया संविधानसभा सदस्य निर्वाचन पर्यवेक्षण निर्देशिका, २०६४ तयार यानाः इलय् हे इउँगु खः ।

राष्ट्रीय पर्यवेक्षकया कार्य अनुभव

क्र. सं.	अनुभव	महिला	पुरुष	मुकुं
१.	संयुक्त राष्ट्रसंघीय संगठन पूर्वप्रतिनिधि	-	२	२
२.	कानुनी व्यवसायी	४	७	११
३.	पूर्वसचिव व पूर्ववरिष्ठ प्रशासकत	-	३	३
४.	प्राध्यापक	१	६	७
५.	मानवअधिकारवादी	-	१	१
६.	पूर्वउपकुलपति	-	१	१
७.	नागरिक समाजया न्हचलुवा:त	-	३	३
८.	समाजसेवी	-	१	१
९.	इन्जिनियर	-	१	१
१०.	वरिष्ठ पत्रकारत	१	४	५
११.	पूर्वराजदूत	-	१	१
मुकुं		६	३०	३६

२.३ पर्यवेक्षण प्रतिवेदन तयारी पद्धति

निर्वाचनक्षेत्र, नगर व गाविसस्तरीय पर्यवेक्षकतसें थम्हं पर्यवेक्षण यानागु क्षेत्र थाय्या पर्यवेक्षण प्रतिवेदन जिल्ला पर्यवेक्षकतय् न्हच:ने पेस यायेगु व्यवस्था दुगु जुल । उगु प्रतिवेदनतय् सारांश कया: तयार जूगु प्रतिवेदन जिल्ला पर्यवेक्षकं राष्ट्रिय पर्यवेक्षकयात बुभ्क्य् यायेगु व्यवस्था या:गु जुल । राष्ट्रिय पर्यवेक्षकतसें सम्बन्धित जिल्ला पर्यवेक्षकतसें छवैह:गु प्रतिवेदनयात परिमार्जन याना: व थम्हं पर्यवेक्षण यानागु वस्तुगत विस्तृत तथ्यया विश्लेषण याना: जियोक सचिवालयय् बुभ्क्य् या:गु प्रतिवेदन अध्ययन व विश्लेषण याना: राष्ट्रियरूपय् सारांश प्रतिवेदन तयार या:गु ख: । थुगु प्रतिवेदन तयार यायेत गुणात्मक व संख्यात्मक विधि छ्च:गु दु ।

सीमित इलय् नं निर्वाचन आयोग, नेपाल सरकार व सम्बद्ध पक्षं निर्वाचनसंबन्धी ऐन, कानुन, नियम, निर्देशिका निर्माण, निर्वाचनया तयारी, निर्वाचन सम्पन्न यायेत आवश्यक भौतिक स्रोत-साधन व जनशक्तिया व्यवस्थापनय् पुरय् या:गु दृष्टि, छिटोछरितोपन च्वछायेबह: जू । द्वन्द्वपाखे न्हयानाच्चंगु भीगु मुलुकय् संविधानसभा सदस्यया निर्वाचनमार्फत् समस्याया निकास बीत सक्षम जूगु खँय् मानय् हे यायेमा: । विश्वय् स्वयेबलय् नं पूर्णत: त्रुटिरहित गुगुं नं ल्यज्या जूगु मदु । भीगु देसय् संविधानसभा सदस्यया निर्वाचन त्रुटिरहित धा:सा खनेमदु । निर्वाचन पर्यवेक्षणया इवलय् खनेदुगु छुं न्हचथनेबह:गु विषयत प्रतिवेदनय् न्हचथनागु दु । ■

जिल्ला पर्यवेक्षण प्रतिवेदन

३.१ झापा

झापा जिल्लाय् थीथी सरकारी व निजी सञ्चारमाध्यम, राजनैतिक पुचः व ल्यज्या ज्याकुथिइ मतदाताशिक्षाया ज्याइवलं मतदातायात ल्यज्याया तिथि न्हचःने थ्यनेन्हचःतक मतबीगु तरिका व मतपत्रया विषयय् जनचेतना थनेत न्हचथनेबहःगु कुतः याःगु खः । थुकथं ज्वीकं नं गांपाःया ज्याथः व अशिक्षितपिनि पुचलय् संविधानसभा ल्यज्याया छ्चलाबुलाया विषयय् छुयायेगु गथेयायेगु धैगु खँ ल्यनाहे च्वन । गांपाःया गुलिखे मतदातातय्सं संविधानसभा ल्यज्या व संसदीय ल्यज्या धैगु पाःगु खँतकं सियामच्चं । थीथी राजनैतिक दलतय् पाखें उम्मेदवारी ब्यूपिं व स्वतन्त्र उम्मेदवारं निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु छ्चलेज्याकथं हे थःथःगु मनोनयन दर्ता याकूगु खः । निगू ब्वय् ब्वथलाः याःगु मनोनयन दर्ताज्या न्हचाकेकथं अःपुक व शान्तिपूर्ण तरिकां ल्यज्या ज्वीफैकथं याःगु जुल । सःपिं, मसःपिं, ल्याय्म्ह, ज्याथः, मिसा, लजगाः मदुपिं, छुं याये मफैकथंयापिं व खूपिं दक्वं कथंया जनतायाके ल्यज्याया खँय् दुनेनिसेया च्यूताः खनेदयावःगु खः ।

दक्वं ल्यज्यामितय्त छिं कथंया थासय् हे ल्यज्या याकेगु थाय् तःगु जुल । ल्यज्याया ज्याखँया लागी मालीकथंया दक्वं लभःकभःया लागी माःकथंया ज्याखँ नं चूलाकूगु जुल । नागरिक समाज, ल्यज्याज्याकू, सरकार, स्वकमित, सरकारी व निजी सञ्चारकःमिपिसं नं आचारसंहिताया सीमाम् दुने च्वनाः ज्या याःगु खः । अप्वःयानाः सकलें धैथें राजनैतिक खलःया ज्यामितसें आचारसंहिताया दापु अःखःबतं यानाः ध्वँय् तकं तयाः थःगु गसात छ्चःगु जुल । ल्यज्या ज्वीगु दिंया निवाःन्हचःतक गांपातय् ल्यज्यामित शान्ति-सुरक्षापाखें धुकक ज्वी फैच्वंगु मदु तर ल्यज्याया तिथि न्हचःनेवःलिसे राजनैतिक खलःया ज्यासनामितय्के खनेदुगु ल्यज्यापाखेया चंचंधाःगु पहः व थःथम्हं थ्वीकूकथंया उज्वःगु छुयाये गय्याये धैकथंया खँयात म्हुयाछ्वयेगुली सफल जूगु जुल ।

गम्भीरकथंया राजनैतिक हिंसाया ज्याखँत मजूगु जुल । अथेनं तिथि २०६४ चैत १ व २ गते संघीय लिम्बुवानराज्यपरिषदं सः तःकथं मेची दिकेगु ज्याइवः पूर्वगु खः चैत २२ गते पाठमारी गाविसया भैसे बाडी धैगु थासय् ल्वहँ कुर्कूगु खँय् नेकपा (माओवादी) व नेपाली कांग्रेसया ज्यासनामितय् दथुइ छुं छुं ध्याकेगु-न्यंकेगु खँ नं जूगु खः । मत ल्याःख्यायेगु थाय् याउँगु व ल्वःगु थासय् लाःगु खँ सकसिनं वाःचाये कूगु खः । शान्ति-सुरक्षाया माक्व व्यवस्था याःगु जुल । मत ल्याःख्यायेगु ज्याय् गनं नं ल्वापुया खँ पिहाँ मवःगु खः । जिल्लाया पुलांगु नगरपालिका भद्रपुर नगरपालिका क्षेत्र नं. ३ स ल्यज्याज्याकुथिं नमुनाया रूपय् सकल ल्यज्यासनामित मिसापिं तयाः ल्यज्या पूर्वकूगु खः । मिस्तसें जक न्हचाकूगु मतदान केन्द्र मेथाय् स्वयाः शान्तिं भय्ब्यु ।

३.२ मोरड

ल्यज्याय् मत बीम्हसिया इच्छा दःसाँतबि संविधानसभाया ल्यज्याया छ्चलेज्या तसकं थाकुगु जूगुलिं सामान्य मतदातापिके ल्यज्याया खँय् म्होजक ज्ञां दु । छ्मह ज्याथःम्ह दाहाल मतदातां “ निगु भोट बी दैगु जूगुलिं जिंला छ्गू भोट सूर्यय् व मेगु भोट सिमाय् बी ” धाःगुलिं वैके मतदाताशिक्षा मदुगु खँ सीदत । निर्वाचन आयोगं ब्यूगु मतदाताशिक्षाया ज्याइवः क्वथीक सफलकथं थ्यंकेफुगु मदु । मतदान यायेगु थाय्या ल्यज्या फुककं थासय् पाय्छि मजू । विराटनगर नगरपालिकाया वडा नं १ व २ स मतदानकेन्द्र अतिकं चिकूगु व मतदान यायेत कय्कुनाः च्वनेमाःगु थासय् जुल । ४ कि.मि. न्यासिवनाः थ्यंकेःवनेगु मतदान यायेगु थाय् छिंके याउँकथं ज्वीमाःगु खः तर सास्ति ज्वीकथंया खनेदत । अन खुगू बूथ तयेगुया सट्टा निगूजक तःगु जुल । बांलाक चेतना मदुगुया हुनिं मतदातापिगु स्तर उति बांलाःगु खनेमदु । थःपिसं थःभाःपियागु पार्टीया चिं म्हमस्यूगु, मतपत्रय् ल्याच्चे तयाः मतदात यानाः पिहाँ वःपिं मतदातापिनिपाखें इमिगु स्तर गुजाःगु खः धकाः धुकमां यायेफु ।

खासयानाः दलत निर्वाचन आयोगं प्रस्ताव तःगु आचारसंहिताया घेराय् दुने च्वने मययेकुगु खनेदत । सुरुइ अंगःग्वरः छ्चःगुलिं हयकाःगु मोरड्यात लिपावयाः मोटरसाइकल, साइकल न्याली, तपुलि, मिहचा व भेस्ट इनाब्यूगुलिं आचारसंहिता पुलावंगु मेगु त्वाथः तंगु जुल । नेकपा माओवादी “जिमिसं ल्यज्याय् त्याकेमफुत धाःसा हिबाः वै”, “हाकनं गुँइ दुहाँवने”, “छिमिसं गुकी भोट बिल, जिमिसं मेसिनं सीकेफु” धैथेंयाःगु खँपुं दुनेदुनें ग्यासु ब्वलंकाब्यूगु खः । राजनैतिक दलतय्के भौतिक हिंसा मोरड्य् खनेमदुसां मानसिककथं हिंसाया पहः खनेदुगु जुल । मेगु खँ राजनैतिक दलया चरित्रहत्या, ब्वलासा व लीगु ज्यायत मानसिक हिंसा धकाः धाःगु खः ।

सकल अन्तर्राष्ट्रिय स्वकमित व देय्या स्वकमितय्त खलकं छ्मह व संचारकर्मी छ्गू खलःया छ्महसित मत ल्याःख्यायेगु थासय् दुहाँ वनेगु उजं ब्यूगु जुल । स्वकमित मत ल्याःख्याइगु थासय् थ्यंकेत स्वंगू तह पार यानाः पास क्यँक्यं दुहाँ वनेमाःगु जुल । बँय् मत ल्याःख्याइपिं निगू इवलय् च्वनाः मत ल्याःख्यायेगु व पार्टीप्रतिनिधि, पत्रकार व स्वकमित थीथीकथं च्वंगु जुल । मत ल्याःख्याइपिंबाहेक मेपिं स्वीतं नं मतपत्र थीगु हक मब्यूगु जुल । निर्वाचन क्षेत्र नं ६ या मत ल्याख्यायेगु सुरुइ भौडाहाया छ्गू मतपेटिका चायेकाः मतपत्रयात क्वबसां प्वीकाः ५० या ल्याखय् म्हू चिन । निगूगुली झोराहाटया छ्गू मतपेटिका चायेकाः थू चिन धाःसा स्वंगूगुली लखन्तरीया मतपत्रयात नं अथेहे यात । दकसिबय् लिपा स्वंगुलिं केन्द्रया मतपेटिकायात ल्वाकछ्चानाः घलःमलः यातः । उगु स्वंगुली मुकं २४१८ गू मत कुतुवंगु जुयाच्वन । उगु मतयात सुरुइ छुतिं तयाः थ्याःगु मतयात चिंकथंया थी थी पुचलय् निन । थुगुहे तालं प्रत्यक्ष ल्यज्या सिधयेकाः समानुपातिकया मत निन । थुकथं वैशाख ५ गते दक्वं लिच्वः पिदन ।

३.३ सुनसरी

तराईया जिल्ला सुनसरिइ संविधानसभाया ल्यज्याया बारय् मतदातातसें याहे याये धकाः क्वःछिनाः थीथी राजनैतिक दलतसें ग्वसाःग्वःगु सभा, गोष्ठीपाखें थःगु ज्ञां व चेतना थकायेगुली ग्वाहालि जूगु खँ कनाः छुं छुं ख्यःया दलित, जनजातितसें थःपिसं संविधानसभाया बारय् उलि ग्यसुकथं मथूसां भोट कुर्केगु खँय् धाःसा प्रतिबद्धता दुगु खँ धाःगु खः । तराई व पहाडी ख्यलय् आन्दोलनय् न्हचब्वानाच्चीपिं थीथी राजनैतिक दलतनाप सरकारं याःगु सम्झौताकथं हे ल्यज्याज्याकुथिं हाकनं मिति २०६४ फागुन २३ निसैं

२६ गतेतक मनोनयनया म्याद तना: ल्यज्याय् दक्वं दलं ब्वतिकाइकथं क्वातुकाब्यूगु जुल । भोट कुर्केत ब्वनात:पिं मतदातापिंमध्यय् क्षेत्र नं ६ स सप्तकोशी खुसिया दथुइ ला:गु श्रीलंका टापुं नांचाय् च्वना: मत ब्यूव:गु ख: । प्रकाशपुर मतदानकेन्द्रय् अबु मदया: दुखं च्वंच्वंम्ह तकं वया: ल्यज्याय् ब्वति का:व:गु ख: । इटहरी क्षेत्र नं. २ स सुथ: ६ ता: इलय् म्हचाय् ब्वीका: २ ता:इलय् मतदान यायेत व:म्ह मांम्ह थ:म्ह म्हचाय्या नां नं 'संविधान' त:गु ख: धका: वया भा:तम्ह विनोद विश्वकर्मा कन ।

मतदान केन्द्रत मतदातायात वये वने अ:पुगु थासय् हे अप्व: याना: ला:गु खँ आपा: धैथें मतदातातसें धा:गु जुल । राजनैतिक दलतसें अंग:ग्वर: महूगु, नागरिक समाजं नं आचारसंहिता मछ्च:गु दल व मनूतयूत माक्व माछ्चिकथं थ्वीके मफुगु, निर्वाचन आयोग व सरकारयागु छ्वासुपहलं याना: आचारसंहिता नाला मका:गुया घटनात पने मफुगु जुल । क्षेत्र नं ४ इनरुवाया छुं छुं गा.वि.स.स नेकपा माओवादीया ज्यासनामितसें मतदानकेन्द्रया दुने ल्यज्याचिं घानात:गु तपुलि व लंया पिनेया म्हिचाय् खनेदयेक उगु चिं भ्याना: थ:त म्हसीकेकथंया खँव:त छ्च:गु जुल । धरान वडा नं. १२ या पब्लिक हाई स्कूल मतदानकेन्द्रय् मतदान अधिकृतया ल्हा:चिं म्दुगु मतपत्र व:गुलिं याना: छुं ई मतदानया ज्या द्यूसां लिपा सललं न्हचा:गु जुल । ल्यज्याया हे दिं कुन्हु छुं छुं थासय् ल्वापु जुया: मतदानकेन्द्र छुं ईया लागी द्यूसां लिपा सललं न्हचा:गु जुल । चैत २९ गतेनिसें इनरुवा क्षेत्र नं. ४ या मतपत्रत इनरुवा नगरपालिकाया क्वथाय् फुकं ख्य:या प्रतिनिधित तया: नुग: चकंगु लकसय् मत ल्या:ख्यायेज्या जूगु ख: । अथे हे याना: क्षेत्र नं. ६ या नं उगुकथंया हे लकसय् मत ल्या:ख्यायेगु ज्या जूगु खनेदत । अथेहे क्षेत्र नं. १, २, ३ व ५ या मत ल्या:ख्यायेज्या इनरुवाया भगवती मा. वि. या बिस्कं बिस्कंगु क्वथाय् तया: मत ल्या:ख्याये गु ज्या जूगु ख:

३.८ धनकुटा

संविधानसभाया ल्यज्याया बारय् मतदातातसें चंचंधाया: मतदानया ज्याय् ब्वति का:गु ख: । मतदातापिं स्वघौया तहा:गु लँय् न्यासिवया: नं थ:गु मतदानयात बांलाक छ्चलेभनं मतदानकेन्द्रय् व:गु ख: । त:घौतक मिच्याक पूगु निभालय् नं इवलय् च्वना: मतदान याइपिसं मतदान यायेत ब्वतिका:व:गु ख: । मतदातापिंके संविधानसभाया खँय् वा:चा: ब्वलंगु ख: । थीथी राजनैतिक खल:तसें संविधानसभाज: ल्यज्याया लागी थ:पिनि ल्युमिपिं सहितंया जुलुसया नापं ल्यज्याकुथिइ थ:पिनि उम्मेदवारतय्गु नां दुतिंगु ख: । मतदातापिं साधारण व गांपा:या लकसय् च्वंच्वंगुलिं संविधानसभाया बारय् इमिसं थ:गु बुद्धि, क्षमता व दुज्ञानं थ्वीकेगु व त:दंनिसेंया संविधानसभाया पिज्यायात छ्चलेत क्वातुकथं च्वना: व उगुकथं याहे याये धका: मुक्कर जूगु ख: । अप्व:धैथें मतदातात बुंज्यामित, ज्यामिसहितंया निम्न व मध्यम वर्गीय छँज:पिनि ज:पिं ख: । मतदान केन्द्रया ज्याखँ ता:लाकेत व सुरक्षित यायेत दुग्यंगु कुत: जूगु ख: । थुकथं हे मतदानकेन्द्रय् माछ्चिकथंया ज्यासनामि व लय्ताच्य: अले सुरक्षाकर्मीत दक्वचाक्व बस्तुं क:घाये फ़ैकथं छ्चलाब्यूगु ख: । मतदानकेन्द्रत जिजांजिच्छ सकसितं व छिंक् व ल्वैकथंया थासय् हे त:गु ख: । प्रचार-प्रसारया लभ:कभ: अप्व: छ्चलेगु ज्याय् नेकपा माओवादी मेगु खल:तयूत लिप्या:गु ख:

जिल्लाया निगुलिं निर्वाचनक्षेत्रय् सशस्त्र प्रहरी बलया बेसक्याम्प स्वंगु जुलसा ल्वापुख्यापुया इलय् उखे थुखे ला:पिं गांपा:या प्रहरी चौकीत नापं न्हापाथें तुं त:गु जुल । क्षेत्र नं. १ स छिन्ताङ गा.वि.स.स इलाका प्रहरी ज्याकूत बुधवारे, मुढेबास, राजारानी, डाँडाबजार, भँडेटार मूलघाट व हिलेबजारय् प्रहरी चौकी न्हापाथें तुं त:गु जुल धा:सा क्षेत्र नं. २ या चुवा, अखौली, जितपुर, लेगुवा, पाखिबास व सिधुवाय्

प्रहरीचौकी न्हापाथेंतुं हे तःगु जुल । ल्यज्याया लागी माःकथंया सुरक्षा व्यवस्था मनं खंकेथें चाःलाकुगु जूसां क्षेत्र नं. १ स राष्ट्रिय जनशक्ति पार्टी व राप्रपाया यातुपिं दनामि व पुचःमुनातकं यातुगुलिं भैंडेटार व बुदी मोरंग गा.वि.स.या मतदानकेन्द्रबाहेक अप्वःधैथें गा.वि.स.या मतदानकेन्द्रय् प्रतिनिधि तःगु मद्दु । क्षेत्र नं. २ या भीरगाउँ, लेगुवा, चानुवा, खोबु व शान्तिखर्क्या अप्वःयानाः मतदानकेन्द्रय् राष्ट्रिय जनशक्ति पार्टीया प्रतिनिधित नेकपा माओवादीया वाई सी एलतय्पाखें असुरक्षित तायेकाः औपचारिककथं मतदानकेन्द्रय् मथ्यंगु जुल । भीरगाउँ गा.वि.स.या धर्मोदय पुनिया मतदानकेन्द्रय् राजपाया प्रतिनिधि पूर्णबहादुर राई व मुगा गा.वि.स.या चामे मतदानकेन्द्रय् राजपाया प्रतिनिधितय् नेकपा माओवादीया किजापुचःमुनाः वाई सी एलं चवने मब्युगु जुल ।

क्षेत्र नं. २ या भीरगाउँ गा.वि.स. वडा नं. ४ स च्वंम्ह दीपक दाहालयात ख्वाःपालं पुनावःपिं म्हमस्यूपिंगु पुचलं चैत २३ गते बहन्हिसिया ८ ताः इलय् छें लुयायंकूगुली वैगु सीम्ह कन्हय्कुन्हु चैत २४ गते न्हिनय् साजवाःतसें उगु हे गा.वि.स.या वडा नं ६ स च्वंगु बैरे धैगु त्वालय् गुंया सिथय् च्वंगु क्यबया दँया तगिमय् ल्वीकूगु खः । घटना ज्वी निन्हन्हचवः भीरगाउँ-४ स च्वंम्ह नेकपा माओवादीया थःगु त्वाःबहाःया ज्यासनामि धकाः धाइम्ह अम्बिका गिरी सीम्हसिया तिरिमय्जुयात छिम्ह भाःतयात कारबाही यायेगु धलखय् तैगु दु आः न्हचाःगु नं ज्वीफु धकाः धाःगु खः । क्षेत्र नं. २ या दनामि सूर्यबहादुर थापाया ज्यासनामिपिंत गामय् भोट न्यायेया लागी दां ज्वनाजूगु धासे वाई सी एलं गामं हे लिनाछ्ववयेगु व थःगु काबुइ कयाः जिल्लाय् लितछ्ववयेगु याःगु खः । चानुवा गा.वि.स.या राजपाया गांअध्यक्ष पदमबहादुर पौडेलयात वाईसीएल धकाः धाइगु पुचलं सिकम्वाक ज्वीक दायदी याःगु जुल । थ्वयां न्हचवः उगु हे गा.वि.स.या राप्रपाया धनकुटा अध्यक्ष व क्षेत्र नं. २ या दनामि टीकाप्रसाद घिमिरेसहितं खुम्हसित गामय् प्रचार याके मब्युसे सदरमुकामय् लितछ्ववैब्युगु जुल । धनकुटा बसदिपुतिइ वयाः थःगु गसाय् तैतःगु राप्रपाया ध्वाँय् व प्रचार-प्रसारया लझकझ गसां पिने पिकयाः छ्ववयेकाब्युगु खः ।

संविधानसभाया ल्यज्यादिं कुन्हु चैत २८ गते अप्वःधैथेंया मतदानकेन्द्रय् नेकपा माओवादीया वाईसीएल ज्यासनामितसें पार्टीया ल्यज्याचिं दुगु लय्ताःच्यःया घाकू, तपुलि व भेस्ट पुनाः मतदातातय्त् ख्याचवःबीगु ज्या याःगु जुल धाःसा छिन्ताड गा.वि.स. वडा नं. ४ स च्वंगु मतदानकेन्द्रय् नेकपा माओवादीया ज्यासनामितसें ईचा, मुगः दुगु ल्यज्याचिनय् सुनानं मखनीगु थासय् मयंकुसे पिनेसं हे मतदान याःगु जुल । महामारा गा.वि.स.या गालखाडी गा.वि.स. मतदानकेन्द्रय् वाई सी एलं मतदातातय्त् व्हाँय्चवाँय् याकेगुया नापं बेलहरा गा.वि.स.या साप्तेनटार मतदानकेन्द्रय् माओवादी ज्यासनामिपिसं यकःतिकथं भोट कुर्केत ख्याचवः ब्युगु धासे नेकपा एमाले, नेपाली कांग्रेस व राजपां तकं ल्यज्या ज्याकुथिइ उजुरी तःगु जुल । क्षेत्र नं. २ दुनेया खोकु गा.वि.स.या जीवनसुधालय् व कन्यादेवी मतदानकेन्द्रय् वाईसीएलं ल्यज्याचिं दुगु भेस्ट व तपुलिं पुयाः माओवादीया पक्षय् भोट कुर्केगु खँय् पत्याः मजूपिं ४०।५० दँया मिखां खपिं मतदातातय्त् तकं मिखांमखीपिं धाधां माओवादी ल्युमि/थःथितिपाखें भोट कुर्केब्युगु जुल ।

थुकथं हे माटेकटहरे गा.वि.स.या वडा नं. ८ या मतदानकेन्द्रय् माओवादीया लय्ताःच्यःतसें मतदाता ल्याः नम्बर मद्दुगु भ्वंकू बियाः माओवादीयात भोट मबिलधाःसा कारबाही यायेगु ख्याचवः ब्युगु व उगुहे गा.वि.स. वडा नं. ९ स च्वंगु धर्मोदय गा.वि.स.या मतदानकेन्द्रय् ईचा मुगः चिं दुगु तपुलि व भेस्ट पुनाः मेपिं मतदातातय्त् व्हाँय्चवाँय् याकूगु जुल । जिल्लाया थीथी मतदानकेन्द्रं चैत २९ गते न्हिसिया १२:३० ताः इलय् दक्वं मतपेटिका जिल्ला निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ थ्यंगु जुल । क्षेत्र नं. १ या महाभारत

गा.वि.स.या गोलबाडी मा.वि., छिन्ताड गा.वि.स. वडा नं. ४ या मतदानकेन्द्र, आँखीसल्ला गा.वि.स.या सप्तेनटार व बेलधारा गा.वि.स.या भाहाड मतदानकेन्द्र क्षेत्र नं. २ कन्यादेवी, ताडखुवा गा.वि.स.या चुलाचुली मतदानकेन्द्रयु न्नेकपा माओवादी छेखेपाखें जक भोट कुर्का: ल्हा:तिइ का:गु द्वपं ब्युसे नेकपा एमाले, नेपाली कांग्रेस व राप्रपाया पाखें ल्यज्या बदर यायेया लागी मुख्य जिल्ला ल्यज्याज्याकुथिइ उजुरी ब्युगुलिं उगु खँय सहलह व निर्वाचन आयोगं क्व:छिनाउजं मव:तले मत ल्या:ख्यायेगु ज्या मजुल । मत ल्या:ख्यायेगु ज्या चैत २९ गते ८ ता: इलनिसें सुरु जुया: कंसकुन्हु क्वचा:गु जुल ।

३.५ उदयपुर

संविधानसभाया ल्यज्याया उदयपुर जिल्लाय क्व:नीति मदकथं, झेल्या: मज्वीक व शान्तिपूर्णकथं क्वचा:गु जुल । मतदातात चं चं धायाकथं मतदान यायेत मतदानकेन्द्रयु वंगु जुल । सरकारी सुरक्षाज्याखं बांला:गु जुल । निर्वाचन आयोग व सरकारी ज्याकुथितयु पाखें न्हचथनेबह:कथं बिचा:संचा: या:गु जुल । थुगु जिल्लाय ५४.५४ प्रतिशत मत कुहाँवंगु धैगु संविधानसभाप्रति मतदातापिंगु चेतनाया जा: थहाँव:गुया चिं ख: । नेकपा माओवादी, नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले, नेकपा संयुक्त (मार्क्सवादी), राष्ट्रिय जनता पार्टी व जनमोर्चा नेपालं मनोनयन दुतिनेगु या:गु ख: । थुपिं दक्वं पार्टीतसें निर्वाचन आयोगं क्व:छ्युगु इलं ईया दुने जिल्ला ल्यज्याज्याकुथिइ थ:पिनि दनामिया दुतिनेज्या जूगु जुल । संविधानसभाया बारयु मनूतयु वा:चा: थनेज्या निर्वाचन आयोगसहितं मेगु राजनैतिक दल व खल:पुच:तसें गाककं या:गु जुल । उम्मेदवारी मनोनयन व दर्ताप्रक्रिया आचारसंहिता व ल्यज्याखँया नीति नियमकथं जूगु जुल ।

राजनैतिक दलतयु दथुइ छुं घटनाबाहेक थवंथवयु बांला:गु भाव क्वातुकु ब्वलंगु जुल । दक्वं राजनैतिक दलतसें ल्यज्या व ल्यज्या यायेगु ज्या-खँयु बांलाक ग्वाहालि या:गु ख: । इव:छुकेगु ज्या व सुचं बीगु ज्या बांला:गुलिं झन्दै २ ता: इलयु हे दक्वं मतदातातसें मतदान यायेधुंकूगु जुल । चैत ९ गते नेकपा माओवादी पार्टीया ज्यासनामिपिनिपाखें मेगु दलया प्रतिनिधितयु ल्यज्याया प्रचार-प्रसारयु पंगल: थनेगु कुत: या:गु ख: । उगु हे इवलयु नेकपा एमाले पार्टी उदयपुरया छ्याञ्जयु मणिराज पौडेलतकयात गुधौतक काबुइ कया: त्व:ताब्युगु ख: । आपा:धैथें दलतसें सार्वजनिक गसा छ्य:गु ख: । नेपाली कांग्रेस पार्टीया थीथी थाय्या ज्याइव:त (मयंखु, इनामे, बाँसबोटे) सहितंया थासयु नेकपा माओवादी पार्टीया ज्यासनामिपिनिपाखें ज्या थ्वायेगु कुत: या:गु ख: । नेकपा एमाले पार्टीया गाइघाट व रामपुर या ज्याइव: नेकपा माओवादी पार्टीया ज्यासनामिपिनिपाखें थ्वायेगु कुत: या:गु ख: । मेगु पँया दलतयुगु ज्याइव: थ्वायेत म्वा:मदुगु स: थ्वयेकेगु या:गु हुनिं लकस क्वाकेगु ज्या जूगु ख: । राजनैतिक दलतयु थीथी ज्याइवलयु मस्त व ब्वनेकुथि हे छ्य:गु ख: ।

नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी एमालेया चाकलयु दुने ला:गु शान्ति-सुरक्षाया अवस्था मनतयेकथंया जूगु दु । राजनैतिक स्यायेपाले व झेल्या: ज्वीगु खनेद:सां नं अथे ज्वीमफुत । सकसियां सहलहकथं शान्तिपूर्वक मत ल्या:ख्यायेगु ज्या क्वचा:गु ख: । चैत २० गते उदयपुरया त्रियुगा नगरपालिका वडा नं. ११ लालपत्तायु च्वंगु नेकपा एमाले पार्टीया नेता खड्गप्रसाद ओलीया सुरक्षाया लागी व:पिं ज्यासनामिपिं व अनया गांयापिनि दथुइ ल्वापु पिदंगु ख: । चैत २३ गते नेकपा एमालेया उदयपुर क्षेत्र नं. १ या दनामि अशोक राईयात तकं लुयायंकूगु ख: । दक्वसियां सहलह ब्याका: शान्तिपूर्णकथं मत ल्या:ख्यायेगु ज्या क्वचा:गु ख: । मत ल्या:ख्यायेगु इलयु मत ल्या:ख्यायेगु थासयु स्वकमितयुत दुहाँवनेत गुगुंकथं नं पनेगु ज्या मजु । नापं मत ल्या:ख्यायेगु थाय्या उखेथुखे गुगुंकथंया घटना मजु ।

३.६ संखुवासभा

संखुवासभा जिल्लाया संविधानसभा निर्वाचनया लागी राजनैतिक दलंजक मखु थुगु जिल्लाया सरकारी व गैरसरकारी खलःपुचलं तकं संविधानसभाया बारय् जनचेतनामूलक ज्याइवः न्हचाकूसां गांपाःया ख्यःया अप्वःधैथें मिसा-मिजंतय्के संविधानसभाया बारय् थ्वीकेज्या जूगु खनेमदु । संविधानसभा ल्यज्याय् अप्वःधैथें मतदातातसें मतदान याःसांतबि इमिके संविधानसभा ल्यज्याया बारय् जानकारी मदु । संविधानसभा ल्यज्याय् मतदातायात ल्यज्या यायेगु तरिका व मतपत्रया बारय् छुं हे स्यूचाःगु मदु धैथें सीदःवःगु दु । राजनैतिक पार्टीया दनामिं थःगु पार्टीया ज्यासनामिनापं निर्वाचन आयोगय् उम्मेदवारी दुत्युपिं व उकी निर्वाचन आयोगं दनामिया जिम्मेवारी दर्ता प्रक्रियागतकथं याकूगु खनेदत धाःसा गुगुं नं पार्टीया दनामिपाखें ल्यज्याया लागी मनोनयनय् मछिंपहः ब्वयेगु व धायेथाय् मदुगु जुल । अप्वःयानाः मतदातात मसः मस्युपिं जुयाच्चंगु दु । ब्वनेस्यने मखनाच्चुपिं जूगुया हुनिं संविधान सभा ल्यज्याय् थःगु मत बीत अधिकार छचलेगु खँय् क्वातुपिं खः । इमिसं संविधान सभा ल्यज्याधुंकाः देसय् थुलं च्वनीकथंया शान्ति स्वनाःलि देय् व जनताया भिं ज्वीगु संविधान बनय् ज्वी धैगु विश्वास धाःसा प्वंकूगु जुल ।

स्वंगू अस्थायी मतदानकेन्द्रनापं मुकं १६० मतदानकेन्द्र दुगु थुगु संखुवासभा जिल्लाया ल्यज्याया लागी ९५० म्ह ज्यासनामित छचलातःगु दु । ल्यज्याय् माःकथंया ज्यामि मगाःगु तायेकूगु दु । मतदानकेन्द्रय् खूपिं व ज्याथःपिंत च्वनेत ग्वसाः ग्वैमतःगु समस्या खनेदुगु खःसा मतदानकेन्द्रय् मतदातापिंत मत कुर्केत अःपुकेया लागी बुथय् वनेगु बिस्कं लँपु दःसांतबि अप्वःधैथें केन्द्रय् थाय् चिकूगुलिं वये वनेत समस्या जूगु खः । नागरिक समाज, निर्वाचन आयोग, सरकार व स्वकमिपिनिपाखें आचारसंहिताया पालना जूगु दु धाःसा राजनैतिक दलय् नेकपा माओवादी आचारसंहिताया अःखः ज्या याःगु खनेदत । उकी नेकपा माओवादी खाँदवारी नगरपालिका वडा नं. १२ वागेश्वरी मा.वि. हुंगेधाराकेन्द्रय् आचारसंहिताज्या अःखः प्रचार प्रसार जूगु व मतदानकेन्द्रया लुखाय् ल्यज्याचिं व पार्टीया ध्वाँय् ब्वैतःगु खः धाःसा छें पिहाँवयेगुली पनाब्यूगु व थुज्वःगु खँ पिने गामय् गनं न्यंकेगु व कनेगु यात धाःसा स्यायेगु ख्याचवः ब्यूगु खः ।

संविधानसभा निर्वाचनया लागी सुरक्षा अवस्थाया खँय् चैत २१ गतेनिसें सशस्त्र, जनपथ व म्यादी प्रहरी छचलातःगु खः । जिल्लाया शान्ति थुलं तयेत सशस्त्र प्रहरीया ८ गू गस्तीपुचः व जनपथ प्रहरी छचलातःगु खः धाःसा मतदानकेन्द्रय् सुरक्षाया लागी म्यादी व जनपद प्रहरी छचलातःगु खः । ल्यज्याय् सुरक्षा व्यवस्था क्वातुकेत सुरक्षा अधिकारीत छचलातःगु खःसां मतदातातय्के भय त्रास दुगु व इमिके माओवादी थःपाखे मतदान यायेत क्वत्यःवःगु खँ मतदातातसें कंगु खः । संखुवासभा जिल्लाया ल्यज्याया इलय् गुगुं नं थासय् मयैपुगु घटना मजूगु व जिल्लाया शान्तिपूर्वक ल्यज्या क्वचाःगु जूसां जिल्लाया गांपातय् राजनैतिक दलया प्रचारप्रसारय् पंगलः थंगु खनेदत । उकी मध्यय् वाला, ताम्कु, माडतेवा व सिसुवा गाविसय् प्रचार प्रसारया लागी यंकूगु राप्रपाया प्रचारया लभःकभः माओवादी लाकार्यकूगु खःसा जिल्लाया आँखिभुइँ गाविसया स्वम्ह एमाले ज्यासनामिपिंत स्यायेगु ख्याचवः ब्यूगु व वानेश्वर गाविसय् एमाले ज्यासनामिपिंगु छँखाय् चाःहिलेगु ज्याइवल्य् माओवादीतसें पंगलः थनाः ज्याइवः न्हचाकेमब्यूगु व माओवादीपाखें गांपातय् माओवादीयात मत मब्यूगुया हुनिं कारबाही याइगु खः लाकि धकाः मतदातात थरथर खानाच्चंगु खः । मतदानया ज्याय् थाकथुक ज्वीक ज्वीकं नं शान्तिपूर्णकथं क्वचाःगु खः ।

३.७ सप्तरी

मधेशवादी आन्दोलनया प्रत्यक्ष असर सप्तरी जिल्लाय् लात । थुकिं सशस्त्रपुचःयात ग्वाकल । सप्तरीया जनतां म्हो इलय् हे आन्दोलन, मधेसवादी आन्दोलन व स्वतन्त्र मधेसवादी ल्वाभःसहितया आन्दोलनय् सहिद ज्वीमाल । थुकिंयानाः जनताय् त्रास, अशान्ति व स्याये पालेयात अप्वयेकल । दक्वपाखेंया खँ कायेबलय् जनताया राजनैतिक वाःचाः थकाल । आन्दोलनधुंकाः जूगु संविधानसभा ल्यज्याय् मतदाताया राजनैतिक वाःचाःया स्तर च्वथ्यंक च्वन्हचाःगु तँय् लाःगु खः । मतदाताप्रति तच्चःगु यःखँ ज्वीकज्वीक नं तराईलय् ल्वाभः घानामितयूगु ख्याच्चःया हुनिं मतदान मनंतुकथं म्होजक जूगु जुल । त्रिकौल गाविसया स.प्र.वि. मतदानकेन्द्रय् मतदाता व दनामिया समानुपतिकपाखें मतदान याःगु जुल । मतदातातय्के जातिगत चेतना अप्वःगु जुल । दनामिया मतदानप्रक्रिया फागुन १३ गते व २३ गते निक्वः यानाः जूगु खः । न्हापांगु पाखय् संसदवादी न्हयूगु राजनैतिक दलसहितं मेगु दल व स्वतन्त्र दनामिं व निगूगु पाखय् मधेसय् आन्दोलन न्हचाकाच्वंमिं दलतसें मनोनयन याःगु खः । मतदातात ल्यज्याय् क्वातु । छुं गुगुं छतानिता ख्याच्चलं मतदान मजूगु बाहेक मतदातात ल्यज्याय् मुक्कर जुयाः न्हचचिलाच्वंगु खः । मतदानकेन्द्र चकंगु, सकसितं छिंगु व मिसा व मिजंतय् लागी बिस्कं बिस्कं मतदान यायेगु यानाः दयेकातःगु खः । तांन्वःगुलिं बचय् ज्वीत त्रिपाल व त्वनेगु लःया व्यवस्था यानातःगु खः । मतदानकेन्द्रया लकस मन थाहाँवैकथं जू । छुं भतिकथं आचारसंहिताया पालन जूगु दु । प्रोक्सी भोट नं छचःगु दु तर पनेगु अवस्था धाःसा मदु । मतदान शिक्षा मदुगुलिं गुलिं थासय् सुरक्षकर्मीतसें स्वस्तिक चिं ल्हाःतिइ कयाः थुकिं छाप तयेगु, ल्हाःचिं तयेगु मखु धकाः कनाच्वंगुतकं लुल ।

क्षेत्र नं. १ प्रस्वनी टेंगरी ब्वनेकूया मतदानकेन्द्रय् माओवादी ज्यासनामिं बुथ क्याप्चर यायेगु कुतः याःबलय् ब्वलसा जुयाः ल्यजा झूगु जुल । क्षेत्र नं. २ या मधुवापुर मतदानकेन्द्रय् मतपेटिका क्वायेगु छचायेगु जूगुलिं मतदान झूगु खः । क्षेत्र नं. २ या हे डाढा गाविसय् समानुपतिक मतपत्रय् मतदान अधिकृतया ल्हाःचिं मदुगुया हुनिं ल्यजा झूवंगु खः । झूगु ल्यज्या वैशाख ३ गते थप सुरक्षाया नापं शान्तिपूर्वकं क्वचाल । राजविराज क्षेत्र नं. २ या चैनौराकेन्द्र, राजविराज ३ या बजारकेन्द्र व रम्पुरा मल्हानियाँया केन्द्रय् छुंभतिकथंया थाकथुक ब्वलनावसेंलि जियोक प्रतिनिधिं उबलेसं प्र.जि.अ. यात सुचं बियाः उबलेसं हे सुरक्षकर्मी छचलाब्यूगुलिं शान्तिपूर्ण धंगं मतदान जूगु जुल । दलतयूगु ल्यज्याया प्रतिबद्धता व सुरक्षकर्मीतय् ग्वसाःकथंया क्वातुपहलं ल्यज्या क्वचाल । मतदानकेन्द्र, ल्यज्याया थाय्, जिल्लास्तरीय, क्षेत्रीय व केन्द्रीय स्तरया सुरक्षाया चाकलं सुरक्षा हंगु जुल । मधेसय् ज्यासनाच्वंमिं ल्वाभःसहितया पुचःलं ल्यज्याय् पंगलः थनेत याःगु कुतःयात नेपाल प्रहरी व ल्वाभःसहितया प्रहरी पूमवंकाब्यूगु जुल । संविधानसभा ल्यज्याय् शिक्षक न्हापांखुसिइ खतय् जूगुलिं अनुभव म्हो जूगुया हुनिं कुतुवंगु मतया मिल्याः गथे खः अथे मतःगुलिं मत ल्याःख्यायेगु ज्या लिबाक सुरु जुल । २०६५।१।११ निसें सुरु जूगु मत निनेगुज्या झिन्हुलिपा सिधल । मत ल्याःख्यायेगु ज्याय् चिचाधंगु थाकथुकया खँबाहेक शान्तिपूर्णकथं क्वचाल ।

३.८ सिराहा

संसद्वादी दलत व नेकपा माओवादी मधेश आन्दोलनय् ब्वति मका:गु जुल । मधेसवादी दलत तराईलय् आन्दोलनय् न्हचब्वानाच्वंगु जुल धा:सा ल्वाभ:घानाच्वंपिनि पुचलं ल्वाभ:या लँपुं स्वतन्त्र मधेसया नारा थ्वयेका: संघर्षय् दुब्वानाच्वंगु जुल । थुकिंयाना: मतदातातय्के ल्यज्या ज्वी धैगुली गुगुंकथंया संभावना ब्वलंकूगु मदु । थुगु खँया इवलय् राजनैतिक दलत ख्वातुक हे अलमलय् लानाच्वंगु ख: । लिपा मधेसवादी दलतनाप फागुन १६ गते सहलह ब्याकुसे लकस ल्यज्यापाखे न्हचा:वन । मधेसआन्दोलनय् सरिक जूपिं व राजनैतिक हचूपा: हयेगुली खनेदयेक ब्वतिकैच्वंगुलिं मधेसय् राजनैतिक वा:चा:या तह थाहाँवल । मेखेपाखे सीमान्तकृत वर्ग मुसहर, झांगड, डुम, आदियात माओवादीया ल्वाभ:सहितंया ब्वलासा व इमि जातीय मोर्चाय् चाक:छिं च्वनेगु या:गुलिं राजनैतिक वा:चा: ब्वलंकेगु जुयाबिल । थ:थ:गु थसय्या आदिवासीतय्के वा:चा: थकायेगु तह म्हो दु धा:सा बाय् हिलाव:पिंगु पुचलय् राजनैतिक वा:चा: तुलनात्मककथं अप्व: दुगु ख: । संविधानसभाया ल्यज्याय् जूगु ब्वतिकामिकथं स्वयेबलय् जनचेतना थाहाँव:गु खनेदत ।

दनामिया मनोनयन व दूतिनेगु छ्चलापह: फागुन १३ गते व २३ गते याना: निक्व: याना: ज्या याये कथं निर्वाचन आयोगं क्व:छ्चूगुकथं हे जूगु जुल । ल्यूने लानाच्वंपिनि पुच:या मनूतय्के ल्यज्याप्रति थथेहे याये धैगु बिचा: म्हो दु । ल्वाभ:दुपिं पुच:तय्गु ख्याच्व:या हुनिं मतदातापिंके हौसला ब्याके फुगु मदु । अन्त्यय् मतदातातय् मनं मतुनाथें ब्वति का:व:गु खनेदत । मतदानकेन्द्रय् कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, स्वकमि, लय्ता:च्य: न्हचचिलाच्वंगु ख: । झिम्हंनसे, झिन्त्याम्हतक सुरक्षाकर्मीतसें दक्वसं ल्यजाकेन्द्रय् क्वातुक ज्यासनाच्वंगु ख: । थवंथवय्या ब्याकेखं दलीय प्रतिनिधितय्गु क्व:छिना हे ल्यजा यायेगु प्रक्रिया जूवंगु ख: । मतदानकेन्द्रय् त्रिपाल, तार बार व ल:या व्यवस्था यानात:गु ख: । दक्व खँकथं मतदानकेन्द्रया लकस उत्साहजनक जू । आचारसंहिताया पालन छुं भतिकथं जूगु ख: । मतबीपिंगु नांधलखय् नां दुमथ्या:पिसं मेपिंगु नामय् मतबीगु या:गु ख: । विदेसय् वनाच्वंपिंगु नामय् मतदान जूगु दु ।

संसद्वादी व मधेसवादी दलतसें ल्यज्याय् ब्वति का:गुलिं ल्यज्याय् अप्व: हिंसात्मक ज्वीमलात । प्रहरी सुरक्षाकर्मीया उपस्थिति मतदानकेन्द्रय् मनोवैज्ञानिककथं जूगु दु । ल्यज्याया दिनय् क्षेत्र नं. १ या सोनमति मझेवेरा मतदानकेन्द्रय् नेकपा एमालेया ज्यासनामिं बुथ ल्हा:तिइ कासेलि ल्वापु पिदना: छ्छौ मतबीगु ज्या दित । क्षेत्र नं. २ तेनुवापट्टी गाविसया सोहपुर प्रा.वि. या बुथय् ल्वायेख्याये जुया: झूगु मतथल सदरमुकामय् ह:बलय् लँ सिलटुरिइ लात अले वैशाख ५ गते हाकनं मतबीगु ज्या जुल । बालमन्दिर बुथय् कांग्रेस दनामिया कायं ल्वाभ:सहित अपराध कर्मीपिंनाप जाना: बुथ ल्हा:तिइ का:बलय् मतदान चैत्र २८ गते रद्द यानाबिल अले वैशाख ५ गते हाकनं मतदान जुल । उगुहे पुचलं कुर्नवारी नि.मा.वि. या बुथय् हता: या:बलय् नेकपा मालेया ज्यासनामिं घा:पा: जुल । क्षेत्र नं. ५ या कर्जन्हा गाविसया नेकपा माओवादीया ज्यासनामिं मतपत्र खुनाबीवं थाकथुक जुया: चैत्र २८ गते ल्यजा दित नापं वैशाख ५ गते हाकनं मतदान जुल । थीथी विवादया बिचय् मत ल्या:ख्यायेगु ज्या पूवन नापं लिच्व: नं सकसितं न्यंकल ।

३.८ धनुषा

संविधानसभाया ल्यज्यायात लिच्वः लाकेकथं कुतः जूगु मधेस आन्दोलनय् मधेसी जनाधिकार फोर मसहितं २०६४ चैतनिसैं धनुषा जिल्लायात नं लिच्वः लाकल । २०६४ चैत ६ निसैं आन्दोलनं ग्यानापुगु रूप काल । थ्वहे इवल्य् प्रहरी व प्रदर्शनकारीया दथुइ आपालं ल्वापुख्यापु जुल । दर्जनौयात घाःपाःलात । प्रहरीपाखें जनकपुर अञ्चल अस्पतालय् तकं ख्वबिग्यास कयेकल । आपालं थासय् कथिवाःगु, मानवअधिकारकर्मी व पत्रकारतय्प्रति अमानवीय व्यवहार जूगु आपालं घटनात जुल । आन्दोलनं यानाः फागुन १३ गतेया क्वःछिनाकथंया मनोनयन दुतिनेज्या पूर्वक ताःलाके मखन । आन्दोलनय् थीथी क्लबत, बार एसोसिएसन, बुँज्यामिसहितं दक्वं तहयापिं थ्यंगु खः । १३ गते नेपाली कांग्रेस उम्मेदवार विमलेन्द्र निधि हेलिकोप्टरय् च्वनाः एस.एस.पी. ज्याकूया चुकय् वयाः उम्मेदवारी दुतिन । नेकपा माओवादी, एमाले, जनमोर्चासहितं छुं संसदवादी दलं दनामिकथं नां दुतिन धाःसा मधेसवादी दलं नां दुतिनेज्याया ज्याइवः बहिस्कार यात । १६ गते मधेस आन्दोलनकारीतनाप खँ ब्यानाः स्थिति ल्यज्यापाखे न्हचचिल । २३ गते दनामि मनोनयनया ज्या हाकनं न्हचात । मधेसवादी दलतसैं धमधाम ब्याःखँयात लसकुस यानाः मनोनयनया ज्यान्हचाकेखँय् दुहाँवन ।

उम्मेदवारतय् मनोनयन प्रक्रिया फागुन १३ गते ५० म्ह दनामितसैं व १३ गते ११८ म्ह तकं यानाः मुकं १६८ म्हं धनुषाया जिल्लापाखें उम्मेदवारी निर्वाचन आयोगं क्वःछ्यूगु प्रक्रिया पूर्वकाः दर्तायागु जुल । मध्यमवर्गीय मतदाताया ल्यज्याप्रतिया चाख व सहभागिता बरय् जूगु खनेदःसां लिपालानाच्वंपिं समुदायया मतदातातय्के प्रतिबद्धता व सहभागिता छुं म्हो जूगु दु सां सीमान्तकृत वर्ग ल्यज्यायात थःगु सामाजिक मान्यता व धारणा हिलेगु औसरया रूपय् ज्याछचःगु खः । उकिं मतदातायाके मन थाहाँवःगु प्रतिबद्धता दु धकाः धायेछिं । नमुना मतदान ज्याइवः धनुषा जिल्लाय् झन्दै झिगू थासय् याःगु खः । मतदाता शिक्षा ज्याइवः न्हचथनेबहः मजू ।

मतदानकेन्द्र सुरक्षित जू । अन पःखाः बाय् तारबारं चाःहुइकातःगु व तांमन्वयेकेत त्रिपालया व्यवस्था याःगु खः । दलीय प्रतिनिधि, पर्यवेक्षक, सुरक्षाकर्मी, मतदाता छचलेज्याया बांलाक प्रबन्ध जूगु दु । मस्त नं मत बीगुली गनं गनं सरिक दु । मतदानया न्हि कुन्हु धनुषा जिल्ला मतदानया ईब्यःतक शान्तिपूर्ण लकसय् मतदानया ज्या न्हचात । मतगणना व निर्वाचन प्रक्रियाय् छचलातःगु सुरक्षाकर्मीया व्यापक छचलाबुलां यानाः तराईया ल्वाभः सहितया पुचःत पूर्णरूपं तेजहीन जूगु खः । ल्यज्याया ज्याइवःयां लिपा तराइल्य् ज्यासनाच्वंपिं ल्वाभः सहितया पुचलं हाकनं छथी ज्वीगु, शान्तिसुरक्षाया अवस्था क्वदुनां वनाच्वंगु व स्यायेपालेगु ज्या अप्वया वनाच्वंगु खः । ल्यज्याया दिनय् राजनैतिक हिंसाया हुनिं मतबीगु मच्चू । ल्यज्याया न्हचवः ल्यू सुरक्षकर्मी लिहाँवसैंलि धाःसा राजनैतिक हिंसा अप्वैवःगु खनेदत । मत ल्याःख्याये गुज्या सामान्य थाकथुक जुयाः छुं भचा लिबाक न्हचाःगु खः । धनुषाया छुं निर्वाचन क्षेत्रय् मतदानया कन्हय् कुन्हु २९ गते व गनं ३० गते कुन्हुनिसैं मत ल्याःख्यायेगु सुरु जुल । छुं थाकथुक जुयाः मत ल्याःख्यायेगु ज्या क्वचायाः लिच्वः न्यंकेगु ज्या जुल ।

३.१० दोलखा

ल्यज्यान्हचवः दोलखाया राजनीतिइ नेकपा माओवादीया च्वय्चव्यु धाःगु पहः मेगु दलत स्वयाः अप्वः जू । मेगु दलया दनामितयत्त पंगलः मदयेक गामय् प्रसार-प्रसारय् वने मबीगु व थःगु हे जक पुकूकथं राजनीति छुं दुर्गम गाविसतयथाय् यायेगु कुतः याःगु खः । मूगु तःधंगु दलया दनामिपिसं गामय् क्वःछिनाकथंया आमसभात माओवादीतय्गु दवाबय् रद्द यानाः सदरमुकाम लिहाँवःगु खः । माओवादी जनयुद्धं सुरु याःगु राजनैतिक थन्हचाःक्वन्हचालं गांगामय् राजनैतिक वाःचाः व्यापककथं अप्वये काब्यूगु खः । मतदातात संविधानसभा ल्यज्यां ल्वापुख्यापु क्वचाइगु, शान्तिसुरक्षा थुलं च्वनीगु, लजगाः बरय् ज्वीगु, स्वास्थ्यसेवाय् च्वन्हचाइगु, आर्थिक विकासया अवसर पिदनीगु व राजनीतिइ चासो मतैपिं राजनैतिक पुचलं शान्तिपूर्वक लजगाः ज्या ज्वने दैगु थें याःगु आसां ल्यज्यापाखे चंचंधाःगु खनेदुगु खः । सीमान्तकृत खलःया मतदातात थुगु ल्यज्यां जातीय थीत्यः मत्यः, पछौटेपन, सामाजिक थथ्याः क्वथ्याः मदैवनीगु आसां ल्यज्यापाखे अप्वः धुकक जूगु दु ।

निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूकथं फागुन १३ गते मनोनयन प्रक्रिया शान्तिपूर्णरूपय् क्वचाःगु जुल । जनचेतनाया स्तर च्वन्हचाःपिं दोलखामि मतदातातय्के ल्यज्याप्रतिया प्रतिबद्धता ब्वलंगु दु । ईपिं ल्यज्या दीगु ग्यासुं म्हाइपुकाच्वंगु जुल । दुपिं ज्यूपिं खलः स्वयाः सीमान्तकृत खलः अप्वः न्हचज्याःगु खः । मतदातातय् स्तर च्वन्हचाःगु जुल अले सरकारं ल्यजा दिकामबिल धाःसा मतदानय् वनेत प्रतिबद्ध दु । निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूकथंया कर्मचारी, स्वयंसेवक, सुरक्षाकर्मी ल्यज्याय् छ्चलातःगु खः । राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षक मोटर वनीगु थासय् थ्यंगु खः । छुं मतदानकेन्द्रय् आचारसंहिताविपरीत सामान्य प्रचार-प्रसार जुयाः विवाद ब्वलंगु खः । छुं थासय् छुं ईया दिपाःया लिपा हाकनं मतदान जूगु खः । नेकपा एमाले व नेपाली कांग्रेस जिल्लाया गुंगू थासय् बुथ कब्जाय् याःगु धकाः नेकपा माओवादीया विरुद्ध जिल्ला निर्वाचन ज्याकुथिइ उजुरी ब्यूगु खः । केन्द्रं दसिबिनाया उजुरी अनुमोदन मजगुलिं मतगणना जुयाः मतपरिणाम सार्वजनिक यात ।

आचारसंहिताया पालना छुं भचाकथं जूगु खः । प्रचार-प्रसार पूर्वक स्वतन्त्र मजू । मतदानय् मस्तय्गु ल्याः न्हचथेनेबहः जू धाःसा मतदातातय्के भय, त्रासं जायाच्वंगु खः । जिल्लाया च्यामा, हाहरे, शैलुंगेश्वर, ध्याग, मिगें, जुँगालगायतया छुं थासय् नेकपा एमाले व माओवादीया ज्यासनामिपिनि विचय्या ल्वापुख्यापुइ निर्दोष नागरिक व मिसा ज्यासनामि घाःपाः जूगु खः । अथेहे काभ्रे गाविसय् च्वंगु मैनापोखरी बजारय् नेकपा एमाले व माओवादीया दथुइ ल्वापुख्यापु जुयाः निम्ह माओवादी ज्यासनामित घापाः जूगु खः । लिपा दनामिपिनि कुतलं मिलय्चलय् जुयाः शान्ति सुरक्षा कायम ज्वन । ल्यज्याया इवलय् नाम्दु गाविस 'क' मतदानकेन्द्रय् तिन्हिनय् वाईसीएलत दुहाँवनाः खुकुरिं पालेत स्वःबलय् बाघौ मतदान दीगु खः । सुरक्षाकर्मीतसें स्थिति काबुइकासेलि मतदान शान्तिपूर्वकं क्वचाःगु जुल । मतदानया दिनय् राजनैतिक हिंसा मजुल । ल्यज्या आसा यानागु सिबय् बांलाक शान्तिपूर्णरूपं क्वचाल । ९७ गू मतदान केन्द्रया ल्याःचाः तःगु जुल । मत ल्याःख्यायेगु थासय् झिनिगू दलया प्रतिनिधिपिं दु । क्षेत्र नं. १ पाखें २२,१८२ मत हयाः नेकपा माओवादीया देवी खड्का व क्षेत्र नं. २ पाखें उगु हे दलया हेमबहादुर श्रेष्ठ १८,७९३ मत हयाः त्याःगु जुल ।

3.99 चितवन

संविधान सभाया बारय् दल, उम्मेदवार व कार्यकर्तातसें जनतायात पूर्णरूपं स्पष्ट यायेमफुगु मतदानया दिंस्वया: न्हचव:या दिनय् व मतदानया दिनयत्कं खनेदत । गुगुं गुगुं थासय् थुगु ल्यज्याय् त्यात धा:सा राजतन्त्र हतय् यायेगु याना: संविधान दयेकेगु, थी थी थासय् लँ दयेकाबीगु, ल:, हिति ता:लाकाबीगु, स्वास्थ्यचौकी दयेकाबीगु थें या:गु विकास निर्माणया ज्यात यायेगु आश्वासन मतदातातयत् दल व उम्मेदवारतसें ब्यूगु ख: । वास्तवय् संविधानसभा छु ख: व थुकिया ज्या छु ख: धैगु खँय् छुं मतदातापिं अनभिज्ञ दुगु जुल । जिल्लाया न्यागू निर्वाचन क्षेत्रया मतदातातय्गु स्तर छगूहे प्रकारयागु मजू । दक्व थासय् मिश्रित स्तरया मतदाता दुगु चितवन जिल्लाय् देसय् स्थायी शान्ति स्वरनेया लागी ज्वीत्यंगु थुगु संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याय् थ:गु मतबीगु, थ:गु गामय् लँ दयेकाबीगु, ल: हिति चूलाकाबीगु, स्वास्थ्यचौकी दयेकाबीगु, उम्मेदवार दलयात जक मत बीगु खँत मिश्रितकथं मत बीपिसं प्वंकूगु ख: । अप्व:धैथें मतदातातय्के मतदानप्रक्रिया व ल्यज्याया विषयय् थ्वीकेगु खँय् जनचेतना म्हो जुयाच्वंगु ख:, अय्सां नं गुगु दल, गुम्ह उम्मेदवारया ल्यज्याचिं छु ख: धैगु मस्यूपिं मतदातात नं लूगु ख: ।

जिल्ला सदरमुकामय् च्वंगु जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, मुख्य निर्वाचन अधिकृतया कार्यालयय् मतदानया पूर्वअवस्थाया जानकारी का:बलय् मतदानया लागी मा:कथंया जनशक्ति व थाय् माक्वं दुगु जानकारी दुगु जुल । तर, मतदानया दिनय् अनुगमन जूगु मतदानकेन्द्रया कर्मचारी जनशक्ति व मतदाताया ल्या: स्वयेबलय् मतदानकेन्द्रय् मा:कथंया जनशक्तिया ल्याखं म्हो जूगु चा:गु ख: । जुटपानी, दारेचोक, कठार, गर्पी, बघौडा गाविस सहितंया मतदानकेन्द्रय् मत बीत व:पिं ज्याथ: जिथिपिं, म्हं मफुपि, कांखूपित अप्व: थासय् म्होजक प्राथमिकता ब्यूगु दु । इमिगुलागी बिस्कंहे दुहाँवनेगु इव:या व्यवस्था मजूगु व इमित नं मेपिं मत बीपिंनाप हे ता ईतक इवल्य् तैत:गु ख: । अप्व:धैथें मतदानकेन्द्रत, क्व:छिनात:गु छँया उखेथुखे सुरक्षित प:खा: व तारं वालंचीगु यानामत:गु व खुला थाय्या छँयात नं मतदानकेन्द्रया कथं तैत:गु ख: । चितवन जिल्लाया राजनैतिक दलतय् भाला दुपिं प्रतिनिधित, स्थानीय प्रशासन, जिल्ला निर्वाचन अधिकारी समेतया उपस्थितिइ सहलह याना: सकसियां सल्ला व सहमतिं मतदानकेन्द्र क्व:छिना: निर्वाचन आयोगपाखें स्वीकृत जुया: कायम जूगु मतदानकेन्द्रत लिपा हिलेत नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमालेसहितं राजनैतिक दलतय् दनामिपिसं मतबी न्हचव:या थी थी मुँज्याय् इनाप या:गु ख: ।

निर्वाचन क्षेत्र नं. २ स ला:गु शक्तिखोर गाविसदुनेया रा.प्रा.वि. छेपेढापय् च्वंगु रा.प्रा.वि. छेपेढाप 'ख' मतदानकेन्द्रय् म्हसीकापौ दुपिं पर्यवेक्षकतयत् नं दुतछ्वयेगु मया:गु ख: । उम्मेदवारी मनोनयन दर्ताया मितिंनिसें लागु ज्वी मा:गु आचारसंहितायात दक्वं राजनैतिक दलतसें पालना याकुगु मदु । माडी क्षेत्रया थीथी गाविसदुने ला:गु अप्व:धैथेंया मतदानयायेगु थाय्, बछ्चौली गाविसदुनेया छुं छुं मतदान यायेगु थाय् व उगु मतदान यायेगु थाय्या १०० मिटर उखे थुखे आचारसंहिताया उल्लंघन याना: नेकपा माओवादी, नेकपा एमाले, नेपाली कांग्रेस तकं थ:थ:गु ल्यज्याचिं च्वैत:गु पोस्टर, ध्वांय् तिकात:गु ख: धा:सा उगु सामग्रीत लिकायेगु, हुइकेगु, हतय्यायेगु स्व:पित ख्याच्व: बीगु या:गु ख: । निर्वाचन क्षेत्र नं. ५ या दुने ला:गु अयोध्यापुरी गाविसदुनेया बाँदरझुला गामय् मिंन:गुलिं दु:ख स्यूपित राहतकथं कालिका एफ्. एम्. प्रा. लिं म्हतिं १०,०००।- दरं राहत इनाब्यूगु ख: । मतदानया न्हि कुन्हु नेपाली कांग्रेसया स्थानीय जिम्मेवार व्यक्ति, ज्यासनामि व उमिगु पँयापिं व्यक्तिसें हूलमूल याना: मेघौली गाविस दुनेया झिनिगुलिं मतदानकेन्द्रय् मतदानया ज्याय् छ्वैत:पिं कर्मचारी, मतदातातयत् मतदानयायेगु ज्याय् पंगल: थनाब्यूगु, मत बीत मत बीगु थासय् वनेत मत बीपित लिनाछ्व:गु, हाग:माग:सहित वया: अशान्त लकस

पिज्वयेकाः मत बीगुया लागी छ्चलातःगु छुं मतपेटिका, छुं ल्याख्य मतदान ज्वी धुंकूगु मतपत्रत व छुं मतपत्रत मिं नकाः स्यंकाः मतबीगु ज्या (ल्यज्या) उखेथुखे लाकाब्यूगुया हुनिं उगु केन्द्र्य मतदानया ज्या रोक्य जूवन ।

ल्यज्याय् प्रचार-प्रसारया इवल्य नेपाली कांग्रेस, नेकपा माओवादीसहितया दलया पाखें ग्वसाःग्वःगु सभा जुलुसय् नाबालक मस्त छ्चःगु खः । विकास निर्माण यायेत ध्यबा बीगु प्रलोभन दारेचोकसहितया थासय् नेपाली कांग्रेसया दनामि मैयादेवी श्रेष्ठं तकं मतदातातय् क्यंगु , मतदान ज्वी सिबय् न्हचवः कायम याःगु मौन अवधिइ नं दारेचोक, खैरहनी, दिव्यनगर, मेघौली, पटिहानी, शिवनगर, गीतानगर, पदमपुर, जुटपानी गाविसदुनेया थीथी थासय् चुनावी प्रचार-प्रसार कायम याःगु, नेकपा माओवादीया ल्यज्याचिं तैतःगु गन्जी, प्वाकलं फिनाः ध्वांससहितया बस्तुतकं घानाः वाईसीएल मतदानकेन्द्र्य दुहाँवंगु वा उगु हे चिं दुगु ब्यानर मतदानकेन्द्रया ५० मिटर तापाक खायातःगु खः । मतदान न्हचःया अवस्थाय् स्थलगत भ्रमण याःबलय् मतदानकेन्द्र्य छ्वैतःपिं सुरक्षाकर्मीतय् ल्याख्य मतदान स्थलया भौगोलिक अवस्था, मतदानकेन्द्र च्वंगु थाय्या संवेदनशीलताया अवस्थाया अनुपातय् म्हो खनेदत । सुरक्षास्थितिया व्यवस्था उलि बांलाक जूगु मद्दु । निर्वाचन क्षेत्र नं. ३ स च्वंगु भरतपुर नगरपालिका वडा नं. ११ स च्वंगु सिद्धिविनायक प्र.मा.वि. मतदानकेन्द्र, निर्वाचन क्षेत्र नं. ४ स च्वंगु गुञ्जनगर गाविसदुने लाःगुतकंया मतदान केन्द्र्य व गुलिं मतदानकेन्द्रं पिने उखेथुखे घरेलु ल्वाभः घानाः वःगु धैतःपिं शंकास्पद मनूतय् स्थानीय मनूतय्गु तकं ग्वाहालिं सुरक्षाकर्मी ल्हाःतिइ काःगु खः ।

जिल्लाय् मतदानया छुं न्हिन्हचवःतक थीथी राजनैतिक दलतय् दनामि व पॅलिनाच्वंपिं ज्यासनामितय् दथुइ जुयाच्वंगु ल्वापुख्यापुं मत बीगु दिनय् तच्चतं अशान्त ज्वीगु खनेदुगु हुइनाभुइना दक्वथासं व्यापकरूपं जूगुली मतदानया न्हि कुन्हु उज्वःकथंया मयैपुगु घटना (मेघौली गाविस दुनेया मतदानकेन्द्रतय् दुने बाहेक) मजुल । मतदानया न्हि कुन्हु मतदानया ज्या क्वमचाःतले छ्गू निर्वाचनक्षेत्रया मनूत मेगु निर्वाचनक्षेत्रय् व मेगु निर्वाचनकेन्द्र्य वनेगु पनेगु कथं गुगु ज्या जूगु मद्दु । राजनैतिक दलत आचारसंहिता पालन यायेगु ज्याय् न्हचचिलेगु स्वयाः नं थवंथवय् ल्वापु पिथनेगुली व्यस्त दु, गुकिया हुनि राप्रपा, नेकपा माओवादी व वाईसीएलया दथुइ दिव्यनगरय् अले माडीया गर्दी, बघौडा गाविससहितया क्षेत्रय्, राप्रपा, जनमोर्चा नेपाल, नेकपा माओवादी व वाईसीएलया बिचय् जगतपुरय् दागादुगु जूगु खः । उकथं हे नेकपा माओवादी व नेकपा एमालेया दथुइ भरतपुर नगरपालिका वडा नं. १ रामनगर खैरहनी गाविसदुनेया पर्साय् तःक्वमछि ल्वापुख्यापु पिदंगु खः धाःसा नेपाली कांग्रेस व नेकपा माओवादीया पँल्यूपिं वाईसीएल ज्यासनामि व नेकपा एमालेया बिचय् नं थीथी थासय् थीथी मितिइ दागादुगु जूगु खः । उगु दागादुगुइ दनामि, दलया जिम्मेवार पदाधिकारीपिं तकं लाःगु खः । थथेहे राप्रपाया भरतपुरय् च्वंगु ज्याकुथिइ मितयेगु ज्या नं जूगु खः । उगु मि तयेगु ज्या सुनां छ्वाय् याकल धैगु क्वःछीफुगु मद्दु ।

निर्वाचन क्षेत्र नं. ५ या दुने लाःगु मेघौली गाविसदुनेया तेलौली बजारय् संविधान सदस्य ल्यज्या आचारसंहिताया पूर्णपालना होटेल रेस्टुरां, राजनैतिक दल व इमि ज्यासनामिसमेतं याःगु जूसा २७ चैत, २०६४ या चान्हसिया अन्दाजी ११ः१५ ताः इलय् नेपाली कांग्रेसया ज्यासनामिपिसं दायेकाचवने माली मखुगु जुयाच्वन धैगु सीदःवल । २८ चैत, २०६४ स लिंगंगु मेघौली गाविसदुनेया दक्वं मतदान केन्द्र्य ३ वैशाख, २०६५ स मतदान क्वचाल । उगु २८ गते सुथः क्वःछिनातःगु मतदानया थासय् मतदान यायेत मत बीपिं सुथसिया ५ ताः इलनिसें हे थ्यंकाः इवःछ्गुली २७ गते चान्हय्या मेघौली गाविसदुनेया तेलौली बजारय् नेपाली कांग्रेसया ज्यासनामिपिंत नेकपा माओवादी व जनमोर्चा नेपालया पॅलिनामि ज्यासनामिपिसं सिकम्वाक ज्वीक दाय्दी

याःगु धैगु खँया हुनिं तेलौली बजारय् मोटर साइकल छवयेकेगु, नारा जुलुस यायेगु ज्या २८ गते सुथनिसें जुल । मतदान सुरुज्वी ५ मिनेट न्हचवः हे उगु जुलुस जानकी मा.वि. तेलौली, साझापुर नि.मा.वि., साझापुर व सरस्वती मा. वि. जितपुरया मतदानकेन्द्रय् थ्यंकाः उगु मतदानकेन्द्रय् अशान्ति, दागादुगु व हुलदंगाया ज्या जूगुया हुनिं छसीकथं उगु केन्द्रतयथाय् मतदानया ज्याय् पंगलः दन अले उगु थाय्या दक्वं मतदान केन्द्रय् मतदानया ज्या दित । मतगणना ज्वीगु अवस्थाय् मतगणनास्थलया मत ल्याःख्याये गु क्वथाय् पर्यवेक्षक अले पत्रकार संचारकर्मीतय् दुहाँवनेगु अनुमति मब्युसे पिने झ्यालं पर्यवेक्षण यायेत व बुखँ मुनेत प्रमुख निर्वाचन अधिकृतजुं इनाप यानादीगु खः । मतगणना स्थलय् बिजुली मत ताःलाकेगु ज्याय् वायेत्यः फवायेत्यः जूगुया हुनिं मतगणनाया अवस्थाय् चान्हय् तःक्वःमछि झन्दै ४।५ मिनेट मत ल्याःख्यायेगु थासय् मत सीगु खः । मतगणनास्थल जःखः दुहाँवनेगु म्हसीकापौ क्यनं नं सुरक्षाकर्मी दुहाँवनेत पंगलः थंगु खः । पतिंया ल्यापचे तःगु, छगूहे मतपत्रय् निगुलिंनिसें प्यंगू क्वथाय् तकं नं मतदान याःगु व छुं व्यहोरा च्वैतःगु मतपत्रत मत ल्याःख्याःबलय् लुयावःगु खः ।

३.१२ मकवानपुर

आमसंचारया माध्यमं मकवानपुरया मतदातातय्के संविधानसभाया बारय् अप्वः म्हो जानकारी व चेतना अप्वयेकूगु खः । थुकिं संविधानसभाया ल्यज्या देय्या मूगु कानून दयेकेगु ल्यज्या खः धैगु खँ सीगु धैगु नं चेतना दनेकथंया खँ धकाः कायेफु । मकवानपुर जिल्लाया मुकं मतदातापिंगु ल्याःमध्यय्या ६१.१६ प्रतिशत जक मत कुतुवंगुलिं थुकी पूर्वक सन्तोष कायेथाय् मद्दु । खतु सभा, भेला व देय्या मूगु कानून दयेकेमाःगु धैगु खँ मतदातातय्के चेतना थनाब्युगुया हुनि च्वय् न्हचथनाकथंया मत कुतुवंगु खः । दक्वं पार्टीतसें निर्वाचन आयोगं क्वःछचूगु समय अवधि दुने हे जिल्ला निर्वाचन ज्याकुथिइ थःपिनि उम्मेदवारपिंगु दर्ता याकूगु खः ।

चैत २८ गते ज्वीगु मतदान ज्याया लागी जिल्ला निर्वाचन ज्याकुथिं प्यंगुलिं निर्वाचनक्षेत्रया निर्वाचन अधिकृत, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, जिल्ला प्रहरी कार्यालय प्रमुख व ल्यज्याय् ब्वति काःपिं दलतय् प्रतिनिधि मुँज्या च्वनाः माःगु बुँदाय् सहलह यानाः ज्या क्वःछचूगु खः । मतदानकेन्द्रया अधिकृततसेतकं थःगु क्षेत्रय् मतदान ज्याया लागी व्यवस्थित, मर्यादित व ग्यायेम्वाःकथं लकस ब्वलंकेगु खँय् बिचाः गाकाः दलया प्रतिनिधिपिनाप मुँज्या च्वनाः थीथी बुँदाय् सहमति याकाः माःकथंया लकस ब्वलंकाः मतदान क्वचाल । मतदानकेन्द्रया लकस अप्वःयानाः शान्त व ग्याःचिकु मद्दुकथं जुल । राजनैतिक दल, उम्मेदवार व ज्यासनाभि बाय् पँल्युमिपिनिपाखें ल्यज्या प्रचार-प्रसारया इवलय् आचारसहिताया अःखः चिचाधंगु छतानिता घटनाबाहेक उज्वःगु ज्या जूगु मद्दु । ल्यज्या प्रचार-प्रसार सामग्री धाःकथंया हे लनेज्वनेकथं धाःसा पूर्वकथं मजुल । प्रचार-प्रसारया इलय् स्वयाः मौन अवधि सुरु जुसानिसें मतदानया दिं कुन्हुतक धाःसा दलतसें संयम कःघाःगु जुल ।

जि.प्र.का.या कथं जिल्लाया सुरक्षाव्यवस्थायात विशेष वाःचाः तयेमाःकथं तयेगुया नापं मोबाइल टोलीतय्गु संख्यात्मक वृद्धि याःगु जुल । सवारी साधन मध्यनीगु थाय्या हकय् इलाका प्रहरी कार्यालयत व अस्थायी चेक पोष्टतय् विशेष निर्देशन व क्षमताय् अभिवृद्धि यानाः ज्याखँ न्हचाकूगु जुल । नेपाल प्रहरी सशस्त्रप्रहरी बलनापया स्वापूयात हाकनं न्हूधाः यानाः इपिनापया सहकार्यय् अभिवृद्धि याःगु खः । थुकथं हे म्यादी प्रहरी तय्गुतकं व्यवस्था यानाः २१ गतेनिसें थुकीया न्हचाकेज्या याःगु खः । मतदानकेन्द्रतय्थाय् माक्वकथं मजूसं माःगु सुरक्षा ज्याखँया व्यवस्था धाःसा याःगु खः । प्यख्यरं बिचाः

यायेबल्य् मकवानपुर जिल्लाय् शान्तिपूर्ण धंगं ल्यज्या क्वचाःगु खः । पर्यवेक्षणया इवल्य् थुगु जिल्लाय् सुरुया अवस्थाय् छुं छुं सामान्य घटनाया खबर दःसांतबि थीथी राजनैतिक पार्टीतसें न्हचाकूगु चुनावी ज्याइवल्य् गनं नेकपा माओवादीनाप व्हनाच्वंपिं मनूतय्पाखें, गनं नेपाली कांग्रेस सा गनं नेकपा एमाले या ज्यासनामिपिसं कसा नःगु चापाःचिपाः घटनाबाहेक मेगु स्यायेपालेकथंया हिंसाया स्थिति मद्गु खनेदत । मतदानतकया दिनय् ला मनंतुनाथे ल्यज्या क्वचाःगु खः । मत निनेगु ज्या सामान्य ध्याके न्याकेया दथुइ हिंसारहितकथं शान्तिपूर्ण हे जुयाः क्वचाःगु खः ।

3.93 ललितपुर

सहरी, शिक्षित व मध्यमवर्गीय मतदातात अप्वः दुगु ललितपुर जिल्लाय् टेलिभिजन, रेडियो, पत्रपत्रिका, एफ्. एम. रेडियोया प्रत्यक्ष पहुँच दुगुलिं मतदातातय् चेतनाया स्तर तसकं च्वय्या तगिम्य् दु । मतदातातय् चेतनाया स्तरय् ललितपुर च्वयेया तगिम्य् लाः । मनोनयन प्रक्रिया फागुन १३ गते निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूकथं क्वचाःगु खः । मतदानकेन्द्रंपिने स्थानीय मनूतय्गु मुनापुचः यक्वं खनेदु । मतदातात ल्यज्याप्रति पूर्ण प्रतिबद्ध दु अले मतदातातय् स्तर च्वन्हचाः । मतदानकेन्द्रय् कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, लय्ताःच्यः, पर्यवेक्षकया व्यवस्था निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूकथं जू । दक्वं मतदानकेन्द्रया लकस चंचंधाःकथं जू । चकंगु व माक्व थाय् दुगु थासय् मतदानकेन्द्र तःगु जुल । मिसा मिजं बिस्कं बिस्कं इवःछुनाः मतदान यायेत पियाच्वंगु जुल । भोट ब्यूमवःपिंगु नामय् मेम्हसिनं मतदान यायेगु, अंगःग्वरःयानाः च्वयेगु व चुनावी ध्वाखा दयेकेगुथेंयाःगु आचारसंहिताया अःखःकथंया ज्या जूगु दु ।

राजधानी स्वनिगःया मतब्युमिपिं स्वाभाविककथं शान्तिहचःमि जू । प्रहरीया उपस्थिति मनोवैज्ञानिक व सांकेतिक जू । विकास हे शान्ति खः धैगु खँ ललितपुरय् वाःचाःकथं खनेदु । ल्यज्यां पिदंकथंया गुगुं हिंसा मजू । राजनैतिक दलतसें थःथःगु ज्याइवःकथं प्रचार-प्रसार व मुँज्या याःगु खः । तर, छुं दक्षिणपाखेया गाविसय् नेकपा माओवादी मेगु दलतय्त प्रचार-प्रसारय् पंगु खनेदत व ल्यज्याया दिनय् नं मेगु दलया मतदातातय्त मूदुवातय् पनेगु ज्या यानाः मतदान ज्याय् लिच्वः लाकूगु खनेदत । मत निनेगु ज्या सामान्य शान्तिपूर्ण व कचवं मद्कथं क्वचाल ।

3.98 काभ्रे

राजधानी सत्तीगु व न्हापा राजधानिइ दुहाँवने न्हचवः राजनीतिज्ञतय्गु आश्रय कायेगु थाय् जूगुलिं काभ्रे जिल्लाय् मतदातातय्गु चेतनाया स्तर च्वन्हचाःगु खः । राजनैतिक थथ्याःक्वथ्याःया यक्वं घटनाय् खनेदयेक थुगु जिल्लाया मतदातापिंगु वाःचाः च्वय्या तगिम्य् दु । राजनैतिक सभा, सम्मेलन, गोष्ठी व य्वालिइ ब्वति कयाः माःहनाकथंया प्रक्रियां मतदानया तगिम्य् थ्यंपिं मतदातापिं राजनैतिक दलया ज्यासनामिस्वयाः सचेत खनेदुगु खः । च्वन्हचाःकथंया आत्मविश्वास मतदातातय्के खनेदुगु खः धाःसा दनामिपिं न्हूगु ख्वाःपाःयापिं व न्हूकथंयापिं जूगुलिं न्हूगु उत्साह बुयावःगु धाःगु खः । क्वकीचा-कु वाइपिं बुँज्यामिनिसें ज्यामिज्या सनीपिं, शिक्षितपिं, विद्वान्, समाजसेवी, वकिल, कर्मचारीवर्गसहित दक्वं ख्यःयापिं थःथःगु मताधिकार छ्चलेगुली लगय् जूगु खः ।

मनोनयनप्रक्रियाय् गुगुं कथंया कचवं खनेमद् । निर्वाचन आयोगं क्वःछिनातःगु न्हापांगु दिं फागुन १३ गते हे मनोनयन दर्ता याःगु खः । मनोनयनप्रक्रिया कचवं मदयेक क्वचाःगु खः । मतदातातय्के जनचेतनाया स्तर च्वन्हचाःकथं दु । कृषि उत्पादन व तरकारी उत्पादनया मूगु केन्द्र जूगु व राजधानीया बजारनाप

तप्यंक स्वापू च्वंगुलिं आर्थिक दृष्टिं च्वन्हचाःपिं थनया मतदातात आत्मनिर्भर दु व राजनैतिकरूपय् प्रतिबद्ध दु । मतदानकेन्द्रय् मानवशक्ति गथेकि कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, लयताःच्यः व ज्यासनामिपिं ताःलकेगु ज्या सामान्यकथं मनखंथें जू । मतदानकेन्द्रदुने मतदातातयत् गुगुंकथंया ग्याःचिकुइगु ख्याच्वः व हय्काइला धैथें तायेकेगुली गनं गुगुंकथं गुगुं नं पक्षं याःगु मदु । चकंगु ख्यः, ब्वनेकू गाविस छैं व सार्वजनिक थासय् मतदानकेन्द्र माक्व थाय् दुगु कथंया जुल । आचारसंहिताया पालना मतदाता, लयताःच्यः, पर्यवेक्षण कार्यकर्ता सकसिनं याःगु दु । उकिं गनं नं ल्यज्या लिछ्छाये म्वाःलावन । पर्यवेक्षकत अःपुगु थाय् व मोटरलँ वंगु थासय् जक सीमित जूगु जुल । तःधंगु दलत माओवादी, एमाले व कांग्रेसया दथुइ स्वंगू पक्षया बिचय् धिधिं बःलाःकथं आचारसंहिताया पालनाय् मूगु भूमिका म्हितूगु खः ।

माःकथंया सुरक्षाकर्मीया छचलेज्या व मू मूगु तःधंगु दलतय् ल्यज्याप्रतिया प्रतिबद्धतां यानाः शान्ति सुरक्षा न्हचथनेबहःकथं क्वातु । नागरिक थमहं हे सुरक्षित लकस ब्वलंकूगु नं शान्ति-सुरक्षा थुलं च्वंगुया हुनि खः । गनं हे ल्यज्या मद्यु व सुरक्षाया व्यवस्था अर्थे हे दैवःगु जुल । ल्यज्याया दिनय् जिल्लाय् चापाःचिपाःगु थाकथुकबाहेक राजनैतिक हिंसा मजू । क्षेत्र नं. १ या बिर्ता देउराली व कात्तिके देउरालीया छुं मतदानकेन्द्रय् स्थानीय पार्टी प्रतिनिधिपिंगु दथुइ थाकथुक जुयाः ल्यज्याया ज्याखँ झूगु खः । थथे हे क्षेत्र नं. १ या मेच्छे, कानपुर खार्चचोक, बुढारणवी गाविसया मतदानकेन्द्रय् नेकपा माओवादी एकपक्षीयकथं मत कुर्कूगु चर्चा दु । प्यंगू क्षेत्रया मतपेटिका सदरमुकामय् वसेलि मत ल्याःख्यायेगु ज्या जूगु खः । पर्यवेक्षक व दलतय् प्रतिनिधितय् उपस्थितिइ मतपेटिकायात मतदानकेन्द्रनिसें ल्याःख्यायेगु थाय्तक सुरक्षाकर्मीतय् न्हचलुवाःसुइ यंकूगु खः । ल्याःख्यायेगु थासय्या व्यवस्था सरल व सुविधाकथं दु ।

३.१५ घाडिङ

पहाडी जिल्ला जुयां नं संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याय् मतदातात तसकं ताताःपाःथासं मतदान यायेत उत्साहित जुयाः ब्वतिकायेत वःगु खः । गुगुं मतदानकेन्द्रय् सुथसिया ४ ताः इलनिसें हे मतदातात इवःछुनाच्वंगु खः । मतदातातसें संविधानसभाया बारय् थःके छुंभति ज्ञां व वाःचाः दुगु खँ कंगु खः । संविधानसभा निर्वाचन ऐनं क्वःछ्चूकथं निर्वाचन आयोगं न्हचथंगु ईब्यःया धलः व प्रक्रियाकथं हे थुगु जिल्लाय् थीथी राजनैतिक दलतसें थःथःपिनिमह उम्मेदवारतय्गु मनोनयन दर्ता यात । उम्मेदवारी दर्ता याःबलय् थःथःपिनिमह उम्मेदवारतय्गु मनोनयन दर्ता याःगु खनेदत । जिल्लाया अप्वःधैथें मतदातात बुँज्याया लजगालय् च्वंच्वीपिं जूसां राजनैतिक ल्याखं अप्वलं सचेत व प्रतिबद्ध खनेदु । दलित, आदिवासी, जनजाति व ल्यूनैलानाच्वीपिं वर्गया मतदातात धाःसा थःगु विवेकं मत छचलेगु स्थितिइ मदु । थुज्वःपिं मतदातातयत् थीथी राजनैतिक दलतसें धालखँय् ब्वाकेत यक्वं कुतः नं याःगु खः ।

थःगु मताधिकार छचलेत वःपिं अप्वःयानाः मतदातातसें मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापनबारय् सकारात्मक खँ हे प्वंकूगु खः । अप्वःधैथें मतदानकेन्द्रय् मतदातायात व्यवस्थितरूपय् इवलय् तैब्यूगु खः । अप्वःधैथें मतदानकेन्द्रत ब्वनेकूदुने, गाविस भवन व सार्वजनिक थासय् तैब्यूगु खः । वंगु ल्यज्याया तुलनाय् थुगु ल्यज्याय् दक्वं जिल्लावासीतय्गु समन्वय व ग्वाहालिं बांलाकाब्यूगु खः । थीथी राजनैतिक दलतसें थःथःपिनि ज्यासनामिपिंत निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूकथं थःगु ज्याखँ न्हचाकेत न्हचाकेबीत लँपु क्यंगु जुल । आचारसंहिताया पालना यायेगु व याकेगु ज्याय् सकसियां सहभागिता दयेमाःगु धुकमालय् जोर ब्यूगु दु । अयनं गुलिं थासय् आचारसंहिता महंगु छतानिता घटनात जूगु जुल । फुकफाकं

जिल्लाया शान्ति-सुरक्षाया स्थिति बां हे लाः । जनपदप्रहरी, सशस्त्रप्रहरी व निर्वाचन अवधिभरया लागी नियुक्त यानातःपिं म्यादी प्रहरीपाखें सुरक्षा व्यवस्था मिलय् याःगु जुल । ल्यज्याया ज्या क्वचाये धुंकाःलि मतपेटिका जिल्ला सदरमुकामतक हयेत वाईसीएलं तकं सुरक्षाया लागी ग्वाहालि याःगु खने दत । जिल्लाया सुरक्षायत थप व्यवस्थित यायेत मोबाइल सुरक्षा गस्तीया तकं व्यवस्था याःगु दु ।

संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याया इवल्य् थीथी राजनैतिक दलतय् दथुइ दागादुगु जूगु खः । जिल्लाया स्वंगुलिं निर्वाचनक्षेत्रय् शान्तिपूर्ण लकसय् ल्यज्या क्वचाःसां मतपेटिका जिल्ला सदरमुकामय् हयेगु इवल्य् चैत २९ गते सुथः तापाडबेसिइ नेपाली कांग्रेसया ज्यासनामिपाखें झालाड, लापा, सेर्तुड व उगु गाविसया छुं बुथत छ्वायेछी यानाब्यूगु खः । दाखा, गुम्दी व सत्यदेवी गाविसया दक्वं मतपेटिकात सुरक्षाकर्मीतय्त लःलहानाः किनताडबसिं खहरे बजारय् च्वंगु प्रहरी चौकिइ तःगु खः । लापाडबेसिइ मतपेटिकात छ्वायेछी जुल धैगु खँ सिसेंलि माओवादी ज्यासनामितसें प्रहरी चौकीदुने दुहाँ वनाः दक्वं मतपेटिकात पिने हयाः छ्वायेकेगु ज्या याःगुलिं जिल्लाया खुगू गाविसया २७ गू मतदानकेन्द्रय् २०६५ वैशाख ७ गते हानं ल्यज्या जूगु खः । मत ल्याःख्यायेगु ज्या बांलाक इलय् जूगु खनेदत । मत ल्याःख्यायेगु इवल्य् पाःपाः यानाः पर्यवेक्षकत व पत्रकारतय्त मत ल्याःख्यायेगु थासय् दुने वये वने यायेगुया व्यवस्था याःगु खः । सकतांकथं स्वयेबलय् मतगणना शान्तिपूर्वक क्वचाःगु दु ।

३.१६ सिन्धुपाल्चोक

२८ चैत, २०६४ कुन्हु जूगु संविधानसभा सदस्य ल्यज्याया मतदान आशा यानागु सिबय्तं शान्तिपूर्वकं क्वचाल । ल्यज्याया इवल्य् जिल्लाया ७९ गाविसया स्वंगू निर्वाचनक्षेत्रया दुने ३२४ गू केन्द्रय् प्रत्यक्ष व समानुपातिकपाखे मतदान जूगु खः । ल्यज्याय् सकलसिं ब्वति कायेमाः धैगु भावना मतदातपिंके ब्वलंगु खनेदु । धार्थेला मिजंत स्वयाः मिसा सहभागीपिं तसकं चंचंधाःगु खनेदु । जिल्ला, क्षेत्रीय व गांस्तरया पर्यवेक्षकतसें पर्यवेक्षण याःगुया लिधंसाय् थुगु जिल्लाया मतदातापिंगु स्तर व प्रतिबद्धता यक्वं च्वन्हचाःगु खनेदत । थुकीया ल्यूने निर्वाचन कार्यालयपाखें ल्यज्यान्हचवः यायेमाःगु मतदाताशिक्षा, मतदानया ब्वने ज्याथें याःगु ज्याइवलं लिच्वः लाकूगु खः । स्वंगू निर्वाचनक्षेत्रया ३२४ केन्द्रय् ल्यज्या याकेत १,९१८ कर्मचारी छ्वाःगु खः । दक्वं केन्द्रय् ६ निसें ९ म्ह कर्मचारी छ्वालातःगु खःसा ३ निसें ६ म्ह तक लय्ताःच्यःया व्यवस्था यानातःगु दु ।

प्यख्यरं स्वयेबलय् ल्यज्या शान्तिपूर्ण जूगु खनेदःसां भय व त्रासया दथुइ माओवादीबाहेक मेगु दलया मतदानकेन्द्रया प्रतिनिधि, निर्वाचनय् छ्वाैतःपिं कर्मचारी-प्रहरी व पर्यवेक्षक न्ववायेफुगु अवस्थाय् मद्दु । ल्यज्याया इवल्य् राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षकं निर्वाचनया पर्यवेक्षण याःबलय् मतदान शान्तिपूर्ण जूगु खंसांतबि मुर्दाशान्तिन्या रूपय् ल्यज्या जूगु खः । ल्यज्याया निन्हुन्हचवःनिसें राजनैतिक दलया ज्यासनामि, नेता व पँल्युमि मतदातायात माओवादी ख्याच्चःब्यूगु खनेदत । थुकिं मतदातातसें निर्धक्क जुयाः मतदान यायेगु स्वयाः नं छ्महे मनुखं छ्क्वलं १२-१५ क्वःतक ध्वंलाःमत कुर्कूगु केन्द्रय् छ्वाैतःपिं पर्यवेक्षकतसें कंगु खः । मतदानय् गुदँ झिदँयापिं मस्त नं मत बीत इवल्य् च्वंगु खः । ल्यज्या वैधानिक रूपय् शान्तिपूर्ण जूगु खनेदःसां तबि कब्जय् यायेदुगुकथं जुयाः ल्यज्या क्वचाःगु खः ।

3.96 नुवाकोट

नुवाकोट जिल्लाय् थीथी राजनैतिक दलया नेता तथा ज्यासनामिपिसं मतदातातयत् थःथःगु पक्षय् हयेत सहलह, अन्तर्क्रिया, सभा, सम्मेलन व न्वचु आदि ज्याइवः न्हचाकूगुलिं मतदातातय्के जनचेतना थहाँवःगु खः । दुर्गम गांया दलित, आदिवासी व जनजातितय्के धाःसा संविधानसभाया बारय् दुग्ययेक खँ मथ्यंसां भोट कुर्केगु खँय् जनचेतना थाहाँवःगु दु । थीथी राजनैतिक दलतय्पाखें उम्मेदवारी ब्यूपिं व स्वतन्त्र उम्मेदवारतसैं निर्वाचन आयोगं क्वःछिनातःगु तरिकां थःथःगु दलया ज्यासनामितकंया जुलुससहित सम्बन्धित निर्वाचन ज्याकुथिइ वनाः थःथःगु नां दुतिंगु खः । मतदानकेन्द्र व उपकेन्द्र न्हापा न्हापाया निर्वाचनय् स्वयाः अप्वः दुगु हुनिं व प्रत्येक मतदानकेन्द्रय् ११५० म्हजक मतदाता ज्वीगु जूगुलिं मतदानया ज्या अःपुक व याउँक जूवन । मतदानकेन्द्रय् पर्यवेक्षकतय्क अःपुक दुतछ्वयेगु याःगु मदु । अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षकत छुं मात्राय् जक दुगुलिं फुकं थाय्या अवस्थायात वास्तविकरूपं चित्रण याये मफुगु खनेदत ।

क्षेत्र नं. २ या मतदानकेन्द्रय् मतदान अधिकृतया ल्हाःचिं मदुगु मतपत्र खनेदत । दक्वं मतदानकेन्द्रय् दलीय प्रतिनिधिया उपस्थिति मदु । मतदाता धलखय् नां मदुपिसं नं मतदान याःगु खः । मतदान धुंकाः पतिनय् तयेगु मसि बांलाक तःगु मदु । निर्वाचनस्थलय् सुरक्षाकर्मीतय्गु उपस्थिति माक्व मदुसां तबि ७ दल व मतदातातय्गु समझदारी व सचेतताया हुनिं न्हापा न्हापाया इलय्या निर्वाचनया दाँजोय् अप्वलं सुरक्षाया अनुभूति मतदाता, उम्मेदवार व ल्यज्या याकःवीपिं ज्यासनामिपिनिपाखें काःगु खः । निर्वाचन क्षेत्र नं. १ या मदानपुर गाविसदुने गाविस भवनकेन्द्र “क, ख, ग, घ व ङ” स मतदान ज्याय् पंगलःदनाः मतदान छूगु जुल । उगु ल्यज्या वैशाख ५ गते क्वचाःगु खः । मतपेटिका मतदान अधिकृत व सुरक्षाकर्मीया नापं हःगु मखु । मतपेटिकाया सीलत तज्यानाच्वंगु खः । जिल्लाय् च्वंगु २७६ निर्वाचन केन्द्रमध्यय् क्षेत्र नं.१ मदानपुर गाविसदुनेया वडा नं. ८ व ९ गाविस भवन क, ख, ग, घ व ङ केन्द्रय् नेपाली कांग्रेसयापाखें मतपेटिका वांछ्वैबिसैलि थवंथवय् दागादुगु जूगु खः । उगु मतदानकेन्द्रय् ल्यज्या चुसैलि हाकनं २०६५ वैशाख १५ स शान्तिपूर्वक ल्यज्या क्वचाःगु जुल ।

3.97 तनहुँ

थुगु जिल्लाय् छाप व विद्युतीय संचारमाध्यम व निर्वाचन आयोगया चेतना थनेगु ज्यां चेतनाया स्तरय् वृद्धि जूगु खः । स्वस्तिक छाप तयेगु थासय् ल्याप्चे तयेगुयाःगु व निगू थीथी मतपत्रय् छाप तयेमाःगुली नं छगू हे मतपत्रया निगू चिनय् स्वस्तिक छाप तैब्युगुलिं जनचेतनाय् कमी जूगु सीदुगु दु । मतदाताया स्तर ल्वाकज्याःकथंया दु । निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिं सर्वदलीय मुँज्या तयाः सहमतिं उम्मेदवारया मनोनयन दर्ताया लागी १/१घौया ई क्वःछिनाः उकथं हे मनोनयन व दर्ताप्रक्रिया न्हचाकूगु खः । चेतनाया स्तर ल्वाकज्याःगुलिं मतदान यायेगु मतलब व मू म्हो थूगुया हुनिं ल्यज्याप्रति प्रतिबद्धपिं मतदातात म्हो जूगु खः । थीथी दलतय् घोषणापत्र व्वनाः मतदान याःपिं मतदाता म्होजक खनेदतसां मतदातातय्के शान्तिप्रतिया मोह यक्वं दु । संविधानसभा ल्यज्याया लागी जिल्ला निर्वाचन ज्याकुथिं छ्वैहःपिं कर्मचारीत थःथःगु तालिम कयाः चैत २५ निसैं २६ गतेतक थःथःगु मतदानकेन्द्रय् दक्वं माःगु लभःकभः व सुरक्षाकर्मीतनाप थ्यंगु खः । दक्वं मतदानकेन्द्रय् सर्वदलीय मुँज्या तयाः ल्यज्यायात स्वच्छ, निष्पक्ष व भयरहित यायेत छुं बुँदाय् सहमति जूगु खः । गुलिं मतदानकेन्द्रत चिकूगुया नापं पायक परय् जूगु थासय् तकं मलाःगु गुनासो दु । छचाःखयरंया खँकथं धायेमालघाःसा मतदानकेन्द्रया लकस मन्तुंगु स्वयाः बाहे लाः ।

आचारसंहिताया पालनाया खँय् राजनैतिक दलत संयुक्त मुँज्याय् वया: सामूहिक प्रतिबद्धता क्यंगु ख: व गाविस स्तरयुक्तं सर्वदलीय सहमति याना: आचारसंहिता हनेत प्रतिबद्ध दुगु ख: । नागरिक समाज, निर्वाचन आयोग, सरकार, पर्यवेक्षण या:गु संस्थाया पर्यवेक्षकत थमहं हे नं पर्यवेक्षण यायेगु ज्याय् छ्वैत:पिं पर्यवेक्षकत आपा: दुगु व स्थानीय पर्यवेक्षक छ्च:बल्य् गुलिं थासय् आग्रह पूर्वाग्रह दुगु अले पर्यवेक्षकयात तकं न्हापांगु अनुभव जूगुलिं छुं न्हूपिं पर्यवेक्षकतसें आचारसंहिताया ख्याल मया:गुलियाना: पर्यवेक्षकतनापं आचारसंहितापाखें घा:वन । निर्वाचन प्रचार-प्रसारया इवल्य् क्षेत्र नं. १ या छुं गामय् दागादुगुया स्थिति वया: घा:पा:तकं जूगु व क्षेत्र नं. २ व ३ स उज्व:गु गुगुं मयैपुगु घटना मजुगुलिं स्वंगुलिं निर्वाचनक्षेत्रया छुं गामय् जिम्मेवार दलपाखें मानसिकरूपय् मतदातातय्त थ:गु पक्षय् भोट मबिल धा:सा कारबाही यायेगु व ल्यज्यालिपा दु:ख बीगु थें या:गु खँ मतदातातसें धा:गु ख: । शान्ति-सुरक्षाया स्थिति थुलं तयेत मंका:कथं सुरक्षाफौज छ्च:गु ख: ।

थीथी राजनैतिक दलतयुपाखें ल्यज्यायाइवल्य् ब्याकं छुं थासय् पंगल: दना: घा:पा: जूगु ख:सांतबि ब्याकंकथं राजनैतिक दलतयुगु समझदारी ल्यज्या शान्तिपूर्वक क्व:चा:गु दु । चैत २९ गते न्हिनसिया १:३० तँ: इलनिसें स्वंगुलिं निर्वाचन क्षेत्रय् निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ बिस्कं बिस्कं प्रत्यक्ष ल्यज्याया मत ल्या:ख्यायेगु ज्या निगू बाय् निगुलिं अप्व: मतदानकेन्द्रया मतपेटिका ल्वाकछ्चाना: मत ल्या:ख्यायेगु कथं सुरु या:गु ख: । मत ल्या:ख्यायेगु ज्या सुरु यायेसिबय् न्हचव: दनामि व राजनैतिक दलया प्रतिनिधितकं तया: मत ल्या:ख्यायेगु ज्याया कार्यविधि आदिबारय् सम्बन्धित निर्वाचन अधिकृतपाखें जानकारी याका: सहमतिया लिधंसाय् ज्या सुरु या:गु ख: । उकथं हे समानुपातिकया मतगणना न्हापा लाइगु निर्वाचन प्रणालीया मतगणना सिधय् धुंका: सुरु या:गु ख: । समग्रय् मतगणनाया अवस्था बाय् प्रक्रिया ता:लकेकथं हे जू ।

३.१८ गोरखा

संविधानसभा ज: ल्यज्याया खँय् गोरखा जिल्लाय् दक्कं मतदातातय्के वा:चा: च्वन्हचा:गु दु । संविधानसभा ज: ल्यज्याया लागी निर्वाचन आयोगं क्व:छिनात:गु न्हचाकेज्याकथं हे थुगु जिल्लाय् नं थीथी राजनैतिक दलतसें उम्मेदवारी मनोनयन व संविधानसभा ज: ऐनकथं उम्मेदवारी दुत्युंगु ख: । मत बीपिसं थ:थमहंतुं चायेका: संविधानसभा ज:या ल्यज्याय् ब्वति का:गु ख: । मत बीत पूनिभा:या वास्ता मतसे इवल्य् च्वना: मत ब्युगु ख: । मत बीपिं थ:गु मत छ्चलेत दुग्येक व क्वातुक च्वंगु ख: । जिल्लाया अप्व: धैथें मतदानकेन्द्रत ब्वनेकुथिइ त:गु ख: । ब्वनेकूया चुक तब्या जूगुलिं मतदातातय्त वये वने यायेत गुगुंकथंया पंगल: व मछिं मजुल । ब्वनेकूया शिक्षक, निजामति बाय् अर्धसरकारी संस्थानया कर्मचारीत मतदान अधिकृतया रूपय् व मेगु सहायक कर्मचारीया रूपय् छ्चलात:गु ख: ।

निर्वाचन आयोगं सुरक्षानिकाययाके सहलह ब्याका: क्व:छिनात:पिं सुरक्षाकर्मीत व म्यादी प्रहरीत संविधानसभा ज: ल्यज्याया सुरक्षाया लागी छ्वैत:गु ख: । जिल्ला सदरमुकामनिसें ग्रामीण स्तरतक सुरक्षा व्यवस्थाया प्रबन्ध बांलाक मिलय् यानात:गु दु । समग्रय् गोरखा जिल्लाय् संविधानसभा ज: ल्यज्या शान्तिपूर्णकथं क्व:चा:गु दु । जनपद व सशस्त्र प्रहरीया भूमिका सीदयेक सुरक्षा बेसक्याम्प तया: जिल्लाभरिया सुरक्षास्थिति क्वातुकात:गु ख: । थीथी राजनैतिक दलत थवंथवय् धिंधिबल्ला:कथं जूसां ल्वापुख्यापुया घटनात जूगु मडु । बेसक्याम्प तया: सुरक्षा ता:लाकात:गुलिं चापा:चिपा: धायेथाय् छिंगु छुं खँसिबाय् राजनैतिक स्यायेपाले मजुल । ल्यज्या शान्तिपूर्ण क्व:चाल । ल्यज्या क्व:चासेंलि नेपाली कांग्रेस,

एमाले व राप्रपा क्षेत्र नं. १ व २ या छुं मतदानकेन्द्रय् झेल्याःयाःगु धाधां मतगणना मयायेत आग्रह यानाः निर्वाचन आयोगय् निवेदन ब्यूगु खः । उजुरी वःगु मतदानकेन्द्रया मतदान अधिकृतयाके स्पष्टिकरण कायेगुया नापं सुरक्षाप्रमुखयाके स्पष्टिकरण काल । उजुरी वःगु मतदानकेन्द्रय् विधिसम्मतकथं ल्यज्या क्वचाःगु खः धैगु ठहर यानाः निर्वाचन ज्याकुथिपाखें सर्वदलीय मुँज्या सःताः मतगणना यात । मतगणना निर्देशिका अनुसार मुचुल्का तयार यानाः सील नं रुजु यानाः उम्मेदवारया प्रतिनिधितय् न्हचःने मतपत्र प्वंकाः क्वबसां प्वीकाः निनाः सदर व बदर छुतय् यानाः न्युंगु जुल । निनेगु थासय् बुख्मि, स्वदेशी व विदेशी पर्यवेक्षकतयत् निरीक्षणया लागी अनुमति ब्यूगु खः ।

३.१० स्याङ्जा

संविधानसभाया ल्यज्या २०६४ स न्हापांखुसी ब्वति काःपिं उच्चशिक्षा प्राप्त याःपिं न्हूपिंढीया युवावर्गया लागी महत्त्वपूर्ण खँ खः । निर्वाचन आयोग, थीथी खलःपुचः क्लबतय्पाखें गुकथं मतदान यायेगु धकाः मतपत्रया म्हसीकेज्या व ल्यज्याया मूबारय् जनचेतना थनेगु ज्याइवः न्हचाकूगु खः । ल्यज्याया लिचवतय् खनेदुगु ज्या ख्यले मदुगु ल्याखं ल्यज्याय् मत ब्युमिपिंके माक्व ज्ञां मदुगु खँ क्यं । छगू हे मतपत्रय् निगू चिनय् छाप तःगु खँ, स्वस्तिक छापया सट्टाय् ल्याप्वे ल्हाःचिं, मत संकेत हे मयाःगु मतपत्र व निगू चिंया दथुइ तःगु मतसंकेतया लिधंसाय् थुगु ल्यज्याया बारय् जनचेतना तसकं म्हो दु धकाः धायेफु । न्हापाया वंगु ल्यज्याय् ब्वति काःपिं मतदातातय्सं निगू भोट बी दु धैगु खँ स्यूसां गुगु कथंया विधि हनाः प्रक्रिया गाकाः मतदान यायेमाःगु खः उकीया जानकारी इमिके मदुगु खँ पर्यवेक्षक थम्हं हे मतदानकेन्द्रय् वनाः स्वैगु खँ धाःगु दु । गुम्हं मतदातां छगूजक मतपत्र (प्रत्यक्ष) स मतदान यानाः पिहाँ वःगु लुल । उज्वःपिं मतदातातसें छगू हे मतपत्रया निगू चिनय् मतदान याःगु अःपुक हे धुकमां यायेफुगु खः । सामान्य साक्षर व उच्चशिक्षा ब्वपिं पुचःतसें सामान्य पत्रपत्रिका व सञ्चारमाध्यमं ब्यूगु जानकारीया लिधंसाय् संविधानसभा ल्यज्याया बारय् थूगु धाःगु दु । निरक्षर व उमेर थाहाँवपिं ज्याथःपिंत थुगु खँय् न्यंबलय् भोट कुर्केगु खँय् जक स्यू, मेगु मस्यूगु खँ धाःगु खः । प्रत्यक्ष व समानुपातिक धैगु खँवः हे मथूगु धैगु लिःसः नं वःगु खः । निर्वाचन क्षेत्र नं. १ स २,३३३ (४.४३%), २ स २,४७१ (५.११%) व ३ स २,१४४ (४.०८५%) मत बदर जूगुलिं यानाः नं थुगु जिल्लाय् मतदातापिंगु चेतनाया स्तर म्हो जूगु खँया पुष्टि याइ । समग्रय् चेतनाया स्तर मध्यमकथंया दुगु जुल ।

स्याङ्जा जिल्लाय् संविधानसभा सदस्य ल्यज्याया लागी राजनैतिक दलतसें थःथःगु क्षेत्रं उम्मेदवारतयत् मनोनयन यानाः निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु म्याददुने सम्बन्धित निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ उम्मेदवारया मनोनयन दर्ता याःगु जुल । राजनैतिक दलया रूपय् दुपिं नेपाली कांग्रेस, एमाले व राप्रपालगायत नेकपा माओवादी मूगु राजनैतिक दलया रूपय् ल्यज्याय् ब्वति काःगु खः । निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ उम्मेदवारी दुत्युपिं मेगु दलतय्गुली क्षेत्र नं. १ स उगु पार्टीबाहेक राष्ट्रिय जनशक्ति पार्टी, राष्ट्रिय जनमोर्चा, राष्ट्रिय जनमुक्ति पार्टी, राप्रपा नेपाल, नेकपा एकीकृत, नेकपा संयुक्त व नवजनवादी मोर्चा लगायत झिंछ्गू दलतसें उम्मेदवारी दुतिन धाःसा क्षेत्र नं. २ स उगु दलतय् अतिरिक्त नेकपा माले, जनमोर्चा नेपाल, नेकपा (संयुक्त मार्क्सवादी) सहितं झिंप्यंगू दलं मनोनयन दुतिन । अथेहे क्षेत्र नं. ३ स क्षेत्र नं. २ या झिंप्यंगू दलत मध्यय्या नेकपा (माले), जनमोर्चा नेपाल, नेकपा (संयुक्त मार्क्सवादी), नव जनवादी मोर्चाबाहेकया मेगु झिगू दलं उम्मेदवारी दुतिंगु जुल । निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु समयावधि व धाँचाय् मनोनयन दुतिनेगु ज्यात जुल, गुगुकथंया थाकथुक व खिचिखाचि ज्वी मफुत ।

राजनैतिक दलतयत् ल्यज्याय् त्याकाछ्वःसांतबि थःगु न्हिज्याखँय् गुगुं कथं च्वमन्हचाःगु व झनजक देसय् न्यनावंगु अस्थिरता व स्यायेपालेया राजनीतिं ह्यकाःपिं जनतातय्के राजनीतियात हे घृणा यानाच्वंगु स्थितिइ आन्दोलनधुंकाः वःगु हचूपाःया बारय् नं उलि जानकारी मदुगु खनेदत । गुलिं मतदातातसें थःगु ल्यज्या संविधान दयेकेगु सभासदया ल्यज्या खः धकाःतकं जानकारी मदुगु हुनिं थःपिनि गांपातय् लौलिं दयेकाबीगु व विकासया ज्याइवः न्हचाकेया लागी उम्मेदवार बाय् दलयात मत बीगु धैगु धारणा तःगु जुल । निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिं स्वंगुलिं क्षेत्रय् फयांफक्व दक्वं गां व थाय्या मतदातापितं ल्वःगु थासय् मतदानकेन्द्रया व्यवस्था याःगु जुल । निर्वाचन आयोगपाखें क्वःछिनातःगु इलय् निर्वाचन अधिकृतपिनिपाखें स्थलगत निरीक्षण यानाः मतदानकेन्द्र क्वःछिनातः सुचं पिकाःगु खः । क्वःछिनातःगु मतदानकेन्द्र ल्वःगु थासय् मलाःगु धकाः गुगुं गुगुं थासं मतदानकेन्द्र हेरफेर यायेमाःगु धकाः स्थानीय राजनैतिक दलया प्रतिनिधि व नागरिक समाजया सुझावकथं मतदानकेन्द्रया हेरफेर याःगु जुल ।

ल्यज्यायात व्यवस्थितकथं न्हचाके फयेमा धैगु हुनिं मतदातातय् ल्याःया लिधंसाय् मतदानकेन्द्र क्वःछूगु जुल । मुलुकया हे दकसिबय् अप्वः मतदानकेन्द्र दुगु थुगु स्याङ्जा जिल्लाया क्षेत्र नं. १ स १३१ गू मतदानकेन्द्र दुगु जुल धाःसाः क्षेत्र नं. २ स १२२ व ३ स ११४ मतदानकेन्द्रया व्यवस्था याःगु जुल । अस्थायी मतदानकेन्द्रया रूपय् जिल्ला सदरमुकामया कर्मचारी मिलनकेन्द्र, सेनाया गुल्म व झ्यार खानासमेतय् यानाः स्वंगु थासय् मतदानकेन्द्रया व्यवस्था याःगु जुल । थुकथं सुव्यवस्थित तरिकां मतदानकेन्द्रया व्यवस्था जूगुलिं मतदानया न्हि कुन्हु मतदानकेन्द्रया हुनिं गुगुं पंगलः दं मवल । मतदानया ज्यायात सहज व प्रभावकारी यायेत माक्व जनशक्तिया रूपय् प्रत्येक केन्द्रय् मतदान अधिकृत, सहायक मतदान अधिकृत, सहायक कर्मचारी, पियन, लय्ताःच्यः व कर्मचारीया व्यवस्था याःगु जुल । अथेहे माःकथंया ल्याखय् सुरक्षाकर्मीया रूपय् जनपद, सशस्त्र व म्यादी प्रहरीया नं व्यवस्था याःगु जुल ।

मतसंकेत याःगु पिनें हे बांलाक खनेदुकथं दयेकातःगु गोप्य मतसंकेत यायेगु थाय्, नांजकया नेपाली कांग्रेस व नेकपा एमालेया प्रतिनिधि जूगुलिं मतदानकेन्द्रय् नेकपा माओवादीया कार्यकर्तापिनि हालिमुहालि च्वंगु खः । नेकपा एमालेया प्रतिनिधियात 'थथे ज्वीकं नं छाय् सुंक च्वनागु ?' धकाः न्यंबलय् 'थ्वहे गामय् च्वनेमाः छाय् विरोध यानाः खतरा मोलय् यायेगु' धकाः धाःगुलिं अन गुकथंया मतदान जूगु जुल धैगु खँकथं सीदत । उगु हे नेकपा एमालेया एजेन्टपाखें पर्यवेक्षकतय्गु हे उपस्थितिइ मतदान यानांच्वंम्ह मिसाम्हसित क्यनाः 'व आः मतदान यानाच्वंम्ह मिसां थ्वनापं यानाः प्यक्वःतक भोट कुर्कल' धकाः थःगु लाचारी ब्वःगुलिं सुनां आचारसंहिता पालन याःगु व गुज्वकथंया मतदान जूगु जुयाच्वन धकाः धुकमां यायेत थाकु मजुल । उगु हे गाविसया सपौदे व कोखे मतदानकेन्द्र गुगु उगु थासं झन्दै १५/२० कि.मी. अझ उत्तर-पश्चिमपाखेया विकट गामय् लाः, अन थ्यंकाः नं उज्वःगु हे स्थिति खनेदत । कोखे मतदानकेन्द्रय् थ्यंबलय् निर्वाचन आयोगं छ्वैहःगु मतदानकेन्द्रथें मजुसे नेकपा माओवादीया 'सेल्टर' थें खनेदःवः । तसकं हे विकट थासय् च्वंगु उगु मतदानकेन्द्रय् पर्यवेक्षकाया टोली थ्यनेसाथ अन दुपिं मतदाता व मतदानय् खतय् यानातःपिं कर्मचारी व मेपिं राजनैतिक दलतसें अन जूगु खँ तसकं मिलय्मजूकथं थ्वीकूगु बांलाक हे खंकेफैकथं जू ।

थुकथं दक्वं राजनैतिक दलया समान प्रभाव, सुगम व चेतनशील मतदाता मदुगु उज्वःगु थासय् आचारसंहिताया पालना मजुगु जूसां मेमेगु थासय् धाःसा दक्वं राजनैतिक दलतसें आचारसंहिताया पालनाया नापं ल्यज्याय् दक्वं पक्षयात सकारात्मक ग्वाहालि याःगु खः । संविधानसभाया ल्यज्याया

मूगु पक्षया रूप्य च्वंगु शान्ति-सुरक्षायात थुगु जिल्लाय् न्हचथनेबहःकथं व्यवस्था याःगु खनेदत । जनपद, सशस्त्र, म्यादी प्रहरीत माःछिकथं छ्वैतःगु खः । ल्यज्याज्वीन्हचः सुरक्षाकर्मीया पाखें मतदानके न्द्रया संवेदनशीलतायात मध्यनजर तयाः उगुकथंया हे सुरक्षा व्यवस्थाया बन्दोबस्त याःगु खः । मतदानया दिन्य व मतदान क्वचायाः मतपेटिकायात निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथितक सुरक्षितकथं हयेगु ज्याय् सुरक्षाकर्मीतय् तःधंगु योगदान च्वन । सुरक्षाकर्मीतय्गु माःकथंया थम्हं धैथेंया ज्या-खँ यायेफुगुलिंयानाः गुगुंनंमतदानकेन्द्रय्अथेंअथेंयाविवादबाहेकयास्यायेपालेयाज्या-खँमजुल । स्यायेपालेमज्वीक, ग्यायेम्वायेक व शान्ति दुकथं ल्यज्या क्वचायेकेगुली सुरक्षाकर्मीया योगदान न्हचथनेबहः जू ।

शान्ति-सुरक्षाया बांलाःगु बन्दोबस्त, राजनैतिक दलया न्हचफःलिफः, मतदातातय्गु वाःचाःगु खँ, नागरिक समाजया न्हचलंचाःपहः, मतदानय् छ्चलातःपिं कर्मचारीया संयमता लगायतया विशेषतां यानाः स्याडजा जिल्लाय् शान्तिपूर्णतवरं ल्यज्या क्वचाल । २०६४ साल चैत २८ गते संविधान सभाया ल्यज्याया ज्या क्वचायेवं दक्वं मतदान केन्द्रतय्पाखें मतपेटिकात निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ हयेगु ज्या २८ गते च्छिं हे जुयाच्वन । मतदानय् छ्चलातःपिं कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी मतपेटिका व मेगु भौत सुरक्षितकथं सदरमुकामतक हयेगु इवलय् यातायातया सुविधा दुगु थासं नं चान्हय् इलय् सवारी साधन मगाःगुलिं यानाः गुलिसिनं न्यासिवयाः हे हयेगु यात । मतदानया न्हि कुन्हु न्हिछिंहे ज्यासनेमाःगु व लिमलाःगुलिं त्यानुचायाः याताप्यातावापिं कर्मचारीत हथाय्पथाय् चायाः निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथिइ मतपेटिकालगायत लभःकभः लःल्हायेगुली लगय् जूगु खनेदु । तापाःगु व दुर्गम गाविसतय्पाखें हःगु मतपेटिकालगायतया लभःकभः उकुन्हु च्छिं हे लःल्हायेगु ज्या जुयां च्वन ।

उकथं दक्वं मतपेटिका मुंवयेधुंकाः २९ गते न्हिनसिया १:५५ बजे प्रत्यक्षपाखेया मत ल्याख्यायेगु सुरु यात । सुरुइ छ्थाय् जक मत ल्याःख्यायेगु ज्या न्हचाकूगुलिं राजनैतिक दलया एजेन्ट, दनामि व पर्यवेक्षकतय्गु हूलमूलं मत ल्याःख्यायेगु थाय् छुं ई उखेलाः थुखेलाः मदुगु खनेदत व लिपा सुरक्षाकर्मी हूलयात फवानाछ्वसैलि मत निनेगु ज्या न्हचात । प्रत्यक्षपाखेया मतगणना सुरु यायेव जिल्लाया दक्वं राजनैतिक दलया प्रतिनिधि व पर्यवेक्षकतय् मतपेटिकाया छुं मस्यंगु सिल क्यनाः चायेकूगु खः । निर्वाचन क्षेत्र नं. १ या पु.ब.न.पा. ८ रजस्थल 'ग' व मग्याम चिसापानीया जनकल्याण नि.मा.वि. प्यारसिं 'ख' या मतपेटिका मतगणनाया न्हापांगु मतपेटिकाया रूप्य चायेकाः मतपत्र छ्थासं ल्वाकछ्चानाः निंगु खः ।

स्वंगुलिं निर्वाचनक्षेत्रया निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथि जिल्ला अदालत स्याडजा व अदालत च्वंथाय् हे च्वंगु बार एकाइया भवनय् तैतःगु जूसां मत ल्याःख्यायेया लागी क्षेत्र नं. १ व ३ या मतगणना उगु हे अदालतया भवनय् यानाः क्षेत्र नं. २ या मतगणना जिल्ला अदालतया कंपाउण्डं उत्तरपाखे स्वानाच्वंगु बालमन्दिरया भवनय् याःगु खः । मतगणनाया इलय् लिच्वः बजारभरिया सर्वसाधारणं ताइकथं बजारया मूल चोक भीमसेन लगायत थासय् लाउडस्पीकरया व्यवस्था यानाः न्यंकूगु खः । जियोकया पाखें पर्यवेक्षकया हैसियतं छ्महजक च्वंच्वंगु खः धाःसा मेगु पर्यवेक्षण संस्थातय् स्वम्ह प्यम्हतक पर्यवेक्षकत दुगु जुल । लिपा प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रया मतपेटिकाया न्यागू खुगू थासय् बिस्कं बिस्कं क्वथाय् गणकत तयाः मत निनेगु यासैलि म्वःम्वः म्हो जूगु खः । प्रत्यक्षपाखेया क्षेत्र नं. १ या मतगणना क्वचायेत्यंबलय् तच्चवं भीड अप्वावःगुलिं लिच्वः न्यंकेगु इलय् गुगुंकथंया मयैपुगु घटना मज्वीमा धैगु मनसायं दक्वं पर्यवेक्षकतय् सुरक्षाकर्मी वनाः लुखापिने पितिनाव्यूगु खः ।

न्हचाकथं मतगणनाया ज्या क्वचाःगु जूसां छ्चाःख्यरंया खँ कायेबल्य् गुगुं मयैपुगु बाय् स्यायेच्चायेगु घटना मज्जीक हे पंगलः मदयेक मतगणना तकं क्वचाल । मत ल्याःख्यायेन्हचः हे प्रमुख निर्वाचन अधिकृतपाखें सर्वदलीय मुँज्या सःताः गथे गुकथं मत ल्याःख्यायेबल्य् लिपा थाकथुक मज्जी धकाः सर्वदलीय सहमतिया लिधंसाय् लिपा पिदने फुगु गुगुं थाकथुकयात अःपुक ज्यंकेगु उपाय कःघायेगु थेंयाःगु बुद्धिमत्तापूर्ण ज्या याःगु खः । प्रत्यक्षपाखेया लिच्चः न्यंकेधुंकाः त्याःपिं दनामिपिंत सम्बन्धित निर्वाचनक्षेत्रया निर्वाचन अधिकृतपाखें दसिपौ लःल्हानाः अविंरं पाकाः भिंतुना ब्यूगु खः ।

3.29 कास्की

कास्की जिल्लाया निर्वाचन पूर्वक्षेत्र नं २, ३ व ४ स पर्यवेक्षण याःगुली मतदातातय्के ल्यज्या मज्जीगु व जूसांतबि स्यायेपाले व्यापक ज्वी धैगु न्हचवः हे धुकमां कथं दुगु जुल । तुलनात्मकरूपय् शैक्षिक व आर्थिक दृष्टिं न्हचःने लाःगु जिल्ला जूगुलिं त्रासया मनस्थिति दःसां यथार्थय् गुगुं असामान्य घटना मजू । जनमानसय् व्याप्त त्रास हे ल्यज्या पूर्वगुया मूखँ जूवन । ल्यज्यान्हचवः आचारसंहिता मछ्चःगुया ताकतुक घटनात जूगु खः । मतदातात छ्गू जुगय् छ्कः वैगु संविधानसभा ल्यज्याय् ब्वति कायेत तच्चवंतं चं चं धाःगु धकाः कंगु खः । ल्यज्याप्रति मत बीपिनि च्वन्हचाःगु वाः चालं यानाः ल्यज्या मनंमखंथें शान्तिपूर्ण जूगु खः । पश्चिमाञ्चलया क्षेत्रीय सदरमुकाम जूगु, विदेशी पर्यटकनापया दैनंदाया प्रत्यक्ष स्वापुतिइ च्वंगु व तुलनात्मकरूपं आर्थिक दृष्टिं सक्षम मतदाता जूगुलिं कास्की जिल्लाय् जनचेतनाया तह गुणात्मकरूपं हे च्वन्हचाः, गुकिया हुनिं ल्यज्याय् मतदाताया सहभागिता ल्याः अप्वः जू । राजनैतिक दलया ज्यासनामिपिंके थूगु स्यूगु खँ अप्वःगु व हिंसा म्हो दु । उम्मेदवारतय्गु मनोनयनप्रक्रिया निर्वाचन आयोगं क्वछिनातःगु फागुन १३ गते हे शान्तिपूर्णरूपय् क्वचाःगु खः । गनं गुगुं थासय् विशेषकथंया पंगलः ब्वलने मलात ।

मतदातातय्गु थ्वीकेसीकेगु ज्या च्वन्हचाःगु दु । मतदातातय्के सामान्य त्रासया लकस दःसां इपिं मतदान यायेगुली क्वातु । थुगु क्वातुपहःयात राजनैतिक दलतसें नं ल्यज्याय् ब्वति कायेगु यानाः ग्वाहालि याःगु खः । मतदान केन्द्र खुल्ला, सुरक्षित व दक्वसितं पायक जूगु थासय् तःगु खः । कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, पर्यवेक्षक, पत्रकार आदिया थ्यंकेज्या च्वछायेबहः जू । आचारसंहिता महेनेगुली नेकपा माओवादी दकसिबय् न्हचःने खनेदुगु खः । अंगलय् च्वयेगु व्यापकं जू । “मतदान याःगु खनेदुगु यन्त्रं पिनें हे खंकेफु” धकाः मतदातातय्क लिच्चः लाकेगु ज्या याःगु खः । विदेसय् वंपिंगु नामय् मतदान यायेगु ज्याय् नं नेकपा माओवादी न्हचःनेलाःगु खनेदु । अप्वःधैथें थासय् प्रचार-प्रसार याःबलय् जिगु पार्टीयात हे मत बीमाः धैकथं जबरजस्ती डर, त्रास व ख्याच्चः बीगु ज्या मजू । मतदान स्वतन्त्ररूपं जुल । प्रहरी ज्यासनामिपिंगु न्हचलुवाः ज्यां स्वयाः नं संसद्वादी दलतय्गु सभागितां ल्यज्या शान्तिपूर्ण कथं ज्वीफुगु खः । मतदातातय्के डर, त्रास व ल्वापुख्यापु ज्वी धैगु धुकुमां मज्जीकं हे मतदान क्वचाःगु खः । ल्यज्याया न्हि कुन्हु राजनैतिक हुनिं गुगुं हिंसा मजुल । मत ल्याःख्यायेगु ज्या कचवं मदुकथं क्वचाल ।

3.22 नवलपरासी

जिल्लाय् संविधानसभाया बारय् जनचेतना न्यं । थुकी सर्वसाधारणं तःब्याक च्यूताः काःगु दु । विशेष यानाः मिडियातसें सहलह, वालेज्या व खँल्हाबल्हा यायेकथंया ज्याइवः न्हचाकूगुलिं जनच्यूताः अप्वःगु खः । मिडियातसें स्थानीय भासय् ज्याइवः न्हचाकूगुलिं जनच्यूताः थाहाँ वःगु खः । मतदाताया आत्मविश्वास च्वछायेबहः जू । जनच्यूताः न्यंकभनं दुगु जुल । उम्मेदवार मनोनयन प्रक्रिया फागुन १३

गते ५१ म्ह व ५५ म्ह यानाः मुकं १०६ म्ह दुत्युंगुली २३ म्ह उम्मेदवारी लितकाःगु खः । निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु प्रक्रिया हे राजनैतिक दलतसें कःघाःगु खः । ल्यूनेलाःपिं पुचःया जनतां मतदान प्रक्रिया मथुयाच्चंगु खः । कुदिया, रामपुरवा, सुस्ता, भुजहवा, गेर्मी, सोमनी, रामपुर, खडौना, कोटथरी, डाँडाझरी, मैनाघाट व हुप्सेकोटथें याःगु गाविसय् मतदाताशिक्षा थ्यंगु मदु । मतदाताशिक्षा ज्याइवःया दुने झिगू नमूना मतदान ज्याइवः थीथी थासय् न्हचाकूसां तबि उकी जनसहभागिता म्हो दु । ल्यज्याया लिपा छतानिताय् थःपिं ल्यज्याय् ग्याःगु खँ मतदातां पर्यवेक्षक व मेपिं नागरिक समाजया मनूतय्नाप प्वंकूगु खः ।

सामान्यतया मतदानकेन्द्रय् वालं व पःखाःथें याःगुलिं सुरक्षित यानातःगु खः । गुलिं थासय् तच्चतं तांन्वःगुलिं बचय् ज्वीत त्रिपाल व नँखिपःया व्यवस्था यानातःगु खः । मतदानकेन्द्रय् सौहार्द्रताया लकस दु । लय्ताःच्यः, दलयापिनि प्रतिनिधि, मतदाता, पर्यवेक्षक कर्मचारीत थःथःगु ज्याय् लिमलाः । मतदानकेन्द्रया लकस चंचंधाः । होलहल्ला व झेल्याः मजूगु लकस मतदानकेन्द्रय् दु । आचारसंहिता पालना छुं अपवादबाहेक पूर्णतापाखे न्हचज्याःगु दु । मतदान कुन्हुया न्हिस मतदातायात मतदानकेन्द्रदुने ख्यायेगु, का मयाः धायेगुथें याःगु गुगुं ज्याखँ मजू । भित्तेलेखन, प्रवेशद्वार निर्माण व सवारी साधनया दुरुपयोग धाःसा यक्वं हे खनेदु । गुगुं नं दलतय्पाखें ल्यज्याया ज्याइवः मज्वीकेगु योजना मदयेकूगुलिं अन वक्वजक सुरक्षाकर्मी हे कुगात । सुरक्षाया थीथी घेरा दयेकातःगु खः । छुं मतदानकेन्द्रय् निर्वाचन कर्मचारी मतपेटिका हयेगु इवल्य् पर्यवेक्षकपिंत च्वनेगु आवश्यक मजूगु व कन्हय् कुन्हु मतगणनास्थलय् वा धाःगु खः ।

जिल्ला व गांया सुरक्षा अवस्था समग्रय् प्यासु । सुरक्षाकर्मीतय्पाखें जूगु मतदानकेन्द्रया खबरदारी सांकेतिक खः । गुगुं दलं बुथ ल्हाःतिइ कायेगु बाय् पंगलः थनेगु स्वल धाःसा उज्वःगु पल्हाःयात पनेगु क्षमता सुरक्षाकर्मीतय्के मदु । सुगमथासय् घुम्ती सुरक्षाकर्मीया उपस्थितिं छुं प्रत्याभूति ब्यूगु खः । हवाई सुरक्षा गस्ती दुर्गम क्षेत्रय् सुरक्षाया उपस्थिति क्यंगु खः । दलतय्गु प्रचार-प्रसारया क्वचाय्ज्यालिसे मतदानकेन्द्रय् कर्मचारी व सुरक्षाकर्मी थ्यंगु खः । ल्यज्याया दिनय् राजनैतिक हिंसाया हुनिं मतदान लिछ्चायेम्वाःल । कर्मचारी द्वंकूगुया हुनिं लोकसेवा नि.मा.वि. वसन्तपुर तम्सारिट - ५ स मतदान दिनाः वैशाख १ कुन्हु क्वचाल । मतदानया ज्या सामान्यकथं क्वचाल । नवलपरासी जिल्लाया ल्यज्या व मतगणना सहज वातावरणय् क्वचाल ।

3.23 रूपन्देही

जिल्लाय् संविधानसभा सदस्यया ल्यज्याया इलय् इवःछुनाच्च्वपिं रूपन्देहीबासीत संविधानसभा सदस्यया लागी मतदान यायेत सचेत व जागरुक जू । ल्यज्याय् उम्मेदवारतय्गु मनोनयन मूकथं राजनैतिक दलतय्गु हे पाखें जूगु खः । उकिसनं खासयानाः नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले, नेकपा माओवादी व ल्यज्याया छुं ई न्हचवःजक चायेकूगु मधेसी जनाधिकार फोरम व तमलोपाथेंयाःगु न्हूगु पार्टीया ख्वाःपाः दु । अप्वःयाना हरेक निर्वाचन क्षेत्रपाखें न्हचथने बहःकथंया ल्याख्य स्वतन्त्र उम्मेदवार दंगु खनेदःसां इपिं धार्थेला स्वतन्त्र मखसे अप्वःधैथें राजनैतिक दलया उम्मेदवारतय् निर्वाचन आचारसंहितायात मिखापीकाः आचारसंहितां न्हचथनातःगु सिबय् नं अप्वः निर्वाचन सामग्री व साधनस्रोत ब्याकेया लागी डमीया रूपय् न्हचथंगु खँ व्यापककथं जनमानसया न्हचःने थ्यंगु खः । संविधानसभाया गठनप्रक्रिया, ल्यज्या व थुकीया ज्या, कर्तव्य व अधिकारबारय् अप्वःधैथें मतदातात मसियाच्च्वपिं हे दु ।

मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापनपक्षय् खास गुगुं कमजोरी खनेमदु । प्रायः दक्वं गाविसय् सडकसेवा गाःगु व हरेक गाउँ विकास समितिइ ब्वनेकू व गाविसभवनलगायत छुं मेगु सार्वजनिक भवन दुगुलिं खास थाकुकथं खने मन्त । निर्वाचन आयोगपाखें छुवैहःपिं अधिकृत, कर्मचारी, लय्ताःच्यःपिसं थःगु योग्यता व क्षमतां चात्तले मतदान ज्याइवः पूर्वकथं क्वचायेकेत लगनशील व सक्रिय जूगु खनेदत नापं राजनैतिक पार्टी व आमजनतातसें नं ग्वाहालि याःगु खनेदत । आचारसंहिता त्वःफिकेगु ज्याय् माओवादीयात निर्वाचन आयोग, मेगु राजनैतिक दल, नागरिक समाज व सरकारं आचारसंहिता हंके मफयाः लज्याचायाः च्वंच्वंगु खः । जिल्लाया दक्षिण भेग खासयानाः भारतीय सीमानाप स्वाःगु गाविसय् मधेसवादी सशस्त्र पुचःतसें थुगु ल्यज्याय् मतदान मयायेत धकाः डर त्रासय् लाकाः ख्याच्वः बीगु याःगु खनेदःसां नं मतदानया दिनय् गुगुं खास हिंसात्मक घटना मजगुलिं नुगः क्वातुकविसिनं मत ब्यूगु खः । मथ्यपिं मतदाताया नामय् मेपिं हेकथंया मतदातातसें मत बीगु ज्या, प्वाक्कपिक्क अप्वः धैथे थासय् जूगु व थुकी दक्वं पार्टीयापिसं थःथःगु मत बीगु ज्या थःथःगु क्षमताकथं अप्वः म्हो ब्वतिकाःगु खः । छगू स्वयाः अप्वः पर्यवेक्षकपिनिपाखें छम्हहे मनुखं थीथी मतदानकेन्द्रय् बिस्कं बिस्कं म्हसीकापौ, तपुलि व जर्सी फिनाः पर्यवेक्षण याःगु खः ।

जिल्लाया उत्तरी भाग गन पहाडी जातिया मनूत थित्तुथीक दु, अन नेकपा माओवादीया भ्रातृसंगठन वाईसीएलं व भारतीय सीमानानाप स्वाःगु दक्षिणपाखेया क्षेत्रय् मधेसवादी सशस्त्र पुचलं मतदानया मितिया न्हचथकुन्हुतक बल छचलेगु, ग्याच्वः ख्याच्वः बियाः मतदानयात उखेलाः थुखेलाः यानाः मनोवैज्ञानिकरूपं प्रतिकूल प्रभाव लाकूगु व उकीया प्रभावं गुलिं मतदातात मतदान याःमवन । निर्वाचनप्रक्रिया न्हचासैलि व प्रक्रिया न्हचानांच्वंगुया इवलय् लाकालिका कायेगु, दायेदी यायेगु, लुयायंकेगु, भौतिक संरचनायात छचायेगु, संगठित मनूतय्त प्रहरी प्रशासनं ज्वंसां राजनैतिक दबावया हुनिं स्थानीय प्रशासन प्रहरी कानूनी कार्बाही मयासे त्वःतेगु याःगुलिं मतदातातय्गु मनोबल कुतुंवःगु खः । मतदानया दिनय् प्रशस्तमात्राय् सुरक्षाकर्मीत छचःसां आमजनतां सुरक्षित मभाःप्युगु व खासयानाः नाटकीय पहलं मतदानया दिनय् गुगुं नं पक्षं न्हचथनेबहःकथंया हिंसात्मक ज्याखँ मज्जीकुगु हुनिंजक अप्वःल्याखय् मतदान जूगु खः । सुरक्षाव्यवस्था दःसां पत्याः यायेबहः मजू । ल्यज्याया दिनय् राजनैतिक हिंसाया हुनिं मतदान दिके म्वाःल । मतगणनाविधि क्वचाःगु व पारदर्शीकथं जूगु खः । राजनैतिक दलया प्रतिनिधि व निर्वाचन अधिकृत अले आयोगया कर्मचारीतय् बिचय् थवंथवय् सौहार्द्रपूर्ण व्यवहार जू । अपवादया रूपय् जूगु छगू निगू घटनायात त्वःताः समग्रं मूल्याङ्कन यायेबलय् थुगु जिल्लाया हकय् थुगु ल्यज्या विधिसम्मत व शान्तिपूर्वक जूगु खनेदत ।

3.28 पाल्पा

संविधानसभाया बारय् ल्यज्या आयोगं छुं जनचेतना ज्याइवः न्हचाकूसां जनचेतना ब्याकेया लागी पाल्पाय् च्वंगु संचारमाध्यम - एफ्. एम्. तसें अप्वः भूमिका मिहतूगु खः । ल्यज्या ज्वीन्हचवः पाल्पाय् च्वंगु निर्वाचन अधिकृतया ज्याकूया पदाधिकारीत, पर्यवेक्षण याःगु संस्था विशेषयानाः जियोक संस्थाया जिल्ला पर्यवेक्षकया मंकाः अन्तर्वार्ता, अन्तर्क्रिया, निर्वाचनया खँय् न्यनेकने, आचारसंहिताया बारय् जानकारी व सुसूचित यायेगुकथंया ज्याइवः धुच्चापतिकं रेडियो, एफ्. एम्. पाखें याःगु खः । उम्मेदवारया मनोनयन गुगुं मयैपुगु घटना मज्जीक हे ल्यज्या आयोगं क्वःछयूगु प्रक्रियाकथं हे क्वचाल । गुलिं मतदातातसें संविधानसभाया महत्त्व थ्वीकाः विदेसंतकं मतदान यायेत वःगु खः । मन्तुनागु स्वयाः

मिजंपिसिबय् मिस्तसें अप्वः ब्वतिकाःगु दु । पाल्पा जिल्लाय् प्यंगू प्यंगूलिं एफ्. एम्. तसें व निर्वाचनया आचारसंहिताया बारय् थीथी ज्याइवः न्हचाकूगुलिं शान्तिपूर्णरूपं क्वचाःगु खः ।

मतदानकेन्द्र बांलागु व ल्वःगु थासय् लाःगु दु । गुगुं गुगुं थासय् निर्वाचनकेन्द्रया परिधि तःधंगु व छगू हे थासय् अप्वः मतदानकेन्द्र तःगुलिं सुरक्षाकर्मीया अभाव तायेकुगु दु । आचारसंहिताया पालना आंशिकरूपय् जूगु खः । उम्मेदवारतय्प्रति डर, त्रास व मनोवैज्ञानिक दबाव न्यं । राजनैतिक दलतय् ल्यज्याप्रतिया प्रतिबद्धता व सुरक्षाकर्मीया प्रबन्धं शान्तिपूर्णरूपय् संविधानसभा सदस्यया मतदान क्वचाल । २०६४ चैत ७ गते चान्हय् ११:३० ताः इलय् पाल्पा निर्वाचन क्षेत्र नं. ३ या विकट गाविस सिद्धेश्वरय् दायेदीगुया घटना जुयाः छम्ह मिसा व छम्ह मिजं घाःपाः जूगु व पत्रकारसम्मेलनय् नेपाली कांग्रेसं माओवादी कार्यकर्तायात द्वपं ब्यूगु खः धाःसा माओवादी पक्षं थःपिनि ज्यासनामिपिनिपाखें मजूगु, महमस्यूगु पुचःपाखें जूगु धकाः खण्डन याःगु खः । जिल्लाया निर्वाचन क्षेत्र नं. २ या मतदान केन्द्रया मतपेटिका इलय् हे थ्यनाः मतगणनाया ज्या याउँक क्वचाल । क्षेत्र नं. १ व २ या मतपत्र मुनेगुली ई काःगुलिं छुं धिलां लिच्चः वल । मतगणनाया ज्या सामान्य कचवंबाहेक पंगलः मदयेक हे क्वचाल ।

३.२५ अर्घाखाँची

निर्वाचन ज्याकुथिं मतदानशिक्षा ज्याइवः पोस्टर व ल्हाःपांफ्लेटपाखें संविधानसभा बारय् जनचेतना ब्याकूगु खः । जिल्लाया छुं गाविसय् सर्वनाम नाटक पुचलं सडकनाटकपाखें थुगु ज्याय् अप्वः ग्वाहालि याःगु खः । मध्यमवर्गीय व शिक्षितवर्ग निर्वाचनप्रति सचेत दु धाःसा दलित व ग्रामीण भेगया बुँज्यामितय्के वाःचाः म्हो दु । थुगु जिल्लाय् निर्वाचन ज्याकुथिया इलं ईया दुने दक्वं राजनैतिक दलतसें सहजरूपय् मनोनयनपत्र दुतिंगु खः । वंगु च्यादंनिसें देसय् मतदानया ज्या यायेमखिपिं १८ - २६ दँ पुचःया मतदातातय्के अप्वः उत्साह दु । मतदातात ल्यज्याप्रति क्वातु । छकःपतिं ल्यज्या लिज्याःगुलिं इपिं वयाये थ्वयाये मदुथें जू । चैत २८ गतेया दिनय् मत बीदुगुली सन्तुष्ट दु ।

छिटपुटकथं अंगलय् च्वयेगुबाहेक आचारसंहिता पालना दक्व पक्षपाखें आंशिकरूपय् जूगु दु । जिल्लाभरिया लागी सशस्त्रया १६ गू मोबाइल गस्ती छचलातःगु नं न्हचानाच्वंगु खः । अय्सां मतदातात व कर्मचारीत नं सुरुइ म्हो आशावादी जू । ल्यज्या शान्तिपूर्णरूपय् ब्वयेदुकथं क्वचाःगु खः । संविधानसभाया गम्भीरता व मजिमगाःकथंया खँयात चायेकाः जिल्लाय् च्वंगु दक्वं राजनैतिक दलतय् बिचय् खँ ब्याकाः राजनैतिक प्रतिबद्धता व सहमति जूगुलिं घटनात दोहोरय् मजुल । ल्यज्या क्वचाःगुयालिसें मतपेटिका मुनेज्या सिधयेवं निर्वाचन क्षेत्र नं. १ या मतगणना ज्या ३ गतेनिसें न्हचानाः ६ गते पूर्वंगु व क्षेत्र नं. २ या मतगणना ज्या ५ गते सनिलय् सुरु जुयाः ८ गते क्वचाल । मतगणना जुयाच्वँतले गुगुं नं कथंया पनेज्या मजू ।

३.२६ बागलुङ

मतदातापिंके थुगु ल्यज्याप्रति व्यापक उत्साह पिदंगु खः । ल्यज्या पूर्वकेत छगू मत हे नं तच्चतं छ्यलेदैगु व उगु मत सितिं मवनेमा धकाः गांया निवासीत तच्चतं सचेत जू । मतपत्र बदर ज्वीगु व सदर ज्वीगु लगायत दक्वं ज्यायायेगु पहःपाखे तच्चतं सचेत जूगु खनेदु । जिल्लाया छँखाछँखाय् चाःहुलेगु, आमसभा व मतदाता नापलायेगु ज्यां मतदाता तच्चतं सचेत दु । छुं निर्वाचनक्षेत्रया मतपेटिकाया जवंखवं नेकपा माओवादीया ज्यासनामिपिं चाःहिलाच्वंगुलिं मतदातातय्के मानसिक त्रास

पिदंगु दु । छुं अपवादबाहेक मतदातातयके खुसि व जागरुकता अप्ठः हे खनेदु । बागलुङ पहाडी जिल्ला जूगुलिं मनोनयनप्रक्रिया फागुन १३ गते हे क्वचाल । मनोनयन प्रक्रिया सामान्यरूप्य पूवन । गुगुं कथंया ल्वापुख्यापु व अशान्ति मजुल । मतदातातयगु चेतनाया स्तर च्वन्हचाः । ज्याथः, मिसा व अपाङ्ग नगरपालिका वडा नं. ९ तहरे पिपलकेन्द्र्य ११० दँया विष्णु कार्की मतदान याःगु खः । प्रतिबद्ध मतदातात मतदान यायेगु इलय् वःगु खः ।

मतदानकेन्द्रया लकस सामान्यतया शान्त व गनं गनं ग्याःचिकुं थ्यू । क्षेत्र नं. १ या मालिका, २ या सर्कवा राडखानी व ३ या खँगाभाय् थःथःया दुने कचवं वःगुया हुनिं २८ गतेया मतदान दित । वैशाख ५ गते हाकनं शान्तिपूर्णरूप्य मतदान क्वचाल । सुरक्षाकर्मीत म्होजक वैच्वंगु खः । लय्ताःच्यःत छ्चलातःगु दु । गुलिं मतदानकेन्द्र्य मचाखाचातसें मतदान याःगु, विदेसय् वनाच्वंपिंगु नामय् मतदान याःगु व मतदाता निर्वाचनकेन्द्र्य थ्यनेन्हचवः हे सुं गुम्हसिनं मतदान यायेधुंकूगु तकं खनेदत । प्रचार-प्रसार व मतदान प्रक्रियाय् आचारसंहिताया छुं छुंकथंया पालना जूगु खः । १२ निसें १६ दँतकया नाबालक मतदाता न्हचथनेबहःकथं हे दु । सामान्य खँय् नं दलतय् प्रतिनिधितसें कचवं थनाः मतदान दिकेत स्वैच्वंगु खः । मतदातायात डर, त्रास व ख्याचवः छ्चलेगु याःगु नं न्हचथनेबहःकथं खनेदु । मतदान जुयाच्वंबलय् थवंथवय्या कचवंनं मतपेटिका ल्हनाः मेथाय् हे यंकुसेलि मतदान स्थगित नं जूगु दु ।

दलतय्पाखें पिहँवःगु लकसं यानाः हे शान्ति-सुरक्षा थुलं च्वंगु खः । दलीय वातावरणय् खायूपहः वःगुलिं शान्ति सुरक्षा खल्ल म्युवंगु खः । वैच्वंपिं सुरक्षाकर्मी कचवं व्यंकेत माःकथंया मदु तर चाःहचुटोलीया उपस्थिति प्रभावकारी जू । राजनैतिक हिंसाय् गुगुं नं मानवक्षति ज्वी मफुत तर ल्हाः वायेगु व भेराभेरया अवस्थात पिदंगु खः । अय्सां हिंसा ग्वायेमफुत । सामान्यतया समग्र ल्यज्यायात लिच्वः मलाकेगु कथं हे सीमित जुल । मतगणनाज्याय् छुं सामान्य कचवं वःसां तबि लिच्वः सार्वजनिक जुयाः क्वचाल ।

३.२७ दाङ

दाङ जिल्लाय् नेकपा माओवादीया आ वानय् २०५२ निसें सशस्त्र विद्रोह न्हचाःगु द्वन्द्वया प्रत्यक्ष अनुभव याःपिं दाङया जनतां शान्ति येकू । संविधानसभाय् सरकार सहमत मजुसेलि हापुरे खँल्हाबल्हा पूमवंगु प्रत्यक्ष खंपिं व भोगय् याःपिं थनया जनता संविधानसभाया लागी उत्साहित व क्रियाशील दु । थन छ्छ्धी जूपिं नागरिक समाजया पुचः संविधानसभाय् सचेत दु अय्सां वंगु ल्यज्याय् गोलीकाण्ड ज्वीगु जूगु पुलांगु खं यानाः संविधानसभाया ल्यज्या नं ज्वी कि मज्वी धैगु चिचाधंकथंया ग्याःपहः दहेदु । जिल्लाय् न्यागुलिं निर्वाचनक्षेत्रया ज्याकुथि जिल्लाया सदरमुकाम घोराही दाङय् जिविस कम्पाउण्डदुने लाःगु दु । मनोनयन दर्ता यायेबलय् दक्वं उम्मेदवारतय्त फाराम बीगु, उजुरी यायेगु व दर्ता यायेगु प्रक्रिया अःपुकेगु यानातःगु दु । निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु २०६४ फागुन १३ मितिइ झिगू राजनैतिक दल व छुं स्वतन्त्रं बहुमत प्रणालिइ मनोनयन दुत्युंसां लिपा २०६४ फागुन १३ मितिइ हाकनं मनोनयन दुतिने ब्यूगु मितिइ मेगु न्यागू राजनैतिक दल व छुं स्वतन्त्र व्यक्तिं उम्मेदवारी ब्यूगु खः ।

थुगु जिल्लाय् पूर्वपश्चिम राजमार्ग, राप्ती राजमार्ग व सहिदमार्गथें याःगु सडक दुगु थासं थ्यूगु जूसां नं आदिवासी थारु जाति च्वंच्वंगु थाय् जूगुलिं अन मतदातातय् स्तर च्वन्हचाः । २०६४ मंसिर १२ मितिइ लमही गोलीकाण्डय् न्हय्म्ह मनूत सीगु जूसां मतदातात धैर्यकथं मतदान बीकथंया खँय् मुक्कर

जुया: ल्यज्या क्वचायेकुगु ख: । मतदानकेन्द्र ४१४ गू तयगु यानात:सां मोटर मवनीगु पुरन्धारा गाविस वडा नं. ९ या प्रा. वि. गंगटेय् मतदानकेन्द्र त:सां मेगु क्षेत्रय् दुर्गमक्षेत्रया जनतायात मोटर वनीगु सुगम थासय् मतदान या: वयेगु याना: केन्द्र तयेगु यानात:गुली गुलिं मतदातातय्त अ:पु मजूगु ख: । मतदानकेन्द्रया जनशक्ति बांला:गु, मतदानकेन्द्रय् मतपेटिका व मेगु ज्याभ:कभ: याउँक दैगु व ल्यज्या क्वचायेकेत मतदानया न्हि कुन्हु निर्वाचन आयोगया पाखें मोबाइल टीमपाखें मतदानया साधनस्रोतया चूलाकेज्याया व्यवस्था याना: मतदान क्वचायेकूगु ख: । मतपेटिका निनेगु थाय्तक सुरक्षित तवरं हयेत दुर्गमस्थान गंगटेकेन्द्रं हेलिकोप्टर छच:गु ख: धा:सा मेगु केन्द्रं मोटरं ह:गु ख: ।

नागरिक समाजपाखें पालना यायेमा:गु आचारसंहिता पालना जूगु व नागरिक समाजया ज्याखँपाखें आचारसंहिता पालनाय् जोर बिया: निर्वाचनया सरोकार पक्षतय्त छगू हे थासय् तया: संयोजन याना: आचारसंहिता महनेगुखँयात म्हो यायेगु कुत: या:गु ख: । शान्ति सुरक्षा क्वातुकथं मजू । मतदातातय्के ग्याखं पुं । तराई मधेसय् आन्दोलनय् न्हचचिलाच्चंविं दलसमेतं २०६४ फागुन २३ मितिस मनोनयनपौ दुत्युसेलि राजनैतिक हिंसाय् म्हो जूगु ख: । लमहिइ २०६४ चैत २५ स ३३ म्हया म्हसीके मफुपिंगु पुच:यात नेकपा माओवादी पँल्यूपिं युवातसें नागरिक समाजया न्हच:ने प्रहरीयात ल:ल्हा:गु खँयात त्वह: तया: दाङ क्षेत्र नं. १ या नेपाली कांग्रेसया दनामि खुमबहादुर खड्का व वय्क:या सुरक्षाया लागी तैत:पिं अंगरक्षक व सुरक्षाकर्मीत गयाव:गु गाडीपाखें नेकपा माओवादी पँयापिं युवात च्वनाव:गु गाडिइ मिति २०६४ चैत २६ स सनिलय् ७:४५ ता: इलय् दाङ चौलाही गाविस वडा नं. २ लमहीस च्वंगु न.वि.स.या भवनया उत्तरपाखे पूर्व-पश्चिम राजमार्गया पिच यानात:गु सडकय् गोलिं कयेकल । उगु गोलीकाण्डं नेकपा माओवादी पँल्यूपिं न्हय्म्ह युवापिंगु ज्यान वंगु व २०म्ह घा:पा: जूगु ख: । उपिंमध्यय् निम्ह ल्हा:तुति त्व:धूगु अवस्थाय् ला:गु, १३ म्ह तच्चवंतं घा:पा: जूगु व मेपिं न्याम्ह सामान्य घा:पा: जूगु ख: ।

सडक मथ्यंगु दुर्गमथाय् दाङ पुरन्धारा गाविसया गंगटे मतदान केन्द्रं हेलिकोप्टर व अन्य मतदान केन्द्रं मतपेटिका मोटरं मतदान कुन्हु हे २०६४ चैत २८ मितिस चान्हय्तक निर्वाचन अधिकृतया ज्याकुथि जिल्ला सदरमुकाम घोराहिइ हल । जिल्ला सदरमुकामय् न्यागुलिं निर्वाचनक्षेत्रया बिस्कं बिस्कं थासय् मतगणना जूगु ख: । मतगणनाया ज्या २०६४ चैत २९ स सुरु जुया: २०६५ वैशाख ३ तकय् क्वचा:गु जुल । मतपेटिका दुरुस्त हे च्वंगु जुल । सिलत तज्या:गु मदु । मत ल्या:ख्यायेन्हचव: निर्वाचन अधिकृतं राजनैतिक दल, उम्मेदवार व इमि प्रतिनिधितय्त तया: मत निनेगुली वयेफुगु समस्याया बारय् सीके थ्वीके याना: आचारसंहिताय् सहमत याकूगु ख: । मत ल्या:ख्यायेगु ज्यासिबय् न्हचव: निर्वाचन क्षेत्र नं. २ या नेपाली कांग्रेस पार्टीया उम्मेदवार कृष्णकिशोर घिमिरें निगू मतदानकेन्द्रय् हाकनं मतदानया माग तया: उजुरी दर्ता याकूगुली निर्वाचन अधिकृतं निर्वाचन आयोगय् च्वैछ्वया: निर्वाचन आयोगपाखें हाकनं मतदान याकेगु आधार मदुगुलिं मतगणना सुरु याकेब्यूगु उजंकथं मत निनेगु ज्या सुरु जूगु ख: । मत ल्या:ख्यायेगु इवलय् क्षेत्र नं. १ व २ स मतदान अधिकृतया ल्हा:चिं मदुगु मतपौ लूगु ख: । क्षेत्र नं. १ व ४ या मतगणना या:बलय् मतदातायात मतपत्र ल:ल्हा:बलय् बाकू भर्पाई तया: मतपत्रजक बीमा:गुली ल्यज्याय् छचलात:पिं कर्मचारी भर्पाईसहित मतपत्र ब्यूगु खनेदत । मत ल्या:ख्यायेगु थासय् अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षक निम्ह प्यम्हजक दुगु ख: । मत निनेगु ज्या शान्तिपूर्णरूपं क्वचा:गु जुल ।

३.२८ बाँके

बाँके जिल्लाया मतदातात संविधानसभाया सदस्यया ल्यज्याय् भोट बीमा: धैगुबारय् छुंछुंकथंजक स्यूपिं ख: । संचारमाध्यम व गैससत जनचेतना थनेगु ज्याय् न्हच:ने ला:गु खनेदुगु ख: । संविधानसभाया ल्यज्या क्वचायेधुंका: ल्वापुख्यापु ज्यनीगु, जनजीवन सुरक्षित ज्वीगु, आर्थिक उन्नति ज्वीगु व विकास ज्वीगु आसां मतदातात मत बीगुली त्वहे मत्व:तुसे पियाचवंगु ख: । उम्मेदवार मनोनयन दुतिनेत निर्वाचन आयोगं क्व:छिनात:गु फागुन १३ निसें १६ तकया इलय् तराईस जुयाचवंगु थीथी राजनैतिक दलतय्गु आन्दोलनं पंगल: थंगुलिं सरकारं उगु राजनैतिक दलतय्नाप खँ मिलय् याना: हाकनं फागुन २४ गते उम्मेदवारया मनोनयन ई तंगु ख: । उकुन्हु उत्साहजनककथं शान्तिपूर्ण तरिकां राजनैतिक दलतसें उम्मेदवार मनोनयन दुत्युंगु ख: । मतदाता न्हापांखुसी ज्वीत्यंगु संविधानसभा सदस्यतय् ल्यज्याय् ब्वति कायेमा: धैगु खँय् सचेत व प्रतिबद्ध दु । राजनैतिक दलतनाप मतदातातसें थ:गु हक अधिकार न्हचथनीगु मथनीगु बारय् न्हचस: लिस: याना: सहलह न्हचाकूगु ख: । संविधानसभाया ल्यज्याया ल्यु शान्ति दै धका: मतदातात प्रतिबद्ध दु ।

मतदानकेन्द्रत फयांफछि जनतायात पायक जूगु थासय् हे त:गु ख: अले प्रत्येक मतदानकेन्द्रय् कर्मचारी, लय्ता:च्य: व सुरक्षा सिपाहिंत आवश्यकमात्राय् दुगु जुल । सुरक्षाकर्मी म्हो जूगु धका: गुलिगुलिं मतदान अधिकृतया चित्तबुझय् मजूगु खँ व:गु जुल । मतदान या:बलय् ज्याथ:, अपांग व अशक्तयात प्राथमिकता ब्यूगु जुल । दक्वपाखें स्वयेबलय् बाँके जिल्लाया ल्यज्यान्हचव: व मतदानया इलय् राजनैतिक दलतसें न्हचथनेबह:कथं आचारसंहिता उल्लंघन मया:गु जुल । बाँके जिल्लाया अप्व: धैथें मतदानकेन्द्रय् शान्ति-सुरक्षाया प्रबन्ध यानात:गु दु । प्रत्येक बुथय् १० मिनेटदुने सुरक्षा मोबाइलटोली छ्चलेगु व्यवस्था मिलय् यानात:गु दु । अय्सां आममतदातातसें शान्ति-सुरक्षाया अनुभूति काये फैचवंगु मदु । थीथी राजनैतिक दलतसें थ:पिंगु प्रचार-प्रसारया इवलय् चैत ५ गते रा.ज.मो. या दनामि भाजु कमलप्रसाद अधिकारीयात म्हमस्यूम्ह मनुखं गोलिं कयेका: स्यानाबीवं जिल्लाया तनावया लकस पिदंगु ख: । छुं ईलिपा उगु तनाव ख्वाउँया वंगु ख: । मतदानया न्हि कुन्हु गुगुं राजनैतिक हिंसा जूगु मदु । मत ल्या:ख्यायेगु ज्या क्वचासेलि १९ गते सुथ: ८ ता: ईतक मतपेटिका निर्वाचन कार्यलय् थ्यंके धुंकूगु ख: ।

३.२९ सुर्खेत

संविधान सभा संबन्धी जनचेतना मतदातातय्के आंशिककथं दुगु जुल । जनचेतना थकायेगु ज्याय् निर्वाचन आयोगं थी थी तालिम न्हचाकूगु ख:सांतबि उत्साहजनककथं चेतना व:गु मदु । थी थी राजनैतिक दलतय्पाखें उम्मेदवारी ब्यूपिं व स्वतन्त्र उम्मेदवारतय्सं आयोगं क्व:छ्चूगु प्रक्रियाकथं थ:थ:पिंगु दलया ज्यासनामिपिंगु जुलुस सहित निर्वाचन कार्यालय् वना: नां दुत्यंगु ख: । थी थी सरकारी व गरैसरकारी क्व: खल:पुच: आदिं संविधानसभाया खँय् न्हचाकूगु सहलह, न्हचस:लिस:, न्यने कने कथंया ज्याइव:तसें मतदातापिंगु स्तर व प्रतिबद्धताय् अप्वयेकूगु दु । मतदातात प्रतिबद्ध जुया: मत बीत व:गु ख: । थी थी राजनैतिक दलतय् प्रतिनिधितसें मतदातायात थ:थ:गु पक्षय् लीकेत साम, दान, दण्ड, भेद आदि फुककथंया रणनीतित व्यापकरूपं छ्च:गुलिं नं मतदान यायेगुली क्वातुकाचवंगु ख: ।

निर्वाचनकेन्द्रय् ल्यज्याया ज्यायात खनेदयेक बाय् मदयेक गुगुंकथं नं लिच्व:लाकीगु अराजक, अराजनैतिक, अशान्त गतिविधित व हिंसा-प्रतिहिंसाथें या:गु मयैपुगु घटना मजुसे निर्वाचन ऐन, नियम,

नीति, निर्देशिका व निर्देशनअनुरूप हे स्वतन्त्र, शान्त, निष्पक्ष, भयरहितकथं ल्यज्याया ज्या क्वचाःगु खः । मतदानया दिनस छुं उखेथुखेया घटना जूसांतबि फुककथं स्वयेबलय् ल्यज्या शान्तिपूर्णकथं क्वचाःगु खः । निर्वाचन क्षेत्र नं. १ या एमाले उम्मेदवार ऋषिप्रसाद शर्माया चैत २६ गते जूगु हत्याप्रकरणं जिल्लासुरक्षाय् पंगलः थनेत स्वःसांतबि निर्वाचन आयोगलगायत सरोकारदुपिं दक्वं पक्षतय् भूमिकां उगु क्षेत्रया ल्यज्या वैशाख ७ गते यायेगु क्वःछिनां छुं साम्य याःगु खः ।

निर्वाचन क्षेत्र नं. १ या नेकपा एमालेया पाखेया उम्मेदवार जुयादूमह ऋषिप्रसाद शर्मा मिति २०६४ चैत २६ गते बहनीसिया ९.४५ ताः इलय् सीगु खः । थुगु घटनाया जिम्मेवारी गुगुं नं राजनैतिक पार्टीतसें मकाः । थुगु जिल्लाया निर्वाचनक्षेत्र नं. ३ या छुं विकट गाविसय् नेकपा माओवादीया ज्यासनामिपिसं मेगु राजनैतिक दलयात थःथःगु राजनैतिक ज्याइवः ज्वनाः वनेत पंगलः थनाब्यूगु खः । नेकपा माओवादी ज्यासनामिपिसं ल्यज्या क्षेत्र नं. ३ या छुं विकट गाविसय् थःत भोट मबिल धाःसा मब्यूमहसित पालाः छ्चं तपाः म्हाचाय् तयाः व म्हायात खुसिइ वांछ्वैबीगु धाःगु खः । इमिसं थःपिं बुत धाःसा न्हापायाथे हे हापंआतंक थनेगु, छेँवुं, बाली कब्जय् यायेगु, न्हाचाबले नसा नकेबियाः लहीके बीगु, भौतिक यातनातकं बीगु ख्याचवः ब्यूगु खः । सामान्यरूपय् हे मतगणनाया ज्या क्वचायाः त्याःमह उम्मेदवारया घोषणा याःगु खः ।

3.30 जुम्ला

कर्णाली अंचलया सदरमुकाम जुम्ला ल्युंने लाःगु व भौगोलिकरूपय् विकट जिल्लाया रूपय् म्हासियाच्वंगु दु । अप्वःधैथें जनतात गरीबीया धवलंकवय् जीवन हनेत बाध्य दु । निरक्षर मनूतय्गु ल्याः न्हचथने बहकथं दुगु थुगु जिल्लाय् संविधानसभाया बारय् जनचेतना थनेकथंया ज्याइवःत व्यापकरूपय् रवसाःरवःगु खः । उगु ज्याइवलय् गैरसरकारी खलःपुचः, नागरिक समाज व निर्वाचन आयोगसहितंया प्रत्यक्ष संलग्नता दु । संविधान सभाया ल्यज्याय् ब्वति कायेमाः धैगु खँय् जुम्लाबासीत देग मसँसे च्वंगु दु । थी थी राजनैतिक दलतसें संविधानसभा सदस्य ल्यज्याया लागी थःपिनि पाखेया ल्युमिपिसहितं मनोनयन दुत्यंगु खः । लोकतान्त्रिक मूल्य व मान्यता थुलं तयेत दलत प्रतिबद्ध जूगु धाःगु दु । मतदातातय् चेतनाया स्तर मतिइ च्वसिबय् म्हे जू । गुलिं मतदातात थःथम्हं न्हचचिलाः मतदानय् ब्वति काःवःगु खः धाःसा गुलिं मतदातात ख्याचवलं नं ग्यानाः वःगु दु । थी थी स्वापूच्वंगु ज्याकुथि व खलःपुचःतनाप छ्थाय् च्वनेभनं स्वतन्त्र व निष्पक्षरूपय् ल्यज्या क्वचायेकेत दुगय्येक ज्या सनाच्वंगु दु । गुलिं केन्द्रय् माःकथंया जनशक्ति मदुगु हुनिं मतदातातसें मतदान कठिनाइ भोगय् यायेमाःगु खः ।

आचारसंहिताया पालनाय् राजनैतिक दलत खँ व न्वचुइ पाय्छि खनेदःसां ज्याखँय् अःखः जू । माओवादीबाहेकया मेगु दलया प्रतिनिधित मतदानकेन्द्रय् मदुगु जूगुलिं मतदानकेन्द्र कब्जय् यानाः थःपिनि समर्थकतय् वारिस दयेकाः मतदानय् छुं पर्यवेक्षकं थम्हं तुं थी थी आचारसंहितायात हे वास्तामतसे नेकपा माओवादीया प्रचार यानाः आचारसंहिताया उल्लंघन याःगु खः । शान्ति-सुरक्षाया स्थिति भर कायेबहःकथं मजू । सुरक्षकर्मीसमेतं जियाजिछि झन्डट मज्जीकथं माओवादी याःगु ज्यादतिइ लातां केरा स्वयेथें जूगुया हुनिं सुरक्षास्थिति बमलाःगु बांलाक सीदु । म्यादी प्रहरीतकं प्रचार-प्रसारय् न्हचच्यूगु खनेदु । सुरक्षाकर्मी सक्रिय मजूगुया हुनिं ल्यज्याय् असर लाःगु खः । मतगणनाया ज्या कानूनसम्मतकथं व्यवस्थितरूपय् जूगु खः । मत निनेगु ज्या पारदर्शीरूपय् निष्पक्षतरिकां क्वचाःगु खः । ल्यज्याया लिचवः घोषणाधुंकाः नं शान्तिपूर्ण लकस थातं च्वंगु खः ।

३.३१ मृगु

मतदातातयके राजनैतिक चेतनाय् व्यापक वृद्धि जूगु दु । न्हापा न्हापा जूगु राजनैतिक थथ्याः क्वथ्यालं मतदातातयत् राजनैतिकरूपय् सशक्त यानाव्युगु दु । राजनैतिक सचेतता दःसांतबि थुगु जिल्लाया अजूचाइपुगु राजनैतिक परंपरा खनेदु । ल्यज्याया छन्हुन्हचवः राजनैतिक दलतसें थीथी गामय् धामी दयेकेगु व गुगु दलं त्याकी धैगु भविष्यावाणी न्यकेत गांयापिंत मुंकेगु व प्रसादया कथं भव्य नकेगु चलन संविधानसभाया ल्यज्याय् नं खनेदत । निवारचन आयोगं क्वःछ्चूकथं फागुन १३ गते हे मनोनयन प्रक्रिया सहजकथं क्वचाःगु खः । दुर्गम जिल्ला जूसां नं मतदातात ल्यज्याप्रति प्रतिबद्ध दु । मतदातात ल्यज्यां देसय् शान्ति-सुरक्षा थुलं च्वनीगु, विकासनिर्माणं गति काइगु व राजनैतिक स्थायीत्व कायम ज्वीगुली आशावादी जू । छ्गू दशक पुलांगु हिंसात्मक द्वन्द्व क्वचाइगु आसं मतदातातयके उत्साह व्वलंगु खः । थुगु हे आसं यानाः मतदातात गुगुं नं राजनैतिक दलप्रति पूर्वाग्रही मजू, आशावादी दु अले सामान्य मछिंपहःयात नं नालाच्वंगु दु ।

मतदानकेन्द्रया लकस स्थानीयरूपय् स्वयेबलय् सामान्य व निर्वाचन आयोगं क्वःछ्चूगु मापदण्डअनुरूप जू । माःकथंया कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, पर्यवेक्षक, पत्रकार व मतदाताया सहज उपस्थिति दु । मतदानकेन्द्र सकलें थ्यनीकथं खुल्ला व तारबार बाय् खिपतं पःखुयातःगुकथं दु । छुं मतदानकेन्द्रय् मत कुर्केगु इवः तहाकःगुलिं गुम्हं मनूत मत हे मकुर्कुसे लिहाँ वंगु खः । गुगुं मतदानकेन्द्रय् लय्ताःच्यः तसें लः त्वंकेगु त्वहः तयाः मतदातातयत् मतदानकेन्द्रय् प्रभाव लाकेगु याःगु खः । पर्यवेक्षकया रूपय् च्वपिं छुं संस्थाया मनूतसें सकसियां न्हचःने हे मतदानकेन्द्रय् प्रचार याःगु, छाप तयेगु थासय् हे वनाः प्रभाव लाकूगु, जबर्जस्ती भोट कुर्केत बाध्य याःगु गुनासो जियोकया राष्ट्रिय पर्यवेक्षकं ताःगु व खंगु खः । उक्रिया विरोधय् सुनानं न्ववायेगु कृतः मयासेलि जियोकया राष्ट्रिय पर्यवेक्षकं उम्ह मनूया विरोध यासेलि केन्द्रं पिहाँ वंगु खः । मुगु जिविस भवनया अस्थायी मतदानकेन्द्रय् मिसा कर्मचारीतसें जक मतदानज्या न्हचाकूगु खः ।

आचारसंहिताया पालना सामान्यकथंया दु । आचारसंहिता त्वःफिकेगुली राजनैतिक दल, मतदाता, पर्यवेक्षक, सुरक्षाकर्मी कर्मचारी सकलसिनं ब्वति काःगु खः । गुदीनसें झिंप्यदँतकया मिजंमिसामस्त मत कुर्केत इवलय् इवःछुनाच्वंगु खः । थुज्वःगु अवस्था जिल्लाया दक्व थासय् हे दुगु राजनैतिक दलया प्रतिनिधितसें धाःगु खः । छ्खाछ्छे छ्म्ह न्हचाम्हसिगु नामय् हे वःसां छ्वयेगु सर्वदलीय सहमति स्थानीय तहय् च्वंगु खः । मस्तसें दक्वं मतदानकेन्द्रय् मतदान याःगु खः । राजनैतिक दलपाखें सहमति दयेकाः वलधाःसा मस्तयत् मतदान यायेगुली पने मफैगु खँ मतदान अधिकृततसें धाः । मतदानअधिकृतया कथं मस्त मतदानया प्रक्रिया पूर्वकाः वःगुलिं इमित पने मज्यूगु धकाः कं ।

मतदातात माओवादीपिनिपाखें तसकं ग्याःचिकुं पुंगु, शान्ति सुरक्षा खनेहे मदुगु व माओवादीया बारय् गुगुं कथंया खँखँ न्हचथने मास्तिमवयेकू । थुलितक कि जियोकया राष्ट्रिय पर्यवेक्षक नापलाःबलय् सदरमुकाम गमगढीया मतदातातसें चकक खँ ल्हायेगु इच्छा मयाः, गुकीया मूगु हुनि शान्ति-सुरक्षा मदुगुलिं हे खः । शान्ति-सुरक्षा मदुगुलिं यानाः नेकपा माओवादीबाहेकया गुगुं नं राजनैतिक दलया दनामिं गामय् मत फों वने मफूगु जुल । शान्ति-सुरक्षाया अवस्था छ्गू पक्षीय जू । मतदानया दिनय् असामान्यकथंया गुगुं नं राजनैतिक हिंसा मजू । झिंदँया ल्वाभःसहितया ल्वापुया अन्त्य ल्यज्यां याइगु जूगुलिं मतदाता व राजनैतिक ज्यासनामितसें सामान्य मछिंपहःयात टीकाटिप्पणीया खँ दयेकूगु मदु । मत ल्याःख्यायेगु ज्या सामान्यकथं क्वचाल । गुगुं विशेष मछिंपहःगु अवस्था दनामवल ।

3.32 कैलाली

संविधानसभाया बारय् जनचेतना च्वन्हचा: । राजनैतिक ज्यासनामि, खल:पुच:, नागरिक समाज व निर्वाचन आयोगं चेतना थनेत न्हचज्यानाच्चवंसां गांपातय् जनचेतना म्हो खनेदुगु ख: । निर्वाचन आयोगं न्हचथंगु हे दिं फागुन १३ व २३ याना: निगू चरणय् थीथी राजनैतिक दलतसें थ:पिनि ज्यासनामिपिनि दक्वदाक्वनापं वया: उम्मेदवारया नां दुत्युंव:गु जुल । अप्व: धैथें मतदातापिंके ल्यज्याप्रति उत्साह पिदंगु ख: । गुलिं मतदातातसें स्वस्तिक छापया पलेसा पतिनं छाप त:गु जुल । मतदाताशिक्षा मदुगु हे थुकिया हुनि जुल । मतदातातय्त मत कुर्केत बांला:गु व्यवस्था यानात:गु ख: । इवलय् च्वना: वनेत लँ दुगु ख: । छगू मतदानकेन्द्रय् ११५० स्वया: अप्व: मत बीपिं मदैकथंया व्यवस्था यानात:गु ख: । ज्याथ:, अपांग, अशक्तपिंत न्हापालाक छवयेगु यानात:गु ख:सां नं गुलिं मतदानकेन्द्रय् माछि थाय् मदुगु व लय्ता:च्य:त मा:कथं छचलात:गु मदु । राजनैतिक दल, नागरिक समाज, निर्वाचन आयोग व पर्यवेक्षक दक्वंपाखें आचारसंहिताया आंशिक पालना जूगु ख: । मतदान ज्वी न्हचव: हे दक्वं मतदानकेन्द्रया राजनैतिक ज्यासनामिपिं व मतदानय् छवैत:पिं कर्मचारीया दथुइ थवंथवय् सहलह व मंका: याना: ल्यज्या क्वचा:गु ख: ।

प्रत्येक निर्वाचनकेन्द्रय् झिम्ह झिनिम्ह सुरक्षाकर्मीत दुगु जुल । गनं गनं मतदातातय्गु म्व:म्व: खना: शान्ति-सुरक्षाय् म्हो जूगु दु । शान्ति-सुरक्षाया व्यवस्था स्वयेबलय् पूर्वक मजुसे मन च्वंकथंजक धायेफैकथंया जूगु ख: । शान्ति-सुरक्षा प्रहरीया हुनिं त:गु मजुसे राजनैतिक दलतय् सर्वदलीय क्व:छिनां जूगु ख: । जिल्लाय् खासयाना: गुगुं कथंया राजनैतिक हिंसा जूगु मदु । छथाय् निथाय् ल्यज्याया इलय् पार्टी प्रतिनिधिया खँयात कया: सामान्य कचवंजक जूव:गु ख: व थवंथवय्या सहलहं ब्यंगु ख: । स्वथाय् मत ल्या:ख्यायेगु जूगु ख: । क्षेत्र नं. २ व ४ या मतगणना जिल्ला विकास समितिया ज्याकुथिइ जूगु ख: । क्षेत्र नं. १, ५ व ६ या मतगणना क्षेत्रीय स्वास्थ्य तालिमकेन्द्रय् जूगु ख:सा क्षेत्र नं. ३ या मतगणना धनगढी नगरपालिकाया भवनय् जूगु ख: । प्रत्येक क्षेत्रय् मत ल्या:ख्यायेत झिम्ह कर्मचारी छवैत:गु ख: धा:सा प्रत्येक मतगणनाकेन्द्रय् ५० म्हया सुरक्षा व्यवस्था यानात:गु ख: । मतगणना या:बलय् सील नं. व बाकस क्यनेगु या:गु ख: । निग: बाकस छक्वलं चायेका: मतपत्र ल्वाकछचाना: निनेगु द्वघयायेगु या:गु ख: । थुगु जिल्लाय् मुकं मतदाताल्या: ४,७५,४३६ म्ह दुगुली मुकं २,८५,३५४ मत कुतुवंगु दु धा:सा कुतुवंगु मतपाखें बदर मत ११,५५७ दुगु ख: । समग्रय् शान्तिपूर्ण लकसय् ल्यज्या क्वचाल ।

3.33 बझाङ

थुगु जिल्लाय् राजनैतिक थाहाँवं क्वहाँवं व संचारमाध्यमं (एफ्. एम्.) मतदातातय्त वा:चायेके ब्यूगु ख: । दनामित ल्यज्याया न्हचव: छँखाछँखाय् थ्यंकेगु ज्याइवलं नं वा:चायेके बीफुगु जुल । सदरमुकाम व वया नापंया मतदाता मनं तुनागु स्वया: वा:चा:पिं ख: धा:सा ल्यूनेला:गु क्षेत्रया मतदातात तुलनात्मकरूपं म्होजक वा:चा:पिं दु । उम्मेदवारया मनोनयन दर्ताप्रक्रिया फागुन १३ निसें १७ गतेतक शान्तिपूर्वक निर्वाचन आयोगं क्व:छिनात:गु प्रक्रियाकथं क्वचा:गु ख: । मतदातात निर्वाचनं गणतन्त्रात्मक नेपा:या स्थापना ज्वी धैपाखे प्रतिबद्ध दु । द्वन्द्वया इलय् माओवादीतनाप त:धंक भिडन्त मजुल व मतदातां मेथाय्थें माओवादी अचाक्ली नं अप्व: फयेम्वा:ल । मतदातात ल्यज्यायात पियाचवंगु ख: अले थुकीयात सामान्यरूपं कया: थ:गु मताधिकारयात छच:गु ख: । मतदातातय्के शान्तिप्रतिया त:धंगु आकांक्षा दु । वनेच्वने थाकुगु पहाडी जिल्ला बझाङ मंगोल जनसंख्या भ्या:भति हे मदुगु खँय्त यक्व दुगु जिल्ला ख: । बझाङय् ल्यज्यान्हचव: त:धंगु राजनैतिक ल्वापु मजुल धा:सा मतदातातसें नं गुगुं मयैपुगु

स्थितिया ब्वलासा हने म्वाःल । ल्यज्यान्हचवः स्थिति मन्तुनाथें शान्तिपूर्ण जुल । बझाड जिल्ला गुगुं दलया बःकायेगु इलाका मजू व दक्वं राजनैतिक दलतसें थःथःगु त्याइकथंया जिल्लाया रूप्य काःगुलिं मतदानकेन्द्रया लकस मन्तुगु सिबय् नं शान्त जू । गुगुं नं दलं ल्यज्या मज्जीकेकथंया कुतः मयाः । कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, पर्यवेक्षक, लय्ताःच्यः, मतदाता व पत्रकार सकलें थःथःगु भूमिका व दायित्वय् च्वंगुलिं चैत २८ गते सहज निर्वाचन जूवन । गनं गुगुकथंया मानवस्रोतया अभाव खनेमदु । दक्वं पक्षं मन्तुगु व इमिगु कुतलं शान्तिसुरक्षा थुलं च्वंवल । थुकी सुरक्षाकर्मीया भूमिका ग्वाहालिकथं जक जूवन । प्रत्येक मतदानकेन्द्रय् ८ निसें १५ म्हतक प्रहरी छ्चलातःगु खः व इमिगु उपस्थिति दुला दु धैथें जक दु ।

बझाड जिल्लाय् ल्यज्याया दिनय् राजनैतिक हिंसा मजुल । तुलनात्मकरूप्य ल्यज्या शान्तिपूर्ण जुल । दलत व मतदातातय्के थुगु ल्यज्यां गणतन्त्रया स्थापना ज्वीगु, जनताया अधिकारया सुनिश्चितता दैगु शान्ति थुलं च्वनीगु, आर्थिक उन्नति ज्वीगु व सकसिनं ब्वतिकायेदयाः संविधान बनय् ज्वीगु आसां शान्तिपूर्वक मतदानय् ब्वति काःगु खः । राजनैतिक दलया गतिविधि जनतां मन्तुगु स्वयाः शान्तिपूर्ण व सौहार्द्रपूर्ण जूगुलिं मतदातात लय्ताः । निगू निर्वाचनक्षेत्र दुगु बझाडया मतगणनाय् सामान्य थाकथुकबाहेक शान्तिपूर्णकथं क्वचाल । आंशिकरूप्य आचारसंहिता हनेगु ज्या जूगु दु । मस्तय्गु मतदान, भित्तेलेखन व मथ्यंपिनिगु नामय् मतदान जूगु थें याःगु घटना सामान्य दु । न्ह्याम्हे वःसांतबि छ्खाछें छ्म्हसिनं भोट बीगु सहमति जूगु खः धाःसा छकःसिबय् अप्वः ज्वीक मतदान याःपिं ल्याय्म्ह पुचः तःधक हे दु ।

३.३८ कंचनपुर

जिल्लाय् ल्यज्याया लागी जनचेतना थकायेत थीथी खलःपुचःत व राजनैतिक दलतय्पाखें संविधानसभा ल्यज्याया सम्बन्धय् आपालं ज्याइवःया ग्वसाः ग्वःगु खः । थुपिं ज्याइवःया लँपुं जनतायात संविधानसभा धैगु छु खः? ल्यज्याय् गुकथं ब्वति कायेगु, गुकथं मत बीगु व संविधानसभाया ल्यज्या क्वचाल धाःसा राष्ट्रय् गुकथंया हचूपाः वयेफु धैथेंया खँतय् बारय् जनचेतना थकायेगु कुतः याःगु जुल । उम्मेदवारया मनोनयन व दर्ताप्रक्रिया कानुनं धैतःकथं हे क्वचाल । मनोनयन व दर्ताप्रक्रियाय् गुगुकथंया कचवं वःगु खनेमदु । मतदातात आंशिकरूप्य शिक्षित व वाचाःपिं खः । इमिसं संविधानसभा ल्यज्यायात थ्वयाः न्हापांगु ज्वीत्यंगु प्रतिनिधिसभा ल्यज्याया रूप्य हे काःगु दु । मतदाताशिक्षाकथं लय्ताःच्यःतसें गांया त्वाःत्वाल्य् वनाः मतदातातय् संविधानसभा ल्यज्याया खँय् बांलाक थ्वीकेगु ज्या याःगु मदु ।

गुलिं राजनैतिक दलतसें ला थःगु प्रचार सामग्रीत छ्चलाः विकास निर्माण यायेगु प्रतिबद्धता नं च्वःगु दु । उदय मा.वि. वसन्तपुरय् गुलिं मतदातातसें छाप हे मतसे मतपत्रत बाकसय् कुर्कूगु खः । सदरमुकामय् मतदातात अप्वः न्हचलंचाःपिं दु । अप्वःयाना फुकं धैथें मतदानकेन्द्रत मतदातातय्गु लागी छिंगु थासय् तःगु खः । मतदातातय्गु सुविधायत ध्यानय् तयाः छगू हे मतदानस्थलय् छगूसिबय् अप्वः मतदानकेन्द्रत तःगु जुल । मतदानकेन्द्रय् मतदातातय्गुलागी इवल्य् दनेगु व्यवस्था यानातःगु दु । अपांग, अशक्त व ज्याथःपिंत इवल्य् मतसे मतदान याकेगु औसर ब्यूगु दु । मतदानस्थलय् सुरक्षाया बांलाःगु प्रबन्ध दु । सशस्त्र प्रहरीया न्ह्याःटोली नं प्रत्येक निर्वाचनक्षेत्रय् दु । मतदानकेन्द्रय् मतदानया लागी माःगु माःकथंया ज्याभःलभः गथेकि मतपत्र, बाकस व मसि माक्व दुगु जुल । लय्ताःच्यःतसें मतदान ज्यायात अःपुक न्ह्याकेगुली ग्वाहालि याःगु खः । क्षेत्र नं. ३ अन्तर्गत

च्वंगु घटाल नि.मा.वि. पोलखरी मतदानस्थलय् स्वयंसेवकतसें मतदातातय्नाप गोप्य क्वथाय् वनाः मतपत्रय् छाप तैब्यूगु खः ।

निर्वाचन ईया दुने छुं छुंकथं आचारसंहिताया पालना याःगु खः । राजनैतिक दलतसें आचारसंहिता ल्यज्यान्हचवःया मौन अवधिइ नं राजनैतिक दलया ज्यासनामितय् मतदातापिनाप नापलायेगुली लिमलाः । ल्यज्याया दिनय् क्षेत्र नं. १ स च्वंगु जनसेवा मा.वि. हल्दुखाल केन्द्रय् मतबीगु थासं सत्तिक गुलिं राजनैतिक दलया धवाँय्त ब्यैच्वंगु खः । क्षेत्र नं. १, २, ३ व ४ स नेकपा माओवादीया ज्यासनामिपिं छुं मतदानस्थलय् थःगु म्हसीकाया नापं चाःहिलाच्वंगु खः । गुलिं पर्यवेक्षकत नं ल्यज्यान्हचवः पर्यवेक्षक आचारसंहितायात पुलाः थीथी राजनैतिक दलतय् प्रचार अभियानय् लिनाच्वंगु खः । ल्यज्याया दिनय् थीथी पार्टीतय् ज्यासनामिपिनिपाखें कंचनपुरया क्षेत्र नं. १ व २ या छुं गाविसय् अनुमतपत्र मदयेक सवारीसाधन छचलाः मतदातातय् मत बीगु थासय् तक थ्यंकाब्यूगु खः । कंचनपुर जिल्लाय् ल्यज्यान्हचवः व ल्यज्याया अवधिइ शान्ति-सुरक्षाया प्रबन्ध आंशिकरूपय् व्यवस्था यानातःगु खः । पश्चिमी नाका गड्डाचौकिइ ल्यज्या स्वयाः लच्छिन्हचवःनिसें हे नेपाली सेनाया सैनिकतय्त् छ्वैहःगु खः । ल्यज्याया छन्हु न्हचवःनिसें हे भारत नेपाल सीमायात पूर्वकथं पनाब्यूगु खः । ल्यज्याया लागी, म्यादी प्रहरी नं माःछि माःकथं भर्ना यानातःगु खः । प्रत्येक मतदानकेन्द्रय् नेपाल प्रहरी व म्यादी प्रहरीतय्त् माःछिकथं हे छ्वैहैतःगु खः । जिल्लाय् गुगुंकथंया मयैपुगु घटना ज्वीके मबीया लागी सुरक्षा व्यवस्थायात क्वातुकातःगु खः । तर, मतदातात धाःसा पत्याः ज्वी फैच्वंगु म्दु ।

ल्यज्याया अवधिइ गुगुं नं कथंया राजनैतिक हिंसाया घटना मजू । ल्यज्या शान्तिपूर्ण तवरं क्वचाल । मतगणनाया ज्या २०६४ चैत २९ गते न्हचात । क्षेत्र नं. १ या मतगणना ज्या जिल्ला विकास समितिया हलय् जुगु खःसा क्षेत्र नं. २ या मतगणना न.पा. या हलय् जुगु खः । क्षेत्र नं. ३ व ४ या मत ल्याःख्यायेगु ज्या स्थानीय बालमन्दिरय् जुगु खः । न्हापांगु न्हिस पत्रकारतय्त् मत ल्याःख्यायेगु थासय् दुने दुहाँवनेत पंगु खः व निन्हुकुन्हुनिसें गुलिं पत्रकारतय्त् मतगणनास्थलय् दुने दुहाँ वनेब्यूगु खः । पर्यवेक्षकतय्गु लागी नं मत ल्याःख्यायेगु थासय् दुने दुहाँ वने तसकं थाक् । मतगणनास्थलया अवलोकन यायेबलय् पार्टी प्रतिनिधि व कर्मचारीतय्गु उपस्थिति दु । पार्टी प्रतिनिधितय् सहमतिकथं मतगणना जुगु खः । मत ल्याःख्यायेगु ज्या तसकं हे धिलां न्हचाःगु खः । मत ल्याःख्यायेगु अवधिइ गुगुंकथंया कचवं पिमदन । मत ल्याःख्यायेगु ज्या शान्तिपूर्ण तरिकां क्वचाल ।

3.3५ डडेल्धुरा

संविधानसभा सदस्य ल्यज्या २०६४ चैत ८ गतेया दिं कुन्हु थुगु डडेल्धुरा जिल्लाय् छगू ऐतिहासिक उत्सवया रूपय् निष्पक्ष, स्वतन्त्र व झेल्याः मज्वीक ल्यज्या क्वचाल । छुं वाःन्हचवः जिल्ला सदरमुकाम व ग्रामीणक्षेत्रय् जुगु तनावया स्थितिं ल्यज्या ज्वी फैमखु धैगु संखा दःसांतबि ल्यज्या धाथेंहे अःपुक क्वचाःगुली सकसिनं लय्ताःगु चायेकूगु दु । फुकं नगर, क्षेत्र, गाविसस्तरीय पर्यवेक्षकया प्रतिवेदनकथं दक्वं मतदानकेन्द्रय् मतदान शान्तिपूर्ण व ग्यायेम्वाःगु लकसय् क्वचाःगु खः । उम्मेदवारया मनोनयन व दर्ताप्रक्रिया कानुनं धैतःकथं हे क्वचाल । मनोनयन व दर्ताप्रक्रियाय् गुगुंकथंया कचवं दंगु खनेमदु । राजनैतिक दलत थःपिनि ज्यासनामिपिं दक्वदाक्वं मुनाः वःगु जुलुसया लिपा थःथःगु उम्मेदवारतय्गु मनोनयन दुत्युंगु खः ।

दक्वं मतदानकेन्द्रत मतदातातयगु लागी पायक जूगु थासय् तैतःगु खः । मतदातातयगु सुविधायात ध्यान बियाः छगूहे मतदानस्थलय् छगूस्वयाः अप्वः मतदानकेन्द्रत तःगु खः । मतदानकेन्द्रय् मतदाताल्याःया लिधंसाय् च्याम्हनिसें झिंखुम्हतक कर्मचारीत ज्याय् तैतःगु खः । मतदानकेन्द्रय् मतदातातयगुलागी इवल्य् दनेगु व्यवस्था जूगु खः । मिजं व मिसा मतदातातयगु लागी बिस्कं बिस्कं इवःया व्यवस्था यानातःगु खः । अपांग, अशक्त व ज्याथःपित इवल्य् मतसे मतदान यायेगु औसर ब्यूगु जुल । मत बीथाय् सुरक्षाया बांलाःगु प्रबन्ध दु । सशस्त्र प्रहरीया न्हचाःटोली नं प्रत्येक निर्वाचनक्षेत्रय् दु । मतदानकेन्द्रय् मतदानया लागी माःगु माःकथंया ज्याभःलभः माःछि हे दुगु जुल । लय्ताःच्यःतसें मत बीगु ज्यायात यैपुक न्हचाकेगुली ग्वाहालि याःगु खः । राजनैतिक दल, नागरिक समाज, निर्वाचन आयोग व पर्यवेक्षक फुकसियांपाखें आचारसंहिताया आंशिक पालना जूगु खः । मतदान ज्वी न्हचवःहे दक्व मतदानकेन्द्रतय् राजनैतिक ज्यासनामित व मतदानय् छ्वैतःपिं कर्मचारीतय् बिचय् थवंथवय् सहलह व मंकाःकथं ज्यायानाः ल्यज्या क्वचाःगु खः ।

सुरक्षाया सन्दर्भय् जिल्लादक्वया सुरक्षाया स्थिति मनखंथे जू व जिल्लाया संवेदनशील धाइगु क्षेत्रय् हेलिकोप्टरं नं गस्ती याःगु खः । प्रत्येक मतदानकेन्द्रय् मोबाइल टोली नं छ्वैतःगु खः । दक्वं मतदानकेन्द्रय् मतदानया ज्या न्हय्ताः इलं हे सुरु जुल । झन्दै निताः ईपाखे दक्वं मतदानकेन्द्रय् मतदातातय् ल्याः म्हो ज्वी धुंकूगु व ४ ताः ईपाखे दक्वं मतदातातसें मतदान यायेधुंकूगु खः । गुगुं गुगुं थासय् मेपिंगु नामय् मत बीगु कुतः याःगु व इमित लितछ्वःगु व सुनानं मेपिंगु नामय् मत कुर्के मखन । जिल्लाय् ५६ प्रतिशतजक मत कुतुवंगु खः, गुकी अप्वः मत बदर ज्वीगु संकेत दु छाय्धाःसा ८,५०० कुतुवंगु मतय् २५५ मत बदर जूगु खः । अप्वःथें बदर जूगु मतपत्रत निगू चिनय् छाप तःगु, गुगुंला छाप मदुगु लुयावःगु दु धाःसा अप्वः मतपत्रय् ल्युनेपाखे मसि कीगु लुयावःगु खः । ल्यज्याया अवधिइ गुगुं नं कथंया राजनैतिक हिंसाया घटना मजुल । ल्यज्या शान्तिपूर्णतरिकां क्वचाल ।

मतगणना सिधयेव दक्वं मतपेटिका सुरक्षितकथं २९ गते सुथसिया ९ ताः इलय् सदरमुकाम हयेधुंकूगु जूसां नं मत ल्याःख्यायेगु ज्या २९ गते न्हिनसिया ४ः१५ ताःइलय् न्हचाकल । मतगणनास्थलय् बांलाक हे शान्त व सुरक्षित जू । कन्हय् कुन्हु सुथसिया ८ः१५ ताः इलनिसें मत ल्याः ख्यायेगु ज्या दित छाय् धाःसा मतपेटिकाया च्वय्या मेन लकर सील तज्याःगु लूगुलिं (दुर्गास्थान प्रा.वि. भद्रपुर ४ गुनपाल ११४) मतपेटिकाया मतगणना रोकय् जुसेलि सहमति दयेकेत सर्वदलीय मुँज्या च्वन व मतपत्र मुचुल्काअनुसार सहमति जुसेलि करिब ११ः१५ ताः ईपाखे उगु मतपेटिकाय् कुतुवंगु मत व मतपत्र अधकट्टी ल्याः बराबर जूगुलिं उगु मतपेटिका निनेगु ज्या न्हचात ।

राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय गुम्हं नं पर्यवेक्षकया लागी गुगुंकथंया असुरक्षा मतायेकू । मत निनेगु थासय् दक्वं पर्यवेक्षक, पत्रकार व मानवअधिकारवादीतय्त अनुमतिपत्र कयाः दूतछ्ववयेगु याःगु खः । चिहाकलं धाये गुखःसा डडेलधुरा जिल्लाय् ल्यज्या मनखंथें स्वयाः अप्वः बांलाःगु स्थितिइ क्वचाल । यक्व दलया प्रतिनिधितय्त न्यंबलय् ग्रामीणक्षेत्रय् माओवादी पक्षपाखें जनतायात थःगु पक्षय् मत बीकेत दबाव ब्यूगु खः । माओवादी पक्षपाखें छुं दिन्हचवः त्रास क्यंसांतबि मतदानया दिं कुन्हु धाःसा उज्वःगु गुगुं ख्याच्वः व त्रास न्यंकूगु खनेमदु । मतदानया न्हिस मतदानया ज्या निष्पक्ष हे जूगु खः ।

पर्यवेक्षण जूगु ३५ जिल्लाया विवरणयात क्वय् न्हचथनाकथंया सारांश तालिकाय् प्रस्तुत जूगु दु ।

पर्यवेक्षित जिल्लातय् निर्वाचन वातावरया सारांश धलः

क्र. सं.	जिल्ला	संविधानसभाया वारय् जनचेतना (१)	मतदाताया प्रतिबद्धता (२)	मतदान केन्द्रया वातवारण (३)	आचारसंहिताया पालना (४)	शांति सुरक्षाया स्थितिजा सिर्जना (५)	राजनैतिक हिंसा (६)	निर्वाचनतया स्वरूप (७)
१.	झापा	मध्यम	उच्च	बाला:	उल्लङ्घन जूगु	राजनैतिक दलतय् समझदारी कायम जूगु	निर्वाचनपूर्व राजनैतिक दलतय् दथुइ भौतिक मुठभेड (एमाले व माओवादी)	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
२.	मोरङ	न्यून	सामान्य	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	मतदातातय्के अन्तरिक भयया सिर्जना	राजनैतिक दलतय्पाखे मानसिक हिंसाया प्रभाव	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
३.	सुनसरी	मध्यम	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	उल्लङ्घन जूगु	राजनैतिक दलतय् विचय् जूगु झडपं खलबलय् याःगु	निर्वाचनपूर्व राजनैतिक दलया कार्यकर्तातय् विचय् झडप जुयाः मृत्यु समेत जूगु	मधेसी जनाधिकार फोरमया प्रभावहावी निर्वाचन
४.	धनकुटा	मध्यम	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	उल्लङ्घन जूगु	सुरक्षा बेसक्याम्प व चौकीया पुनःस्थापना यानाः सामान्य यायेत स्वःगु	निर्वाचनपूर्व राजनैतिक दलया कार्यकर्तातय् विचय् झडप जूगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
५.	सङ्खुवासभा	न्यून	उच्च	कमजोर व्यवस्थापन व तापाःगु गुनासो	उल्लङ्घन जूगु	सुरक्षाकर्मी परिचालन यानाः सामान्य यायेगु कुतः जूगु	माओवादी एमाले कार्यकर्ता स्यायेगु धम्की	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
६.	सप्तरी	उच्च	उच्च	उचित व्यवस्थापन	आंशिक पालना जूगु	माओवादी बुथ कब्जा याये त स्वःगुलिं क्षेत्र नं. १ या छुं मतदानकेन्द्रय् निर्वाचन स्थगित	राजनैतिक हिंसायात सुरक्षाकर्मी प्रभावहीन याःगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
७.	सिराहा	जनचेतनाय् मध्यम	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	भित्तेखन, दोहोरो मतदान, नाबालक मतदान	मतदान केन्द्रय् सुरक्षाकर्मीया उपस्थितिं मनोवैज्ञानिकरूपय् प्रभाव सामान्य लाःगु	राजनैतिक दलतय् झडपं छुं मतदानकेन्द्रय् पुनः मेगु भितिइ निर्वाचन सम्पन्न	मधेसवादी दलया प्रभावहावी निर्वाचन

क्र. सं.	जिल्ला	संविधानसभाया वार्युं जनचेतना (१)	मतदाताया प्रतिबद्धता (२)	मतदान केन्द्रया वातवारण (३)	आचारसंहिताया पालना (४)	शांति सुरक्षाया स्थितिया सिजना (५)	राजनैतिक हिसा (६)	निर्वाचतया स्वरूप (७)
८.	धनुषा	उच्च	मध्यम	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	सवारी साधनया दुरुपयोग, प्रवेशद्वार निर्माण, नाबालक मतदान, भित्तेलेखन	सुरक्षाकामीया व्यापक परिचालन सामान्य	सुरक्षाकर्मी ल्होवसेलिं र जनैतिक हिसायुं वृद्धि जूगु	मधेसवादी दलया प्रभावहावी निर्वाचन
९.	दोलखा	उच्च	उच्च	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	राजनैतिक दलतयुं विचयुं झडपं शांति सुरक्षायुं खलल याःगु	जिल्लाया विभिन्न मतदानकेन्द्रयुं एमाले व माओवादी विचयुं झडप तथा वाईसीएल खुकुरी प्रहार यायेगु प्रयास याःगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१०.	चितवन	उच्च	उच्च	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	शांति सुरक्षा खलबलयजुयाः मानसिक तनाव सिर्जना जूगु	विभिन्न दलतयुं विचयुं श्वथवयुं दून्ध व झडपजुयाः गुलिखेयुं मतदानकेन्द्रयुं पुनः मेगु मतदान जूगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
११.	मकवानपुर	मध्यम	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	आंशिक पालना	शांति सुरक्षा आवश्यक मात्रायुं कायम जूगु	राजनैतिक हिसाया छिटपुट घटनाजक जूगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१२.	ललितपुर	उच्च	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	पूर्ण पालन मजगु	विकासया कारण शांति सुरक्षा कायम जूगु	राजनैतिक हिसाया छिटपुट घटना जूगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१३.	काभ्रे	उच्च	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	उल्लङ्घन जूगु	दलतयुगु प्रतिबद्धता शांति सुरक्षा कायम जूगु	राजनैतिक दलतयुं विचयुं मुठभेड (माओवादीपाखें एकतर्फी मतदान)	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१४.	धादिङ	उच्च	उच्च	मतदानया वातावरण त्रासपूर्ण जूगु	उल्लङ्घन जूगु	राजनैतिक दलतयुं विचयुं भिडन्त	हिसायुक्त निर्वाचन	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन

क्र. सं.	जिल्ला	संविधानसभाया बार्य् जनचेतना (१)	मतदाताया उच्च (२)	मतदाताया प्रतिबद्धता (२)	मत्दान केन्द्रया वातावरण (३)	आचारसंहिताया पालना (४)	शांति सुरक्षाया स्थितिया सिर्जना (५)	राजनैतिक हिसा (६)	निर्वाचनया स्वरूप (७)
१५.	सिन्धुपाल्चोक	उच्च	उच्च	उच्च (तुलनात्मक रूपय् महिला सहभागिता अप्ठःगु)	त्रासपूर्ण वातावरण	उल्लङ्घन जूगु	माओवादी त्रासं शान्ति सुरक्षा कायम जूगु	हिसायुक्त निर्वाचन	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१६.	नुवाकोट	उच्च	उच्च	उच्च	सामान्य असुरक्षाया स्थिति कायम	उल्लङ्घन जूगु	त्रासपूर्ण वातावरण	राजनैतिक दल बिचय् भिडन्तया घटना, मतपेटिका वाङ्मयःगु	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१७.	तनहुँ	उच्च	उच्च	उच्च	सामान्य शान्तिपूर्ण	आशिक पालना जूगु	जिम्मेवार दलतय्पाखें मतदान यायेत मानसिक दबाव ब्यूगु	निर्वाचनय् आशिक अवरोध ब्यूबलय् सामान्य घाःपाः	नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी त्रिपक्षीय प्रभावहावी निर्वाचन
१८.	गोरखा	उच्च	उच्च	उच्च	सामान्य शान्तिपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	माओवादीया पक्षय् एकपक्षीय शान्ति सुरक्षा कायम जूगु	मतदातयात मानसिक त्रास	माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन
१९.	स्याङ्जा	उच्च	उच्च	उच्च	सामान्य शान्तिपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	राजनैतिक दलतय् बिचय् समझदारी शान्ति सुरक्षा कायम जूगु	मतदानय् मानसिक त्रास खनेदुगु	नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी त्रिपक्षीय प्रभावहावी निर्वाचन
२०.	कास्की	उच्च	उच्च	उच्च	सामान्य शान्तिपूर्ण	आशिक पालना	मानसिक त्रासया कारण शान्ति सुरक्षा कायम	राजनैतिक हिसा उल्लेख्य मजूगु	नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी त्रिपक्षीय प्रभावहावी निर्वाचन
२१.	नवलपरासी	उच्च	उच्च	उच्च	उच्चस्तरीय व्यवस्थापन	उल्लङ्घन जूगु	सुरक्षाकर्मीया साङ्केतिक उपस्थिति जक	निर्वाचनया दिनय् उल्लेख्य हिसाया घटना मजूगु	मधेसवादी दलया प्रभावहावी निर्वाचन
२२.	रूपन्देही	मध्यम	मध्यम	मध्यम	सामान्य शान्तिपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	बांमलाः	राजनैतिक दलतय् बिचय् मुठभेड	सशस्त्र समूहया प्रभावहावी निर्वाचन

क्र. सं.	जिल्ला	संविधानसभाया वार्युं जनचेतना (१)		मतदान केन्द्रया वातवारण (३)		आचारसंहिताया पालना (४)		शान्तिसुरक्षाया स्थितिया सिजना (५)		राजनैतिक हिसा (६)		निर्वाचतया स्वरुप (७)	
		उच्च	उच्च	उच्च	उच्च	उच्च	उच्च	अधिक पालना जूगु	उम्मेदवारप्रति मनोवैज्ञानिक दबाव	राजनैतिक दलतयु बिचयु मुठभेड	नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी त्रिपक्षीय प्रभावहावी निर्वाचन		
२३.	पाल्पा	उच्च	उच्च	उच्चस्तरिय व्यवस्थापन	अधिक पालना जूगु	उम्मेदवारप्रति मनोवैज्ञानिक दबाव	राजनैतिक दलतयु बिचयु मुठभेड	नेपाली कांग्रेस, एमाले व माओवादी त्रिपक्षीय प्रभावहावी निर्वाचन					
२४.	अर्घाखाँची	मध्यम	मध्यम	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	दलीय समझदारीया कारण शान्तिसुरक्षा सामान्य	राजनैतिक दलतयु बिचयु तीव्र मुठभेड	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					
२५.	बाग्लुङ	उच्च	उच्च	माओवादी कार्यकर्ताया उपस्थिति त्रासपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	बांमला:	राजनैतिक कार्यकर्ता बिचयु ल्हाःवाःगु व झडप जूःगु	राष्ट्रिय जनमोर्चा व माओवादी प्रभावहावी निर्वाचन					
२६.	दाङ	उच्च	उच्च	त्रासपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	शान्तिसुरक्षा मजगु	दलीय झडप जुयाः मृत्यु समेत जूगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					
२७.	बाँके	मध्यम	मध्यम	सामान्य	आंशिक पालना	मतदातातयुके सुरक्षाया अनुभूति मजगु	दलीय झडप जुयाः मृत्यु समेत जूगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					
२८.	सुर्खेत	उच्च	उच्च	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	मतदातातयुके सुरक्षाया अनुभूति मजगु	दलीय झडप जुयाः मृत्यु समेत जूगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					
२९.	जुम्ला	न्यून	न्यून	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	शान्तिसुरक्षाया स्थिति भरकाये बहःगु मजगु सुरक्षकर्मी माओवादीया न्हचःने मूकदर्शक च्वंगु	दलीय झडप जुयाः मृत्यु समेत जूगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					
३०.	मुगु	न्यून	छ्वाछे छ्गू भोट नाबालक वःसां बीदुगु दलीय सहमति चलन	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	माओवादी बाहेक गुगुं दल गामयु वनेमफुगु/ एकपक्षीय शान्ति सुरक्षाया स्थिति	मतदानया दिनयु मजगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन					

क्र. सं.	जिल्ला	संविधानसभाया वार्य जनचेतना (१)	मतदाताया प्रतिबद्धता (२)	मतदान केन्द्रया वातवारण (३)	आचारसंहिताया पालना (४)	शान्तिसुरक्षाया स्थितिया सिर्जना (५)	राजनैतिक हिसा (६)	निर्वाचनया स्वरूप (७)
३१.	कैलाली	मध्यम	मध्यम	त्रासपूर्ण	उल्लङ्घन जूगु	सन्तोषजनक (राजनैतिक दलया सर्वदलीय निर्णय)	मतदानया दिनय् मजगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन
३२.	बझाङ	न्यून	न्यून	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	मतदानयावेबलय् गणतन्त्र स्थापना, दियोशान्ति व जनाधिकारया सुरक्षा ज्वीगु जूगुलिं शान्तिपूर्ण वातवरण कायम जूगु	मतदानया दिनय् मजगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन
३३.	कंचनपुर	उच्च	उच्च	उचित सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	सीमाय् सेनासहितया उपस्थिति शान्तिसुरक्षा कायम यायेत सहयोग गाःगु	मतदानया दिनय् मजगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन
३४.	डडेल्धुरा	न्यून	न्यून	सामान्य व्यवस्थित	आशिक पालना	मतदाता शान्तिसुरक्षाया आशिक अनुभूति जूगु	मतदानया दिनय् मजगु	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन
३५.	उदयपुर	उच्च	उच्च	सामान्य	उल्लङ्घन जूगु	सन्तोषजनक	सामान्य झडप (अशोक राईया अपहरण समेत जूगु)	माओवादी व कांग्रेस प्रभावहावी निर्वाचन

तराइलय् मधेसवादी दलतय् प्रभावहावी निर्वाचन जूगु खः । माओवादीप्रभाव दुगु जिल्लाय् माओवादीहावी निर्वाचन जूगु खः । मेगु दलया प्रतिनिधि, पर्यवेक्षकत, सुरक्षाकर्मीत, उम्मेदवारत प्रभावदुगु दलतय् न्हचःने छचं ववछुइगु व छुं यायेमफुपिं खनेदु । नेकपा माओवादी शुगु खँय् न्हचःनेलाः । संविधानसभा ल्यज्याय् एजेन्डा माओवादी १२ दैतक संघर्ष यानाः स्थापित याःगु, देसभरय् मतदातातय् छचलाः थःत ल्वःकथंया ल्यज्याया विधि राजनैतिक, संवैधानिक व कानुनीरूपय् स्थापित याये त सफल जूगु व मतदातातय् थुलं च्वनीगु शान्तिसुरक्षा माःगु, माओवादीपाखें हचूपाःप्रतिया आसा बुयावःगु जूगुलिं अक्वःयानाः (७३ प्रतिशत) जिल्लाय् ल्यज्या माओवादीप्रभाव हावी निर्वाचन जूगु खः । ■

निष्कर्ष तथा सुभाव

निक्वः निक्वःमछि सरय् जूगु संविधान सभाया ल्यज्या छुं अपवादया घटनाबाहेक शान्तिपूर्ण रूप्य हे सम्पन्न जुल । थुकीया लागी निर्वाचन आयोग, नेपाल सरकार, दलगत व स्वतन्त्र उममेदवारत, कार्यकर्तात निर्वाचनया ज्याय् खतय्जुयाचर्वापिं दक्वं तहया कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, पर्यवेक्षक, पत्रकार, विशेष यानाः मतदातातय् सहिष्णुता, कार्यकुशलता, लगनशीलता, तत्परता हे सफल निर्वाचनया मूल हुनि खः । मतदानकेन्द्र थपय् याःगुलिं नं सहजतापूर्वक छिटोछरितो मतदान ज्वीफत । थ्व छगू सबल पक्ष खनेदुगु दु ।

मतदातातय् अनुपातय् सुरक्षाकर्मीतय् खटन-पटन संख्यात्मकरूप्य नं म्हो खनेदत । नेकपा माओवादीया ततःमतः क्यंकेगु ज्याप्रति मेगु दलया मतदानय् खटय् जुयाचर्वापिं कर्मचारीतसें निर्वाचन कानुनं ब्यूगु अधिकार छचलेगु सहज लकस बनय् मजुल । गुगुं मतपत्रय् मतदान अधिकृतया ल्हाःचिं मदुगु, विगतया ल्यज्याय्थें मतपत्र बदर जूगु, छगूहे मतपत्रय् निगू स्वंगू उम्मेदवारया चिनय् मतसंकेत जूगु, ल्याप्चे छापं मतचिनय् मतसंकेत याःगु लुयावःगुलिं मतदाता संचेतना कार्यक्रम पर्याप्त मजुगु पुष्टि जू । सप्तरीया छगू मतदानकेन्द्र (राष्ट्रिय प्रा. वि.) स ख्याचवः ब्यूगुया हुनिं स्थायी मतदाता व उम्मेदवार बाय् प्रतिनिधि मवःगुलिं भयरहित लकस जूसां दक्वं थासय् अथे मजुगु खनेदु । गैर मतदातां व छम्हसिनं मेम्हसिगु नामय् मत कुर्केगु प्रवृत्ति नगण्यरूप्य दुगु खनेदत । तर, उकी प्रतिद्वन्द्वी उम्मेदवारया पाखें दाबी विरोध मजुल । गोरखा जिल्लार्थेयाःगु पहाडी छुं जिल्लाय् मतदान जूगु प्रतिशतया प्रवृत्ति विश्लेषण यानाः यथार्थता निक्थौल निर्वाचन आयोगपाखें पिहाँ मवयेगु दुर्बल पक्ष खः । भविष्य्य् संपन्न ज्वीगु निर्वाचनय् दुर्बल पक्षता पूर्णतः निर्मूल ज्वीगु आवश्यक दु ।

४.१ निष्कर्ष

नेपाःया हरेक क्षेत्रया मतदातात थी थी हुनिं देसपिने दु । मतदाता धलखय् नां दुपिं तर ल्यज्याया दिनय् मथ्यपिं मनूतय्गु पलेसा मेपिं मनूतसें मतदान याःगु दु । मतदातातसें पेस याःगु खर्चया विवरण स्वयेबलय् व निर्वाचन क्षेत्रय् खनेदुगु खर्च स्वयेबलय् सहजरूप्य पत्याः याये मफैगु स्थिति खनेदुगु खः । थुज्वःगु खर्चया संबन्धित निर्वाचनक्षेत्रय् हे सार्वजनिक रूप्य सामाजिक लेखापरीक्षण ज्वीगु व्यवस्था दुसा आचारसंहिताया पूर्णतः पालना एवं निष्ठाया राजनीतिं नं प्रोत्साहन दैगु खनेदु । भौगोलिक विकटता, संचार, यातायातया समस्या, मौसमया प्रतिकूलता, गुलिं मतदातातय्के चेतनाया न्यूनस्तर ज्वीक ज्वीक नं राजनैतिक दल व उम्मेदवारतसें आचारसंहिताविपरीतया क्रियाकलाप याःगु खः । ल्यज्याया दिनय् मतदानप्रक्रिया पिनें पिनें शान्तिपूर्ण ल्यज्या खनेदःसां अधिकांश जिल्लाय् माओवादी बाय् क्षेत्रीय दलया प्रभाव हावी निर्वाचन सम्पन्न जूगु खः । लोभ, लालच, डर, त्रास, ख्याचवलं निर्वाचन लिचवः छु गुलि प्रभावित जुल विश्लेषणया आवश्यकता खनेदु ।

8.2 सुभावाव

ल्यज्याया निष्पक्षतायात मध्यनजर तयेबलय् मतदानकेन्द्रदुनेया स्थिति शान्तप्रकृतिया खनेदःसांतबि मतदानकेन्द्र स्वयाः पिनेया लकस स्वतन्त्र, निष्पक्ष व भयरहित लकसयात प्रतिनिधित्व यायेकथंया खनेमदुगुलिं थःथःगु प्रभुत्व दुगु खंकीपिं राजनैतिक दलतय् हैकमवादी प्रवृत्तिया अन्त्य जुयाः अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप स्वतन्त्र, निष्पक्ष व भयरहित लकसय् ल्यज्या ज्वीगु अत्यावश्यक जू । उगु बाहेक सरोकारवालतय्प्रति छुं सुभावाव प्रस्ताव तःगु दु ।

8.2.1 राजनैतिक दल उम्मेदवार

- क) राजनैतिक दल व उम्मेदवार अप्वः संयमी ज्वीमाः । मेगु दल बाय् उम्मेदवारतय्गु विचार नीति व कार्यक्रमनाप असहमति जूसां थःगु प्रभुत्व दुगु थासय् भिन्न दल बाय् उम्मेदवारतय्गु मतदातातय्थाय् तकया पहुँचयात सुरक्षित यायेमाः । मेगु दलबाय् उम्मेदवारया उम्मेदवारीयात सहजरूपय् स्वीकार यायेगु कथंया संस्कारया विकास यायेमाः ।
- ख) मतदातातय्गु स्वतन्त्रता व स्वविवेकया सम्मान यासे भयंमुक्त सृजना यायेत निर्वाचन आचारसंहिताया अक्षरशः पालन यायेगु प्रवृत्तिया विकास ज्वीमाः ।
- ग) संविधानसभाया ल्यज्याया निष्पक्षता, स्वतन्त्रता व निर्भयता मदुगुली ३९.७२ प्रतिशत राजनैतिक कार्यकर्ता प्रचार-प्रसार आचारसंहिताया अःखः ज्या जूगु स्वीकार याःगु जूगुलिं थुखेपाखे विशेष ध्यान बीमाः ।
- घ) संविधानसभाया ल्यज्याय् अधिकृत बाय् राजनैतिक दलतय् पहलस सर्वदलीय मुँज्या चवनाः मतदान प्रक्रियायात सहज दयेकेत म्हितूगु पलाःयात निरन्तरता बीमाः ।
- ङ) मतदानया इवल्य् मतदातातसें पतिनं छाप तयेगु, अप्वः थासय् छाप तयेगु, प्वीके बलय् मसिं कीगु, उमेर मगाःम्ह मनुखं मतदान याःगु, नां मदुम्ह मनुखं मतदान याःगु, सीम्ह मतदाता, विदेसय् च्वंच्वंम्ह मतदाताया नं मत कुतुवंगु जूगुलिं थुखेपाखे राजनैतिक दलत विशेष चनाखो ज्वीमाःगु खनेदु ।
- च) मतदान व मतगणनाया इवल्य् राजनैतिक दलया प्रतिनिधितसें विशेष सक्रियता प्वंकेमाः ।

8.2.2 निर्वाचन आयोग

- क) सरकारी विद्यालयया शिक्षक, गैरसरकारी संस्थाया प्रतिनिधि व कर्मचारी ल्यज्याय् छचले मज्यु ।
- ख) सरकारी विश्वविद्यालयया स्थायी उपप्राध्यापकयात ल्यज्याय् छचलेगु यायेगु उपयुक्त खनेदु ।
- ग) ल्यज्याया दक्वं चरणय् आचारसंहिता उल्लंघन याःम्ह उम्मेदवार बाय् सम्बद्ध प्रक्षप्रति प्रचलित कानूनअनुसार कारबाही ज्वीमाः ।
- घ) ध्वयासिबय् न्हचवः ल्यज्याय् म्हसीकापौ अनिवार्य याःबलय् अप्वः प्रतिशतं प्रोक्सी भोट घटय् जूगु खः । तर, थुगु पटकय् अथे मयाःबलय् सुं न्हचाम्हसिनं नं मतदान यायेगु व राजनैतिक

दलया प्रति प्रतिनिधितसें थःथःपिनि मतदातात छ्वयेत धिं धिं बःलाः याःगु खनेदत । आगामी ल्यज्याय् आयोगया म्हसीकापौ अनिवार्य यायेमाः ।

- ड) मतदानकेन्द्रया व्यवस्थापनय् सुधार खनेदःसां तबि राजनैतिक दल व मतदाताया सुविधा अनुसार अफ्र नं गुगुं थासय् मतदानकेन्द्र अपायक व छगू हे केन्द्रय् तःगू उपकेन्द्र क्वःछचूगु खनेदत । भविष्यय् उखेपाखे ध्यान बीमाः ।
- च) विद्युतीय मतदान मेसिनया प्रयोग अप्वः प्रभावकारी खनेदुगुलिं भविष्यय् थुकीया प्रयोगय् अप्वयेकेमाः ।
- छ) अफ्र हे नं गुगुं थासय् मतदानकेन्द्र मछिगु व चिकूगु थासय् क्वःछचूगु खनेदत । भविष्यय् उखेपाखे ध्यान बीमाः ।
- ज) ल्यज्याय् उम्मेदवारतसें पेस याःगु खर्चया विवरण स्थानीय स्तरय् हे सार्वजनिक लेखापरीक्षण ज्वीगु व्यवस्था ज्वीमाः
- झ) राष्ट्रिय व जिल्ला पर्यवेक्षक म्हो निं स्नातक ज्वीमाः ।
- ञ) निर्वाचन आयोगं राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय पर्यवेक्षकतय् पर्यवेक्षण यायेत अनुमति ब्यूबलय् तःधंगु उदारता क्यंगु खनेदत । राष्ट्रिय पर्यवेक्षक करिब १५० संस्थातय् पर्यवेक्षण यायेत अनुमति ब्यूबलय् गुगुं नं मापदण्ड क्वःमछित गुकिं यानाः ल्यज्याया न्हि कुन्हु व्यवस्थापन यायेत सहज मज्जुगु खनेदत व आचारसंहिता नं पालना मयाःगु खनेदत । भविष्यय् ज्वीगु ल्यज्याया पर्यवेक्षणया लागी थुगू ल्यज्याय् सक्रिय व स्वतन्त्र भूमिका निर्वाह याःगु पर्यवेक्षण संजालनाप सहलह यानाः क्वःछचूगु मापदण्डया लिधंसाय् पर्यवेक्षण यायेत अनुमति बीगु व्यवस्था ज्वीमाः ।

8.2.3 राज्य

- क) शान्तिसुरक्षाया स्थापना प्रहरी व सुरक्षानिकायया परिचालनं जक ज्वीगु मखु, उकीया लागी राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक व नैतिक खँया नापं सुरक्षायत बृहद् अवधारणाया दृष्टिकोणं तकं स्वयेमाः । “विकास हे सुरक्षाया प्रत्याभूति खः” धैगु बृहद् दृष्टिकोणं सुरक्षायत स्थापित यायेमाः ।
- ख) आगामी ल्यज्याय् सुरक्षानिकायया व्यक्तितय् क्षमता अप्वयेकेमाः ।
- ग) सर्वकालीन सुरक्षा हे निर्वाचन सुरक्षाया पूर्वाधार जूगुलिं सरकार व निर्वाचन आयोगया पहल अनिवार्य दु । सुरक्षानिकाय गुगुं नं दल बाय् उम्मेदवार विशेषया प्रभावय् लायेगु बाय् च्वने मज्जू ।
- घ) म्यादी प्रहरी भर्ना यायेबलय् भू.पू. प्रहरी व सैनिकतय् छचलेगु उपयुक्त जू ।
- ङ) मतदाता नामावली अद्यावधिक यायेबलय् व विशेष यानाः न्हूगु नामावली थपय्यायेबलय् उमेर सीदैगु तीनपुस्ते लिखत प्रमाण स्वयाः मुंकेमाः ।

च) निर्वाचन सम्पन्न ज्वी धुंका: सुरक्षा निकाययात लःल्हा:गु निर्वाचन परिणामया बाकस गुलिं थासय् सुरक्षा बीमफुगुया हुनिं नं हाकनं ल्यज्या यायेमा:गु अवस्था खनेदुगुलिं राज्यं उखेपाखे ध्यान बीमा:गु खनेदु ।

छ) मतदान यायेगु अधिकारपाखें निर्वाचनय् खतय् जुयाच्च्विंपिं पर्यवेक्षक, कर्मचारी, निर्वाचन अधिकृत द्या:गुलिं मतदान याये दैगु विशेष व्यवस्था यायेमा: ।

8.2.8 नागरिक समाज

नागरिक समाजं तूजं स्वतन्त्र, निष्पक्ष व भयरहित लकसय् निर्वाचन सम्पन्न याकेपाखे राज्य, राजनैतिक दल, उम्मेदवार, निर्वाचननाप सम्बन्धित निकायतयूत ल्यज्याया इलय् ध्वानाच्चवेमा: । नागरिक समाज गुगुं नं दलया भ्रातृसंगठन थें ज्वीमज्यू । खनेमदयेक बाय् खनेदयेक नागरिक समानया क्रियाकलापं गुगुं राजनैतिक दलया जक तिब: जूवनीगु कथं ज्वीमज्यू ।

8.2.9 संचारजगत

क) तथ्यपरक समाचार संप्रेषण यायेबलय् लक्षित वर्ग, गथेकि मधेसी, आदिवासी, जनजाति, दुर्गम व दलिततयूत भयमुक्त लकस सृजना यायेमा: । डर, त्रास व आसय् तक्यनाच्च्विंपिं मतदातातयूगु समस्या उजागार यानाबीत प्रयत्नशील ज्वीमा: । थुकीयात समग्र सामाजिक विकासप्रक्रियाया रूपय् स्वयेमा: ।

ख) संचारजगतं समाजया प्रत्येक पक्ष व नागरिकतयूके व्याप्त खनेमदुगु त्रासया निराकणया लागी निरन्तर प्राथमिकता बीमा: ।

8.2.10 पर्यवेक्षण संस्था व पर्यवेक्षक

संविधानसभाया ल्यज्याय् करिब ६० हजार पर्यवेक्षकतसें सम्पूर्ण मतदानकेन्द्र व उपकेन्द्र पर्यवेक्षण यायेगु औसर प्राप्त या:गु ख:, गुकी विशेष दक्षनिसें सामान्यतकया व सामान्य लेखपढनिसें प्राध्यापक, पूर्वसचिव व राजदूततयूगुतकं सहभागिता दुगु खनेदत । तर, पर्यवेक्षकतसें पालना यायेमा:गु न्यूनतम आचारसंहिता नं पालना मजूगु छुं उदाहरण खनेदुगुलिं छुं कमजोरी खनेदत । थुकीया लागी शैक्षिक योग्यता, उमेर व अनुभवया लिधंसा आचारसंहितां क्व:छ्चूसांतबि लागु ज्वीमफुगु व आचारसंहिता पालना याकेत निर्वाचन आयोग सक्रिय ज्वीकज्वीकं नं पूर्वक सफल ज्वीफुगु खनेमदु । भविष्यय् निर्वाचन पर्यवेक्षकतयूगु बारय् क्वय् न्हचथनाकथंया विषयय् ध्यान बीगु उचित ज्वी -

क) राष्ट्रिय व जिल्लास्तरया पर्यवेक्षकया उमेर २५ दँ व शैक्षिक योग्यता न्यूनतम स्नातक तगिं ज्वीमा:गु ,

ख) स्थानीयस्तरया पर्यवेक्षकतयूगु उमेर २० दँ व शैक्षिक योग्यता एस्.एल्.सी. ज्वीमा:गु,

ग) पेशागत संघसंस्थातयूत व राजनैतिक दलया कार्यकर्तातयूत पर्यवेक्षणया ज्याय् पूर्णरूपं निषेध यायेमा:गु,

घ) पर्यवेक्षण याइगु संस्था व संजालया मापदण्ड क्व:छ्छी मा:गु । ■

आमनिर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल

केन्द्रीय सचिवालय

श्री विकास घिमिरे
कार्यक्रम संयोजक

श्री सुजन लोप्चन
कार्यक्रम अधिकृत

श्री सुमाष पौडेल
कार्यक्रम अधिकृत

श्री गणेशमान प्रधान
लेखा अधिकृत

श्री भवानी कायस्थ
कम्प्युटर अपरेटर

आम निर्वाचन पर्यवेक्षण समिति, नेपाल
GENERAL ELECTION OBSERVATION COMMITTEE, NEPAL (GEOC)

सचिवालय
नेपाल कानून समाज
पोस्ट बक्स नं. १३२११ अनामनगर, काठमाडौं
टेलिफोन: ४२६६७३५, फ्याक्स: ४२२८४९७
इमेल: geoc@mos.com.np
इमेल: nls@wlink.com.np